

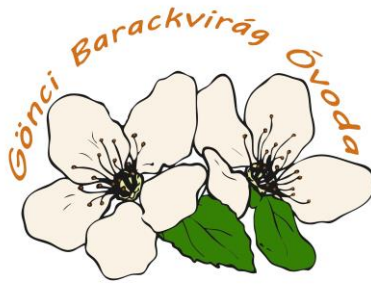
GÖNCI BARACKVIRÁG NAPKÖZIJÁTTHONOS ÓVODA,

BÖLCSŐDE ÉS KONYHA

Gönc, Károlyi Gáspár utca 31/B

goncibarackvirag@gmail.com

OM:202361

„ÓVODAI NEVELÉS A MŰVÉSZETEK ESZKÖZEIVEL”

ÓVODAI PEDAGÓGIAI PROGRAM

TARTALOMJEGYZÉK

Tartalom	Oldalszám
Az óvoda adatai	4.
Előszó	5.
Nevelésünk alapelvei, kiindulási pontjai	8.
A gönci óvoda története	9.
Speciális tárgyi feltételek a művészeti program megvalósításához	12.
Személyi feltételek	17.
Szemléletmódunkra jellemző	17.
Vezetési modell	19.
Gyermekkép	21.
Óvodakép	21.
Sajátosságok, célkitűzések	23.
Pedagógiai hitvallás, az óvoda arculata	24.
A program célfejezete	25.
A nevelés fő feladatai:	24.
Az erkölcsi – szociális érzelmek alakításának feladatai	
Az esztétikai érzelmek alakításának feladatai	26.
Az intellektuális érzelmek alakításának feladatai	27.
A program rendszerábrája	28.
A nevelés keretei	29.
Egészséges életmód alakítása	
Érzelmi nevelés és társas kapcsolatok	37.
A program ajánlott napirendje	45.
Napirendünk	48.
A tevékenység keretei	49.
Az ajánlott jeles napok nevelési évnek megfelelő, időrendi sorrendje	50.
A hagyományörzés ajánlott óvodai tartalmai	51.
Az őszi jeles napjai	50.
A tél jeles napjai	52.
A tavasz jeles napjai	55.

Művészeti jeles napok	57.
Hagyományos ünnepeink és rendezvényeink	58.
A program tevékenységei Játék, játékba integrált tanulás	60.
Hetirend	69.
A szervezett tanulás formái	70.
A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére	70.
Verselés, mesélés	73.
Ének zene, énekes népi játék, tánc, zenehallgatás	82.
Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	92.
Mindennapos mozgás	100.
A külső világ tevékeny megismertetése	109.
Munkajellegű tevékenységek	121.
Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztése, fejlődésének segítése	126.
A gyermekek tehetséggondozása	131.
A program kapcsolatrendszere	135.
A program szakmai fejlesztése Az országos egyesület segítségével	141.
A program tervezése, ellenőrzése, értékelése	143.
Főigazgatói, szakmai ellenőrzések	145.
Szakmai innovációk, fejlesztések, és a szakmai belső értékelések rendszere	147.
Gyermekvédelmi munka az óvodában	144.
Nemzetiségi nevelés, roma kultúra ápolása/ Szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek	149.
Sajátos nevelési igényű és beilleszkedési, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek nevelési igényéből eredő hátrányok csökkentése	150.
Felhasznált irodalom	152.
Legitimációs záradék	153.

AZ ÓVODA ADATAI

A költségvetési szerv neve: Gönci Barackvirág Napköziotthonos Óvoda, Bölcsőde és Konyha

Székhelye: 3895 Gönc, Károlyi Gáspár u. 31/B.

Az intézmény telefonszáma: 46/588-215

A költségvetési szerv fenntartója: Gönc Város Önkormányzata

Székhelye: 3895, Gönc, Kossuth u.71.

A költségvetési szerv felvételi körzete: Gönc, Abaújvár, Pányok, Zsujta

Az intézmény nyitvatartási ideje: 7.00 órától 17.00 óráig, heti 50 óra.

Az intézményekbe felvehető maximális gyermek létszám: 75 fő

Csoportok száma: 3 óvodai csoport

Főigazgató: Volyákné Toronyi Éva

„Óvodáskorban a magyarság tudat alatti elemeinek beültetése, lassú kifejlesztése a feladatunk...

Magyar mivoltunk épületének mintegy a földalatti alapjait kell itt lerakni.

Minél mélyebbre épül a fundamentum, annál szilárdabb az épület.”

Kodály Zoltán

ELŐSZÓ

Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet, valamint egyes köznevelési tárgyú kormányrendeletek módosításáról szóló 77/2025 (IV.14.) Kormányrendelet szerint az óvoda elkészíti pedagógiai programját, amelynek meg kell felelnie az alapprogramban foglaltaknak.

Nevelőtestületünk évek óta fontos feladatának tekinti, hogy nevelési gyakorlatában hangsúlyt kapjon a hagyományok ápolása, annál is inkább, mivel településünkön még vannak élő hagyományok és olyan emberek, akik ennek ápolását fontosnak tartják. Ezek közé tartoznak az óvónők is, mert azt vallják:

„A gyökerek persze nem látszanak, de tudod, azok tartják a fát” (görög költő)

1998-ban ezek a gondolatok vezérelték nevelőtestületünket, amikor **Nagy Jenőné: „Óvodai Nevelés a Művészetek eszközeivel”** hagyományőrző alternatív program adaptációja mellett döntött. A 20 éve működtetett művészeti program a 2018/19-es nevelési évben meghozza gyümölcsét az intézmény **MODELLÓVODA** címének megszerzésével.

Óvodapedagógusaink a következő szakvizsgás képzéssel és továbbképzéssel rendelkeznek:

Szakirány megnevezése	Dátum	Óvoda- pedagógusok
„Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív program	2006.	1 fő
„Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív program	2019.	2 fő
„Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív program	2020.	1 fő
A preventív differenciáló nevelés, a gyermek-, ifjúság- és családvédelem pedagógiai-pszichológiai módszertani ismeretei - differenciáló, fejlesztő pedagógiai ismeretek	2008.	1 fő
Közoktatási vezető	2001.	2 fő
Továbbképzés témája	Óra- szám	Óvoda- pedagógusok
2008- 2013 közötti ciklus		
Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel	30	4 fő
Nevelési módszertani tanácsadás	6	8 fő
Zenei készség fejlesztés 30 órás	30	10 fő
Zenei készségfejlesztés	30	3 fő
Kompetencia fejlesztés kooperatív tanulás alkalmazása	30	3 fő
Hagyományok és fejlesztések, konferencia	30	1 fő
Kaktusz is virágzik	10	10 fő
Tehetség gondozás- képzőművészet területén	30	2 fő
2013-2018 közötti ciklus		
Differenciálás	15	8 fő
Professzionális pedagógusi kommunikáció, integráció	30	8 fő
A tevékenységközpontú pedagógiák alkalmazása	30	8 fő
Szervezetfejlesztési tréning az óvodai nevelő testület részére	35	8 fő
Tanfelügyeleti szakértők felkészítése a pedagógusok szakmai ellenőrzése	30	1 fő
Szakértők felkészítése a pedagógus minősítésre	30	1 fő
Mesterpedagógus felkészítése a tanfelügyelői minősítési és egyéb szakértői feladatok ellátására	30	1 fő
Biztos Kezdet házak- Partneri együttműködés a gyermekekért	40	2 fő
A Diagnosztikus Fejlődésvizsgáló Rendszer használata	30	2 fő
Intézményvezetők felkészítése az intézményi önértékeléshez és a tanfelügyeleti ellenőrzéshez	30	1 fő
Felkészítő képzés Zöld óvoda/ Ökoiskola koordinátorok részére	30	1 fő
Agresszió és konfliktuskezelés óvodapedagógusoknak	30	1 fő
Harc a kiegészés ellen	30	1 fő
Esélyteremtő óvoda	30	2 fő
Környezetvédelem és fenntarthatóság a Zöld óvoda gyakorlatában	30	1 fő
Korszerű óvodavezetés a köznevelés új rendszerében	30	1 fő
2018-2023 közötti ciklus		
A minisztérium által jóváhagyott „ÓNME” óvodai alternatív program értelmezése	15	2 fő
Óvodapedagógiai Napok 2019, 2022, 2023.	30	7 fő
Drámajáték vezetés	30	1 fő
Népi játék, néptánc módszertan	30	1 fő
Minisztérium által jóváhagyott óvodai nevelés	10	6 fő

Diabéteszes képzés	30	1 fő+ fő dajka
Zenei nevelés	30	1 fő
Népi játék, néptánc módszertan	30	2 fő
Boldogságóra	30	1 fő
Tehetséggondozó pedagógus szakmódszertan	30	1 fő
Népi játék, néptánc módszertan	16	1 fő
A gyermekflórklór eszközeinek alkalmazása a mindennapi pedagógiai gyakorlatban	30	2 fő
Gyermekflórklór a tehetség szolgálatában	30	2 fő

Büszkék vagyunk a 326/2013. (VIII.30.) Kormányrendelet szabályozása szerinti pedagógus minősítési eljárásokkal kapcsolatos eredményeinkre, melyek a következők:

Besorolás	Megszerzés dátuma	Óvodapedagógusok száma
Pedagógus I.	2014.	1 fő
Pedagógus II.	2016.	3 fő
Pedagógus II.	2021.	1 fő
Mesterpedagógus	2018.	1 fő
Mestermegújító	2023.	1 fő
Mesterpedagógus	2024.	2 fő

NEVELÉSÜNK ALAPELVEI, KIINDULÁSI PONTJAI:

- a gyermeket – mint fejlődő személyiséget – szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg,
- a gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, és ebben az óvodák kiegészítő, esetenként hátránycsökkentő szerepet töltenek be,
- az óvodai nevelésnek a gyermeki személyiség teljes kibontakozásának elősegítésére kell irányulnia – az emberi jogok és a gyermeket megillető jogok tiszteletben tartásával – oly módon, hogy minden gyermek egyenlő eséllyel részesülhessen színvonalas nevelésben,
- az óvodás gyermek tapasztalatait, érzelmeit, vágyait tevékenységein keresztül fejezi ki, ezért a gyermeki tevékenységnek a teljes nevelési időben érvényesülnie kell
- szeretetteljes, biztonságérzetet adó, érzelemgazdag óvoda megteremtése, ahol a gyermekközpontúság úgy jelenik meg, hogy
- gyermeki tartást, önállóságot, s ebből az önállóságból fakadó
- egészséges öntudatot, kibontakozási és önmegvalósítási lehetőséget ad a gyermeknek.

Ez a program átfogja a teljes óvodáskor nevelő- fejlesztő munkáját. Elveivel teljes egészében azonosulni tudunk: A szeretetteljes, biztonságérzetet adó, érzelem gazdag óvodai élet megteremtése, ahol a gyermekközpontúság úgy jelenik meg, hogy tartást, önállóságot, boldogságot ad a gyermekeknek. A program kiindulási koncepcióját is magunkévá tudtuk tenni, mivel óvodánkban ezt a nevelési gyakorlatot folytattuk. Fontosnak tartjuk, hogy minden gyerek saját képességei szerint, annak figyelembevételével fejleszthető. Nevelik, fejlesztik őt az új társas kapcsolatok, vagyis az óvoda minden dolgozója. A felnőttek tetteikkel sugározzák, a feltétel nélküli szeretetet, s azt, hogy **„Tisztellek Téged, fontos vagy nekem, csakis Rád figyelek és segítek Neked, ha szükséged van a segítségemre.”** Minden gyermek ismerje és tudja értékeit, de azt is érzékelje, hogy melyek a hiányosságai. Ezt természetesen, minden lelki feszültség nélkül fogadja el. Ez a program magában foglalja Kodály Zoltán és Forrai Katalin máig is érvényes munkásságának értékeit. Mindketten vallották, hogy a gyermekeink a magyar zenei anyanyelvünkön nőjenek fel, és „csak tiszta forrásból” táplálkozzanak. Már eddig is sokan segítették ezt a hagyományőrző munkát. Akiknek köszönettel tartozunk: nagyszülőknek, szülőknek, akik a hagyományok megismertetésében, az eszközök, anyagi források megteremtésében voltak segítségünkre. A jövőben is számítunk a segítségükre!

A GÖNCI ÓVODA TÖRTÉNETE

Az intézmény alapítási évére vonatkozóan nincs pontos adat. Feltehetően 1890-ben **gróf Pálffy László** hozta létre a kisdedóvót Göncön. Az óvoda 1930-tól két csoporttal működött, 1940-es évektől már idényjellegű étkeztetés volt, az állandó étkeztetés 1946-ban kezdődött. 1948-ig (az államosításig) a kisdedóvó felett a szakmai ellenőrzést a felügyelőbizottság látta el. Ennek elnöke az egyház vezetője, ebben az időben **Farkas Elek** református esperes volt.

Az államosítást követően az iskolához tartozott. 1956-ban három, 1963-tól (jelenleg is) négy csoporttal működik. 1975-től önálló munkáltató jogkörrel rendelkezik. 1967-től 1984-ig az óvoda vezetője **Barna Lujza**, aki egyben járási óvodai felügyelő is volt. Személyisége, igényessége, munkabírása példát adott kollégáinak, de a település vezetőinek is. Lelkiismeretes, következetes vezetői munkájára a mai napig jó szívvel emlékeznek az óvónők.

Barna Lujza nyugállományba vonulása után, 1984-től **Szernyák Jánosné** az óvoda vezetője. Az 1990-es évek végén új Nevelési Programot választott az óvoda. A vezetőt dicséri a jó programválasztás, az ő pedagógiai értékrendje segítette a pedagógusokat a helyes döntésben. Így a gönci óvoda az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” c. programot adaptálta. A több mint 100 éves óvoda épületének állaga erősen leromlott, a falak vizesedtek. Az iskolában a gyermekek létszáma csökkent, így a képviselő testület döntése alapján 2000-ben felköltözött az óvoda, az iskola egyik épület részébe. Az egy emeletes intézmény, magán hordozta az iskolai hangulatot. Az óvónők és dajkák szépítették, otthonossá varázsolták a termeket és a játszó udvart a gyermekek, és a szülők meglegedésére. Minden évben fejlesztették pályázati és alapítványi pénzből. Hamarosan egy szép, esztétikus óvoda lett – mondják ezt az idelátogató idegenek is. A művészeti program lelkülete tükröződik a termeiken, folyosóikon.

Ezekben az években **Plaszko Istvánné** az óvoda vezetője, aki megkövetelte az óvónőktől program maximális teljesítését, és milyen jól tette. A helyi nevelési program célja, a környezet megszerettetése, a gyermekek élmény gazdag, harmonikus fejlődésének elősegítése, a művészeti tevékenységek (éneke, mese, ábrázolás, mozgás) segítségével. Kiemelt figyelmet szentelnek a pedagógusok, az ünnepek megtartására (Karácsony, Március 15, Húsvét), a hagyományok ápolására (Lucázás, Kiszézés, Farsang, Táncház), a házi hangversenyekre – melyekkel az óvónői kórus kedveskedik évszakonként a gyermekeknek – és a galériában kiállított alkotások kiválasztására. Tapasztalataik szerint, minden gyermek vonzódik az élményekhez, mesékhez, zenéhez, alkotó tevékenységekhez. Ha ezeket megkapja az óvodában, akkor az óvodás nyugodt és kiegyensúlyozott lesz. Ezért mindennapjaikat a szabad játék, az éneklés, mesélés, mozgásos játékok és rajzolás

jellemzi. Alapelvük, hogy minden gyermek saját képességének figyelembevételével nevelhető, fejleszthető. A gönci óvoda 1998-tól napjainkig a térség szakmai munkaközösségének központja: módszertani továbbképzéseket, bemutató foglalkozásokat, szakmai fórumokat szervez a környékbeli óvodák számára. Az Abaújtúri tagóvodát 2007-ben az Abaújtúri önkormányzat megszüntette, azóta a gyermekek óvodabusszal utaznak a gönci óvodába. Szintén fenntartói döntés alapján a Tornyosnémeti óvoda a Gönci óvoda tagóvodája lett.

2008-ban a fenntartó önkormányzat többcélú intézmény működtetésével határozta meg a gönci gyermekek óvodai nevelését és iskolai oktatását. A döntés alapján a gönci Károlyi Gáspár Általános Iskolához csatolták az óvodát, így lett az iskola intézményegysége. Az iskola igazgatója lett a munkáltató. A tíz éve óvodavezető helyettes **Pecze Jánosné**, pedig maradt intézményegység vezető. Ez a változás nem tetszett egyik intézménynek sem, de különösen az óvónőknek. Úgy érezték, hogy az elvesztett önállóságuk miatt csorbul majd az szakmaiságuk. Később az együtt töltött 5 év megváltoztatta a véleményt, mert gazdagodott az intézmény és a kollektíva, tárgyi felszereltségben, valamint közös programok adta élményekben. Ilyenek voltak a jó hangulatú bálók, a kirándulások, értekezletek, közösen kidolgozott és megvalósított pályázatok. Az óvoda 90 fős létszámának összetétele tükrözi a társadalmi környezetet. Az óvodába járó gyermekek 65 %-a hátrányos helyzetű családból jön, 40%-a halmozottan hátrányos helyzetű. A gönci gyermekek mellett 11 bejáró óvoda volt Abaújtúrról, Pányokból, és Zsujtáról. A gyermekek 4 csoportban voltak elhelyezve (Bóbita, Napsugár, Pinocció, Tulipán), 8 óvónő és 4 dajka gondoskodik a nevelésükről. Az iskolák állami fenntartásba kerülésével párhuzamosan 2013. január 01-től újra önálló intézmény lett az óvoda, új névvel: Gönci Barackvirág Napközi Otthonos Óvoda. Ugyanekkor megkezdődött az épület külső felújítása, pályázati forrásból.

2013. szeptembertől **Volyákné Toronyi Éva** vezeti az óvodát, melyhez külön Tornyosnémeti telephelyen működő ötödik csoport is hozzá tartozik. 2017-ben a Tornyosnémeti óvoda önállóvá válik, a csökkenő gyermeklétszám miatt egy óvodai csoportot megszüntetnek. A fenntartó önkormányzat a gazdaságos működés és a 2015. évi CCXXIII. törvény 29. §-a és a Gyvt. 94. § (3a) -pontjának eleget téve 2017. szeptembertől Mini bölcsődét hoz létre az óvodában. 2018. januártól az intézmény irányítási körébe emelik a Városi Konyhát is. 2013-2018 időszaka alatt sok változáson megy keresztül az óvoda nemcsak nevének megváltozásában, hanem szakmai szinten is. Több pályázat segíti a nevelőmunkát (IPR, TÁMOP, GYEP, stb.), ami módszertani megújulást eredményez. Elöl járunk a pedagógus minősítésben, kutatómunkát vállalunk az Oktatási Hivatal felkérésére, bevezetjük az önértékelési rendszert, és tanfelügyeleti ellenőrzésen veszünk részt. Az óvodapedagógusok elkötelezettek a művészeti program iránt, a nyugdíjba vonuló kolléganők

helyére friss erővel folyamatosan igény van az önfejlesztésre. Ezért minden lehetőséget kihasználunk a tudás átadásra (hospitálások az ország bázisóvodáiban, művészeti konferenciák, szakmai napok, és továbbra is működik a jól bevált belső hospitálási rendszer). Egyesületi tagságunkon túl megerősítettük kapcsolatunkat az ONME Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesületével, és a Magyar Tehetségsegítő Szövetséggel. 2015-ben regisztráltunk a MATEHETSZ oldalán, 2017-ben pedig benyújthattuk első tehetséggondozással kapcsolatos pályázatunkat is. 2015-ben a dolgozók környezettudatos szemléletmódjának eredményes nevelő munkájáért megkaptuk a Zöld óvoda címet, mely címet 2017-ben újra elnyertünk. 2018-ban felnéznek ránk a megye óvodái, és a B-A-Z megyei Pedagógiai Oktatási Központ, prezentáció megtartására kéri fel a vezetőt Miskolcon. A nevelőtestület MODELLÓVODA cím elnyerésére pályázik 2018-ban.

2019. májusban ünnepélyes keretek között megkaptuk a MODELLÓVODAI címet, ami nem csak megtiszteltetés az óvoda dolgozóinak, hanem kihívásokkal járó elhivatott, megbízásokkal teli munkát igényel az óvodapedagógusoktól a művészeti nevelés népszerűsítése céljából. Az óvoda főigazgatója és a nevelőtestület vállalja az oklevélen felsorolt nemes feladatok elvégzését: országos konferenciákon való szakmai előadások tartását, a rendezvények szervezését. 2019- ben a budapesti Országos Konferencián kötöttünk hivatalosan testvéróvodai kapcsolatot a felvidéki Buzita Gógyafészek Óvodával. 2023-ban újabb két Nemzeti Tehetség Program pályázatát nyerte el az intézmény, amelyen 4-4 millió Ft támogatást kaptunk tehetségfejlesztésre. 2024-ben sikeres Erasmus pályázat révén szakmai látogatást tehattünk határon túli testvértelépüléseink óvodáiba a felvidéki Nagytárkányba és az erdélyi Kézdiszentlélekre, velük hivatalos Testvéróvodai kapcsolatot létesítettünk.

SPECIÁLIS TÁRGYI FELTÉTELEK A MŰVÉSZETI PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁHOZ

Az óvoda épülete 2000. szeptember 01-től a Károlyi Gáspár Általános Iskola egy emeletes különálló szárnyában működik. Beköltözéskor részben felújították az épület és a 2013/2014-es tanévben pályázati támogatásból megtörtént az épület külső felújítása, így a tető és az ablakok cseréje, külső szigetelés-festés, és fűtés és mosdó korszerűsítése valósult meg.

A csoportszobai bútorok természetes alapanyagból készültek, cserénél figyelünk programunk módszereire, így már mobil, könnyen mozgathatókat vásároltunk, hogy tudjunk a tevékenységekhez kuckósítani. A csoportok hangulata, színvilága hangulatos, nyugalmat árasztó, ízlés formáló. Dekorációink, (melyek mindig követik az aktuális projektet) és a gyermekek által használatos eszközök- játékok szemmagasságban vannak elhelyezve, ezzel is biztosítjuk a szabad hozzáférést, és a gyermekek biztonságérzete is erősödik ez által.

A három óvodai és egy bölcsődei csoportszobához két mosdóhelyiség tartozik, vagyis két csoport használ egy mosdót. Külön nevelői szobát a könyvtárral és videósarokkal működtetünk, ahol szemléltető és oktatástechnikai eszközök itt vannak elhelyezve. Sajnos a felnőtteknek külön öltözőjük nincs, ezért ezt a helységet használják az emeleti dolgozók öltözőnek, valamint itt van lehetőség a szülők elkülönített fogadására. A gyermeköltözőt a megöröklött faliszekrények „pótolják”. Az intézmény, melegítő konyhával rendelkezik, valamint a városi főzőkonyha is az óvodához tartozik. Az állami támogatás és a költségvetés különbözetét a fenntartó önkormányzat biztosítja az intézménynek. A „gönci óvodáskorú gyermekekért” alapítvány minimálisan segíti az tárgyi feltételek bővítését. Összege és a rendezvényeinkből származó támogatások lehetőséget adnak alkalmanként az udvari játékok bővítésére, és az udvar balesetmentesítésére, parkosítására.

Óvodánk rendelkezik a programunk megvalósításához szükséges feltételekkel. Az óvoda épületét, udvarát, berendezését úgy alakítottuk ki, hogy a lehető legjobban szolgálja a gyermekek biztonságát, kényelmét, biztosítsa egészségük megőrzését, nevelését, fejlesztését. Legyen tiszta, gondozott, esztétikus minden csoportszobája, öltözője, mosdója, konyhája, udvara. A gyermekek egészséges életmódját biztosítsa. A mosdókban lévő WC-ket fallal szereltük fel, az intimitás biztosítása érdekében. A gyermekek mozgásának, játékigényének kielégítéséhez megfelelő játékeszközök állnak rendelkezésünkre. E program a művészetek eszközeivel kíván erősebben hatni a gyermekek személyiségére, ezért a következő eszközök, játékok, tárgyak egészítik ki az eszköz és felszerelésjegyzékben meghatározott készleteket.

E program a művészetek eszközeivel kíván erősebben hatni a gyermekek személyiségére, ezért a

következő terek, tárgyak, díszítő eszközök, játékeszközök, kiegészítő kellékek alkalmazását folyamatosan biztosítjuk a program megvalósításához.

Esztétikus mesetér (kuckós tér) kialakítása szükséges a mesék kéthetes feldolgozásához. Ez a tér a csoportterem legnyugodtabb része, melynek kialakításához a teremben lévő legnagyobb méretű szőnyeg szükséges, hogy minden gyermek kényelmesen elférhessen. A gyermekek puha párnákon ülve hallgatják meg az első hét alatt a feldolgozásra szánt mesét. A meséhez meseszignál csalogatja a gyermekeket indirekt módon, ezért CD lejátszóra vagy más hanghordozó eszközre van szükség. A mese áhítatos befogadásához esztétikus, nagyméretű gyertyára és gyertyatartóra van szükség, melyet az óvodapedagógus maga mellett kezel. Ebben a térben az óvodapedagógusok számára biztosított a meseszék vagy fotel, vagy kényelmes párna és egy felnyitható bőrönd vagy láda, amelyből egy hét alatt folyamatosan előbújnak a mese szereplői és a mesefeldolgozáshoz szükséges eszközök, leplek, kellékek, amelyekkel a gyermekek első naptól kezdve megismerkednek mindaddig, míg másik mese nem kerül bemutatásra. A kincses bőröndből vagy ládából egy játéktartó dobozba kerülnek át a mesekellékek, hogy a gyermekek szabad játéktevékenységük során is, ha szeretnék, eljátszhassák a tanult meséket.

A mesetér további kellékei: esztétikus bábtartók a különböző típusú bábok elhelyezéséhez, bábparaván, mely a térelválasztást is adott esetben biztosítja, könyvespolc vagy szekrény a mesekönyvek tárolásához, átváltozáshoz szükséges ruhatár és kellékek ruhatartó fogasokkal, hangeffekteket létrehozó varázsoló eszközök, CD lejátszó a zenei szignál és a meséhez felhasznált zenei betétek bejátszásához, hívóképek a tanult mesékről, mondókákról, versekről. A gyermekek és óvodapedagógusok által elkészített mesekönyvek a tanult, feldolgozott mesékről, melyeket jól látható helyen kifüggesztve tároljon, hogy minél több gyermek kedvet kapjon az „elolvasásához.” Ebben a térben célszerű elhelyezni a bátorító neveléshez szükséges szeretet- bábót, amit elsősorban az óvodapedagógus használ fel a tudatos bizalomelőlegéhez, ösztönzéséhez.

Az **esztétikus énekes kuckó** térelválasztással kijelölt terében, egy kerek szőnyegre van szükség, melyre hat gyermekszék párnákkal, körben elfér, a mikrocsoportos zenei képességfejlesztéshez. A tér egyéb eszközei: eszköztartó polc pl. köcsöggel az óvodapedagógusok furulyáinak, hangvilláinak vagy hangsípjainak és egyéb hangszereiknek, valamint zenei könyveiknek, tervező dokumentumaiknak. A gyermekek ritmushangszereinek szükséges egy átlátható polcos szekrény, tároló tartókkal együtt (dobok, triangulumok, cintányérok, ritmusbotok és egyéb esztétikus ritmushangszerek, amelyeket az óvodapedagógusok készítenek el a gyermekek bevonásával). Az óvodás gyermekek dallamjátszó eszközei: a metallofon, a színes csengők, harangjátékok, melyen

az óvodásdalokat is ki tudják ütögetni. Minden eszközből legyen hat darab, még metallofonból is, az egyéni gyakorláshoz, hogy az óvodapedagógusok zenekart tudjanak kialakítani.

Az óvodapedagógusok a tanult mondókákról, énekekről, énekes játékokról, készítsenek szimbólumok formájában hívóképeket, melyet felidézés megsegítéseként, a zenei térben helyezzenek ki táblákra. Az énekes játékokhoz, gyermektáncokhoz, táncházakhoz, évszaki koncertek levezetéséhez szükség van nagy zsbongóra vagy tornaszobára, vagy az udvaron kialakított zártabb nagyobb térre, mivel a csoportszobák erre alkalmatlanok, különösen akkor, ha a térelválasztók nem mozgathatók. Ezekhez, rendszerint szükség van zene lejátszó eszközre és a hangosítóra is.

Az **alkotó, rajzos tér** is térelválasztással készül, hogy az alkotó gyermekek nyugodtan tevékenykedhessenek, és ne zavarják meg őket a játszó gyermekek. Az alkotó térben két nagy gyermekasztalra van szükség, melyet állandóan összetolva alakítanak ki az óvodapedagógusok, hogy a kétféle felajánlott technikához szükséges igen sok eszköz elhelyezhető legyen, és a tevékenységet irányító pedagógus pedig körbe tudjon járni az egyéni segítségadás megbeszéléséhez. A fejlesztés kis létszámú tanulási formában folyik, nyolc gyermek részvételével, amelyhez nyolc szék elhelyezéséhez van szükség. A térelválasztáshoz érdemes polcos szekrényeket használni, melyben elhelyezhetők a különböző méretű- és színű papírok, színes ceruzák, ceruzaheggyezők, zsírkréták, pasztellkréták, filctollak, viaszkréták, fonalak, madzagok, ecsetek, festékek, festékes edények, ollók, ragasztók, agyagok, gyurmafélék, rongydarabok, bőrdarabok, szalagok, különböző termékek, fonalak, a plasztikai munkához szükséges fadarabok, drótszálak, termékek, kavicsok, a kézművességhez szükséges szövőkeretek, gyöngyök, fűzők, a batikoláshoz anyagok, festékek, a nemezeléshez pedig gyapjú.

Az alkotásokhoz szükséges élményt adó, tapasztalatszerző sétákon az óvodapedagógus készítsen a gyermekekről fotókat, gyűjtsenek a témakörben képzőművészeti alkotásokat vagy a témához illeszkedő képeket, s azt helyezték ki az alkotási térben megtalálható festőállványra, vagy nézzék meg laptop segítségével. Ezzel a módszerrel szép példája jelenik meg az IKT eszközök felhasználásának is.

A művészeti komplexitás biztosításáért a gyermekek halkán hallgathatnak, az önálló alkotásuk közben, a témájukhoz illeszkedő hangulatfestő népzene, klasszikus zenét, vagy az alkotásuk befejezéseként, miközben gyönyörködnek az alkotásaikban, az óvodapedagógus előadásában elhangozhat a témához odaillo egy-egy szép népdal, műdal és vers is.

Az alkotótérben olyan óvodai minigalériára van szükség, ahová minden gyermek alkotását ki lehet tenni mindaddig, míg újabb alkotás nem születik. A leszedett kis műveket az óvodapedagógusok

egy nagy irattartóba rakva vagy nagy tálcákra elhelyezve kiteszik a folyosóra, hogy minden szülő megtekinthesse. Az óvodapedagógusok a gyermekek alkotásait összegyűjtik egy dossziéba, hogy év végén a gyermekek hazavihessék.

Mindennapos mozgás, mozgásos játékok tevékenységhez tornaszobára vagy zsibongóra és/vagy az udvaron nagyobb térre van szükség. Mivel a járásgyakorlatokat zenére végezzük, valamint betervezett a zenés gimnasztikai torna is, mindehhez zene lejátszó és hangosító berendezésre van szükség. A zenés gimnasztikához és a délutáni zenés, mozgásos percek levezetéséhez esztétikus kéziszerkesztők szükségesek: kendők, szalagok, buzogányok, botok, labdák, babzsákok, hulahoppkarikák, zászlók stb.

A külső világ tevékeny megismertetése tevékenység is térelválasztó szekrénnyel, polcokkal kialakított zártabb terület a csoportban, ahol, ha lehetséges, két összetolt asztal adjon lehetőséget az élmények, tapasztalatok feldolgozásához, a kis létszámú tanulási forma megteremtéséhez, amelyben hat-nyolc gyermek vesz részt. Ezért az összetolt asztalok köré legalább nyolc ülőhelyet szükséges biztosítani. E tevékenységbe, a szülők bevonása miatt is a csoportteremhez közel, a folyosón, az óvodapedagógusok projektkalendáriumot helyeznek el, melyen napokra kidolgozott szimbólumok jelzik a gyermekek feladatait. A kéthetes projektek a kalendáriumon jelzik a gyermekek és szülők otthoni gyűjtőmunkáit az első héten, amit a projektter polcain gyűjtenek össze.

A projektterben egy nagyméretű táblára kerül a projekt témája, az élményekről, tapasztalatszerző eseményekről készült fotók, valamint egyéb kiegészítő, témához illeszthető gyűjtött képek. Az óvodapedagógusok a projekt megtervezése alapján előre tudják, hogy a látott tapasztalatokat, miként dolgozzák fel. Ezekhez előre elkészítik a szükséges eszközfeltételeket, hogy a szülők is láthassák a matematikai, logikai feldolgozások eredményességét. A projekt tartalmának mélyítéséhez az óvodapedagógusok fejlesztő játékokat kreálnak, amit szintén a projektterben előkészítenek, hogy a gyermekek önállóan a szabad játékukban is játszassanak vele. A projektekhez művészeti kiegészítő, lazító élmények is tartoznak, amelyeket a projekt bármelyik szakaszába beépíthetnek az óvodapedagógusok, hogy fokozzák a hangulatot a témák mély befogadásához.

A projekt összegző értékelése egy kiállítással zárul, melyet a gyermekekkel együtt alakítanak ki az óvodapedagógusok a folyosón vagy a teremben. Szisztematikusan kerül két-három óvodai asztalra mindazon eszközrendszer a projekt témában, amely bemutatja, hogy az élmények és azok feldolgozása, valamint a gyűjtőmunka feldolgozása és a fejlesztő játékok milyen tanulási lehetőséget adtak, biztosítottak a gyermekeknek.

A környezeti és a munkajellegű tevékenységhez tartozó tevékenység a terrárium vagy akvárium és/vagy flórárium gondozása, melyet a gyermekek a felnőttekkel segítségével, önállóan gondoznak. Az erdei óvodai programokhoz a nagycsoportos gyermekeknek hátizsák, nagyító, esőkabát, gumicsizma és kulacs szükséges. Ha a nevelőtestület az ünnepekről és kiemelt programokról az IKT eszközei között tudhatja a videofelvételek készítését és azok megvágását, célszerű az óvodában a folyosón vagy a nevelői szobában akár egy videó sarkot vagy szobarészt kialakítani, ahol a gyermekek újraélhetik kisebb csoportokban a vissza nem térő élményeiket. Mindezek a gyermekek önmegismeréséhez, kiváló lehetőséget biztosítanak.

A szabad játéktevékenységekben a felsorolt funkciós tereket a gyermekek folyamatosan használják, lehetővé teszik a gyermekek játékgényének kielégítését. Ezen felül a csoportteremben egy kisebb méretű családi szobára van szükség, ahová a gyermekek családi képeiket elhelyezhetnek. Ebben a térben zajlanak a babaszobai játékok, amely teret a gyermekek szabadon, játékaiknak megfelelően megnövelhetnek a párhuzamos játékterek adta lehetőségekkel. Az óvodaudvaron alakítsanak ki egy pódiumszerű részt, ahol a gyermekek énekes játékokat, dramatikus játékokat, bábjátékokat játszhatnak.

Legyen a gyermekeknek egy kijelölt futópályája is, ahol a gyermekek a napi kocogó-futó edzéseiket megtarthatják. A művészeti tereket, akár mobil rendszerben, alakítsuk ki az udvaron is.

Az óvoda a nevelőszobában hozzon létre **egy művészeti program könyvtárat**, ahol megtalálhatók a szakkönyvek, megjelent tanulmányok, cikkek, szakdolgozatok, szakmai dokumentációk. Az óvónő a tevékenységekhez nyugodt légkört és környezetet teremt. Párhuzamosan végezhető tevékenységekhez biztosítja a megfelelő eszközöket és a szabad választás lehetőségét.

SZEMÉLYI FELTÉTELEK

Az összes létszám: 11 fő óvoda dolgozó, 3 fő mini bölcsőde dolgozó, 4 fő konyhai dolgozó

A 3 csoportban 7 főiskolát végzett óvodapedagógus foglalkozik a gyerekekkel a nyitvatartás teljes időtartama alatt (7.00-17.00 óráig). A nevelőmunkát 1 fő pedagógiai asszisztens is segíti.

A főigazgató kötelező nevelési óraszama: 10 óra, a főigazgató helyettesé 24 óra, ezt az időt a gyermekcsoportban töltik. A csoportokban a nevelési folyamatokat három dajka segíti, a dokumentációs és egyéb pedagógust kiegészítő feladatokat egy fő pedagógiai asszisztens végzi. Az udvarrendezés, mosás, folyosók, mosdók takarítása a dajkákra hárul, bár a fenntartó általában besegít egy közcélú dolgozó biztosításával. Testületünk a közepes létszámú testületekhez tartozik. Előnye, hogy az információ könnyen eljut mindenkihez, nevelési célkitűzésekben egységesebb. A pedagógusok, és a vezető munkájának megismerésére nagyobb lehetőség van. A konfliktusok rendezése egyszerűbb. A családi nevelést segítő légkör könnyebben megvalósítható. A pedagógus munkáját közvetlenül segítő dajkák munkakörének kialakítása úgy történik, hogy tevékenyen részt vehessenek a nevelési folyamatban. Munkájukat a csoportban lévő óvónők irányítják, kontrolálják. Óvodánkra jellemző (és a továbbiakban is erre törekszünk, ezeket a jellemvonásokat erősítjük) hogy az óvónő párosok jól együttműködnek. Fogékonyak az új ismeretekre, innovatív módszereket alkalmaznak, amelyek a gyermekek fejlődését szolgálják.

Ilyen a kompetenciafejlesztés, a kidolgozott tehetséggondozás és a projekt módszerek bevezetése. Az esélyegyenlőséget biztosító halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése, a kisebbségi nevelés és a sajátos nevelési igényű gyermekek ellátása az Alapító Okirat és a programok szerint történik. *Óvodánk 2013.augusztus 01-én megkezdte a köznevelési intézmények esélyegyenlőség alapú fejlesztésének támogatása hátrányos helyzetű kistérségekben (TÁMOP 3.3.8. B – 12- 2012-0038) „Minden gyermeknek joga van a fejlődésre, esélyegyenlőség a Gönci óvodában” című pályázatának megvalósítását.*

A projekt lehetőségeket biztosít az óvodapedagógus számára, hogy olyan képzésben vegyen részt, amely képessé teszi az óvónőt a differenciált bánásmód, projekt és kooperatív bánásmód, illetve a professzionális kommunikáció alkalmazására. Az óvodapedagógusok érdeklődnek a művészeti ágak iránt, kellő kreativitással, képesek egy-egy művészeti ágba az esztétikai élmények közvetítésére. A dolgozóknak további feladatuk a nemzetiségi és etnikai nevelés célkitűzéseinek megvalósítása, Szemléletük gyermek központú, igénylik a továbbképzést és az önképzésre is nagy hangsúlyt fektetnek. A nevelő testület tagjai biztosítják a gyermekeknek a differenciálást, az

egyenlő hozzáférést az óvodai nevelés minden területén, eszközben éppen úgy, mint tevékenységekben.

A felnőttek személyiségükkel sugározzák és feladatuknak tartják a feltétel nélküli szeretetet és a fejlődő személyiségről való gondoskodást, a gyermeki személyiségfejlődésben a szokás-és normarendszer megalapozását. Személyiségük elfogadó, segítő, támogató attitűdje modellt, mintát jelent a gyermekek számára. Kommunikációjuk, konfliktuskezelésük hozzájárul a gyermekek fejlődéséhez. Nevelésünk a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatására, gyermekeket megillető jogok tiszteletben tartására irányul.

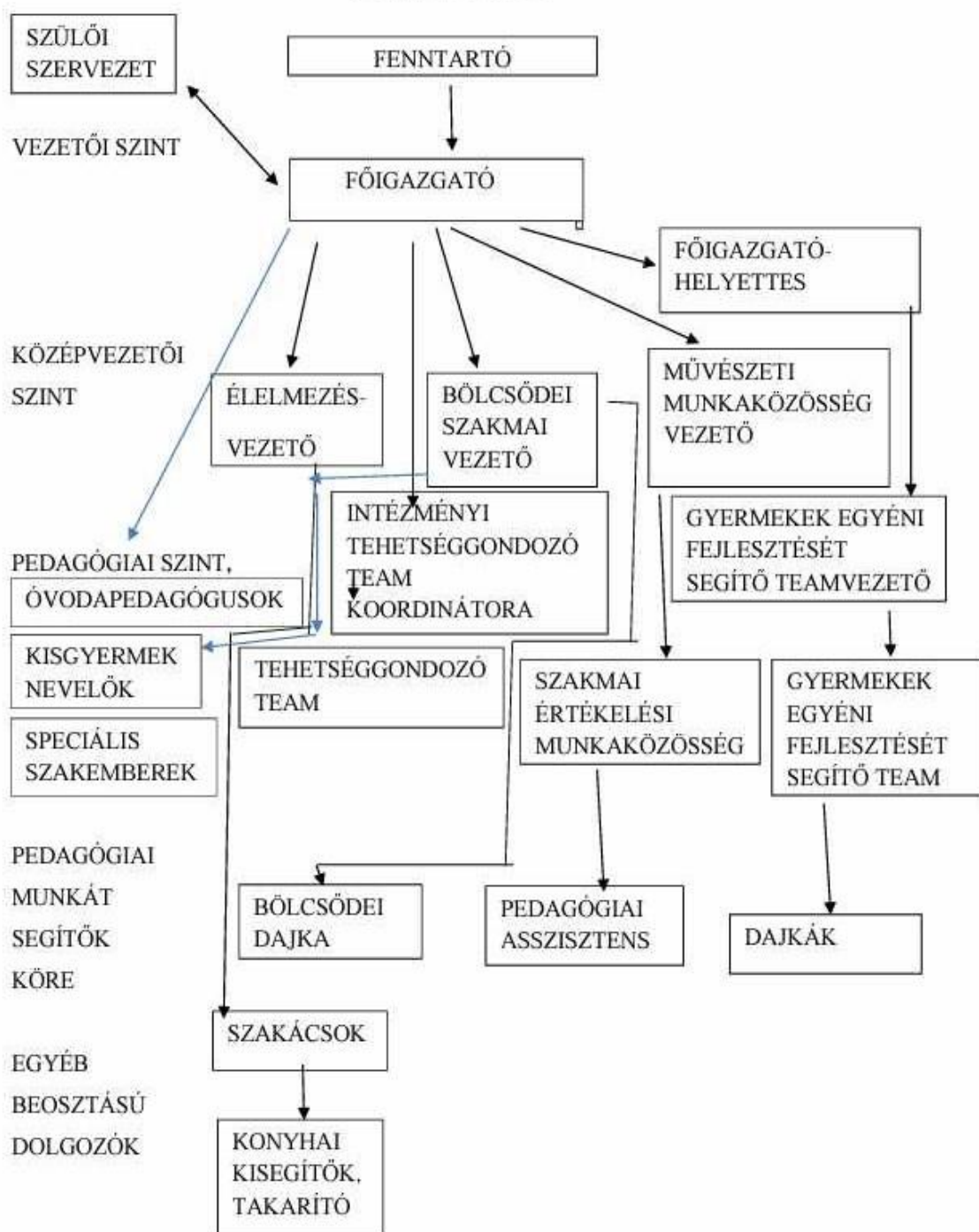
Intézményünkben **szakmai teamek működnek**, egy-egy kiemelkedő szakmai feladat elvégzéséhez, a szakmai munka innovációjához, elemzésekhez, értékelésekhez, valamint a szervezet társas, emberi kapcsolatainak karbantartásához. A közösség tagjaként valamennyien vállalnak felelősséget a közösen kitűzött célok és feladatok megvalósításáért. A szakmai munkában, munkatársi kapcsolatokban, döntéshozatal előtt, őszinte, nyílt véleménnyel segítik a gyermekek érdekét legjobban szolgáló megoldások kialakítását.

SZEMLÉLETMÓDUNKRA JELLEMZŐ

- a humanizmus, inkluzív-, az integrált-, migráns gyermekek nevelését támogató szemlélet
- a nemek társadalmi egyenlőségét támogató szemlélet
- a másság elfogadása, esélyegyenlőséget, hátrányt csökkentő nevelést támogató szemlélet
- nyitottság, őszinteség, szeretet, az udvariasság,
- a kompetencia alapú nevelés
- a család, a haza tisztelete, szeretete,
- a felelősségtudat,
- a kultúra iránti érzékenység, a hagyomány tisztelete,
- a természetes emberi környezet védelme, környezettudatos magatartás
- az ember és környezet harmóniája,
- az „élet” tisztelete.
- nemzeti identitástudat, keresztény kulturális érték
- A módszerek a tevékenységek céljainak figyelembevételével és a gyermek fejlettségének megfelelően való alkalmazása.
- A problémamegoldó és önálló gondolkodás fejlődésének elősegítése.

- Az információfeldolgozási eszközök használata
- A választott módszerekkel a gyermekek kompetenciafejlesztésének támogatása.
- Rendelkezésre álló segédanyagok eszközök, céljainak megfelelően való használata.
- A pontos fogalomhasználat.
- A gyermekek teljes személyiségének fejlesztésére autonómiájuk kibontakoztatására való törekedés.
- Az egyéni szükségletekhez igazodó fejlesztési célokat az általános pedagógiai célrendszer figyelembevételével való meghatározása
- *Gazdag értékelési eszköztárral való rendelkezés, melyből a gyermekek életkori sajátosságainak figyelembevételével tudatos, megfelelő kiválasztása.*
- *Világosak teljesítményre vonatkozó visszajelzések, értékelések.*
- *A folyamatos pozitív visszajelzésekre való törekvés.*
- *Az óvónő értékeléseivel a gyermekek fejlődésének segítése.*
- Az óvónő saját pedagógiai gyakorlatának folyamatos elemzése és fejlesztése.
- Az óvónő részt vesz intézményi innovációban, pályázatokban, kutatásban. Munkájában alkalmaz új módszereket. Rendszeresen tájékozódik az óvodapedagógiára vonatkozó legújabb eredményekről, kihasználja a továbbképzési lehetőségeket.

Szervezeti struktúra

GYERMEKKÉP

Ez a program befogad mindent, ami „csak tiszta forrásból” fakad, hogy a gyermekek a nemzetünk népi hagyományában, a művészeti területek sokszínű, értékes hatásával, a művészetek komplexitásában, integrálásában éljék át a vissza nem térő óvodás éveiket.

Nevelési programunk kiinduló pontja, hogy az gyermek egyedi, mással nem helyettesíthető *szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség*, individuum és szociális lény egyszerre. Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakoztatására törekszik, biztosítva az egyenlő hozzáférést és

Nem ad helyet az előítéletek kibontakozásának sem társadalmi, sem nemi, sem egyéb értelemben. Feltételezzük, hogy minden gyermek vonzódik az élményekhez, a meséhez, zenéhez, és az alkotó tevékenységekhez, ezért: Olyan gyermekeket szeretnénk nevelni, akik, tudnak nevetni, felfedezni, csodálkozni, képesek a társas egymás mellett élésre. Akik az óvodánktól kapott élmények hatására önállóvá, kiegyensúlyozottá, boldog emberré válnak és önmagukhoz képest fejlődnek. Figyelembe vesszük, hogy minden gyermek, fejlődő személyiség, saját képességrendszerének megfelelően nevelhető, fejleszhető. Genetikai adottságok, a spontán és tervszerű alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg a gyermekeknek egyénenként változó testi és lelki szükségleteit. Ebben az életkorban tudjuk megalapozni a környezettudatos magatartást, hogy környezetüket óvó-védő felnőttekké váljanak, ismerjék az egészséges életmód szabályait, az egészségmegőrzés szokásainak alapjait.

ÓVODAKÉP

A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, ebben az óvoda kiegészítő, hátránycsökkentő szerepet tölt be. Az óvoda a köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője a gyermek 3. életévétől az iskolába lépéséig. Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszer és tárgyi, személyi környezete biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének legmegfelelőbb feltételeit. Az óvodában miközben az teljesíti a funkcióit, a gyermekben termelődnek a következő életszakaszba való átlépés belső pszichikus feltételei. Az óvoda funkciója óvó-védő, szociális, nevelő és személyiségfejlesztő.

Törekszünk arra, hogy az óvodánk olyan képet mutasson, ha egy idegen belép, azonnal tudja meg, kik dolgoznak az intézményben. A dolgozók képe és neve, mint egy esztétikus tabló fogadja a

gyermeket és szüleit. A bejáratnál egy tábló, amely hirdeti a gyermekképünket, nevelési alapelveinket, és céljainkat. A gyermekek fogadását gyülekezési időben a művészi érzékenységet elősegítő halk zene teszi oldottabbá. Fontosnak tartjuk, hogy a szülők minden nap láthassák, milyen tevékenységrendszerrel biztosítunk a gyermekeknek, hogyan és milyen módon tartjuk a kapcsolatot a partnereinkkel. A csoportokban láthatóvá tesszük, hogy mi a művészetek eszközeivel dolgozunk, a szülőknek áttekinthető, jól megszerkesztett kiírások vannak kitéve. Fontos, hogy ismerje a gyermekének a napirendjét, heti rendjét, és hogy milyen munkaformában dolgozunk együtt. Az öltözőkre kitesszük a gyermek jelét, fényképét.

Óvodánk biztosítja az óvodáskorú gyermekek egyéni képességeihez igazoló fejlődésének és a nevelésének optimális feltételét, az esélyegyenlőséget, a hátrányt csökkentő nevelést az egyenlő hozzáférés lehetőségével. Az óvoda közvetetten segíti az iskolai közösségben történő beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások fejlődését. Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete segíti a gyermek környezettudatos magatartásának alakulását. Óvodai nevelésünk valamennyi szegmensét érinti a hátrányos helyzetű-, a halmozottan hátrányos helyzetű-, a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése, róluk való kiemelt figyelmet igénylő gondoskodás. Óvodai nevelésünk az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodik: A gyermeki szükségletek kielégítéséről, érzelmi biztonságot nyújtó, derűs, szeretetteljes óvodai légkorról, a testi, szociális, az értelmi képességek egyéni és életkori specifikus alakításáról, életkornak és fejlettségnek megfelelő tevékenységekről, különös tekintettel, a mással nem helyettesíthető szabad játékról, e tevékenységeken keresztül az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltség tartalmak közvetítéséről a fejlesztéshez szükséges személyi és tárgyi környezetről. Óvodánkban a gyermeki személyiséget, elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi.

A nemzetiségi kisebbséghez tartozó gyermekek óvodai nevelésében biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, a nemzeti identitás erősítését, a nemzetiségi hagyományok átörökítését, nemzetiségi gyermekek nyelvi nevelését a multikulturális alapuló integráció lehetőségét. Az óvodánkban hazájukat elhagyni kényszerült családok gyermekeinek biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését az interkulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét, emberi jogok és az alapvető szabadságok védelmét.

SAJÁTOSSÁGOK, CÉLKITŰZÉSEK

- a hagyományörzés, a népi kultúra ápolása,
- multikulturális, interkulturális neveléssel a más nemzetiségű és migráns gyermekek minden szükségletére figyelés, építő kapcsolattartás a családokkal. Biztosítani az önazonosságuk megőrzését, ápolását, erősítését.
- a gyermekeket megillető jogok megtartása, az egyenlő hozzáférés biztosítása
- a gyermeki szükségletek kielégítése, a gyermek fejlesztése képességének figyelembevételével, gondoskodás. Az óvodások harmonikus fejlődése, a gyermeki személyiség kibontakozása az életkori az egyéni és az eltérő fejlődés figyelembevételével.
- mindennapos testnevelés megszervezése
- érzelem gazdag személyiség kibontakoztatása a művészetek eszközeivel,
- a természet megszerettetése, védelme, környezettudatos magatartás kialakítása
- egészségmegőrzés szokások, helyes és egészséges életvitel megalapozása
- esélyegyenlőség, hátrányt csökkentő pedagógiai attitűd, kompetencia alapú nevelés
- a hátrányos helyzetű, a halmozottan hátrányos helyzetű és a *roma nemzetiségi* kisebbséghez tartozó gyermekek nevelése,
- az integráltan nevelhető sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése, a nevelési tanácsadó, a szakszolgálat szakembereinek segítségével,
- innovatív pedagógia
- rendszeres tájékozódás az óvodai nevelést támogató, digitális technológiai eszközökről, és azok lehetőség szerinti alkalmazása
- gyermekvédelmi munka
- nemek társadalmi egyenlőségének támogatása
- *a 2H és 3H- s gyermekek iskolai sikerességét elősegítő, befogadó szemléletet közvetítő, a gyermekek szükségleteit figyelembe vevő, differenciáló pedagógiai módszerek alkalmazási feltételeinek megteremtése*

A szülők igénye alapján, óvodánk kielégíti a speciális fejlesztés iránti igényt:

- hitoktatás,
- logopédiai fejlesztés,
- vízhez szoktató program
- tehetséggondozás
- szakemberek által végzett egyéni képességfejlesztés (SNI, korai fejlesztés)

PEDAGÓGIAI HITVALLÁS, AZ ÓVODA ARCULATA

Alapelvünk a gyermek személyiségének tisztelete, elfogadása, szeretete, megbecsülése. Az óvónő és a nevelést segítő dajka személye minta a nevelésben. Értékfelfogása erősen hat a gyerekekre. Éppen ezért nem mindegy, milyen értékeket közvetít, és hogyan képviseli azokat. Kiemelésre kerül az óvodapedagógus segítő, elfogadó, támogató attitűdje.

Céljaink meghatározásakor figyelembe vettük hagyományainkat, a társadalmi, települési viszonyokat, a fenntartó és az óvodahasználók igényeit. Olyan pedagógiai alapelveket kell követnünk, amelyek az egyetemes emberi értékeket veszik alapul, ugyanakkor alkalmazkodnak a változó világhoz. Településünk történelmi szerepe jelentős, hiszen itt élt Károlyi Gáspár esperes-lelkész, bibliafordító, aki maradandót alkotott az egyetemes emberi értékek terén.

*Az óvodánkba érkező gyermeket halk zene fogadja, mely oldott, könnyed lelkiállapotot eredményez, ezt követően a megérkeztem tábla jelzi, hogy **nagyon vártunk!** A testsúly, testmagasság, láb, kéz összehasonlító mérésekkel tudatosítjuk: **Ilyen vagyok, figyelem a változásokat.***

*A személyes tárgyak elhelyezésére szolgáló tárolókkal jelezzük” **tiszteletben tartunk, nem sértjük meg a Te személyes zónádat**”.*

A PROGRAM CÉLFEJEZETE

Nevelési célok:

- Az óvodások nyugodt, harmonikus fejlődésének elősegítése a magasabb rendű érzelmek (erkölcsi-szociális, esztétikai és intellektuális érzelmek) kibontakoztatásával, az életkori és egyéni sajátosságok figyelembevételével.
- A sokoldalú, igényes készségfejlesztés biztosításával a személyiség fejlődésének elősegítése.
- A gyermekek és a művészetek közötti erős érzelmi kötődés kialakítása.

A NEVELÉS FŐ FELADATAI

Az óvodások testi, lelki, értelmi, szellemi szükségleteinek kielégítése az erkölcsi-szociális, az esztétikai és az intellektuális érzelmek differenciálódásának segítségével.

AZ ERKÖLCSI – SZOCIÁLIS ÉRZELMEK ALAKÍTÁSÁNAK FELADATAI

- érzelmi biztonságot adó, közvetlen, szeretetteljes, állandó értékrendet biztosító, nyugodt, családi légkör megteremtése;
- az óvodapedagógusok tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy a gyermekek az óvodájukat megismerhessék, ezáltal megszerethessék, hogy olyan tulajdonságok alapjai indulhassanak el bennük a felnőttek mintáján keresztül, mint a hűség, becsület valamihez, amely megalapozhatja majdan a lojalitást, empátiás érzeteket környezetükhöz, óvodájukhoz, gyermektársaikhoz, és az óvoda felnőtteihez;
- olyan óvodai élet biztosítására törekedjenek, melyben sok a felnőtt-gyermek közös élménye, tevékenysége. A közös együttlétek, a közösen végzett munka öröme, a hagyományok, a csoportot összetartó szimbólumok, jelek olyan erkölcsi tulajdonságokat erősítsenek meg bennük, mint az együttérzés, együvé tartozás, önzetlenség, figyelmesség, segítőkészség, őszinteség, szerénység, önfegyelem, pontosság, szorgalom, kitartás, állhatatosság, szabálytartás, igazságosság, igazmondás;
- a mindennapi testi-lelki edzés-gyakorlás lehetősége fejlessze a gyermekek erőnlétét, alkalmazkodó képességének fejlődését, testi-lelki harmóniájának kialakulását;

- a gyermek-gyermek, felnőtt-gyermek viszonyában megmutatkozó pozitív érzelmi töltés segítse a helyi viselkedéskultúra szokásainak interiorizálását, a konstruktív, együttműködő társas kapcsolatok kialakulását, az egészséges önérvényesítést és önértékelést. A gyermek a környezetében lévő emberi kapcsolatokban vegye észre a jó cselekedeteket, de a rosszat is; s azt tudja érthetően kifejezni;
- az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő-képességek megerősítése segítse a barátkozást, hogy minden gyermek megtalálhassa társát a csoportban;
- az erkölcsi, szociális érzékenység fejlődése segítse a gyermek én-tudatának egészséges alakulását, és engedjen teret a gyermek önkifejező törekvéseinek;
- a gyermekek az óvodapedagógusok segítségével fogadják el egymást, és tudjanak alkalmazkodni ahhoz is, hogy valamiben különböznek egymástól

AZ ESZTÉTIKAI ÉRZELMEK ALAKÍTÁSÁNAK FELADATAI

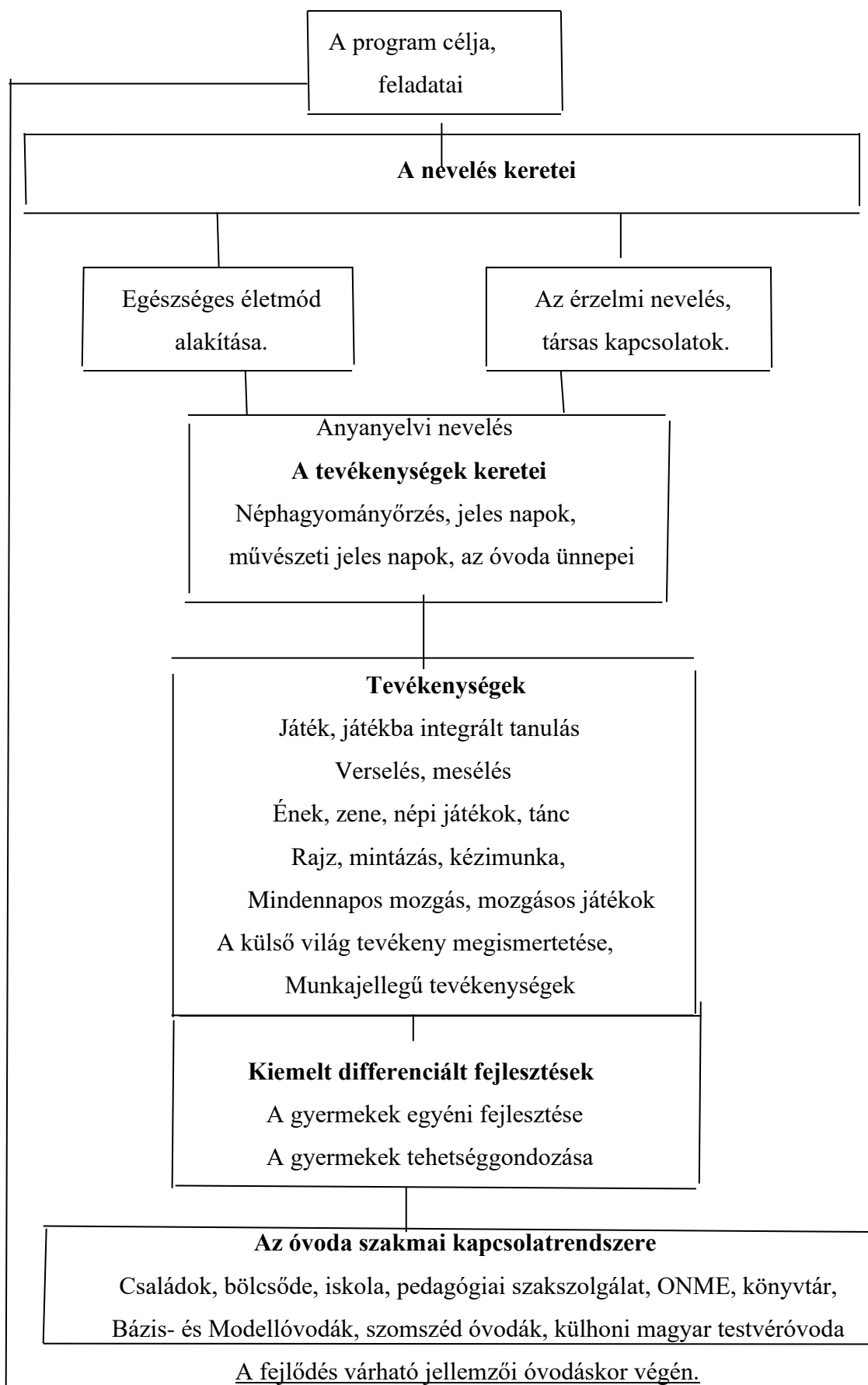
- az egyéni igényeket is figyelembe vevő esztétikus, higiénikus gondozás elősegítése, az esztétikus megjelenés igényének formálása;
- a harmonikus, összerendezett közös mozgások, énekes játékok, gyermektáncok, segítsék elő a gyermekek jó tartásának kialakulását, az esztétikus, finom mozdulatainak megjelenését;
- az esztétikus óvodai környezet segítse a gyermekek szép iránti igényének kialakulását, a szép környezet felfedezését, felismerését és megóvását;
- az ízlésformálás jelenjen meg az óvoda mindennapjaiban, hogy kialakuljon a gyermekekben az esztétikum iránti érdeklődés a művészetek, és a természeti, tárgyi, emberi környezetben egyaránt;
- a művészeti tevékenységeken keresztül teremtsék meg a szépre rácsodálkozás, gyönyörködés lehetőségét, a művészetek komplexitásával létrehozható katartikus élményeket, pillanatokat, hogy a gyermekekben megerősödjön az élménybefogadó képesség;
- az esztétikai élmények legyenek alkotói és formálói a gyermekek esztétikai ítéletének;
- a gyermekek mondjanak véleményt a tárgyi - emberi - természeti környezetükről, s vegyék észre a különbséget a szép, a gondozatlan, csúnya jelenségek között.

AZ INTELLEKTUÁLIS ÉRZELMEK ALAKÍTÁSÁNAK FELADATAI

- az óvodapedagógus a gyermekekkel fedeztesse fel az anyanyelvünk szépségét. Leljék örömeiket abban, ha érthetően el tudják magyarázni mondanivalóikat, kérésüket. A meghitt beszélgetések erősítsék meg a gyermekek kommunikációs aktivitását, beszélőkedvét, kifejezőkészségét, és a gazdag nem verbális közlések megjelenését is;
- a gyermekek kíváncsisága, utánzási kedve fejlessze a pszichikus funkciókat: az érzékelést, észlelést, emlékezetet, figyelmet, képzeletet, gondolkodást - különös tekintettel a kreatív képességeik megerősítésére.
- az intellektuális érzelmek tudatos támogatása segítse a gyermekek érdeklődésének felkeltését, tudásvágyának kialakulását, a szűkebb-tágabb környezet nyitott, érzékeny befogadását. Örüljön és legyen büszke sikereire és eredményeire;
- a kíváncsiságot felkeltő vizsgálódások, kísérletezgetések, kutakodások, problémafeltáró és -megoldó helyzetek során szerzett tapasztalatok folyamatos feldolgozása fejlessze a gondolkodási műveletek alkalmazását, ismeretek emlékezetben tartását, és a gyermekek alkotásvágyát;
- a kreatív önkifejezés segítse a gyermekeket abban, hogy érzéseiket, tapasztalataikat, gondolataikat szóban, mozgással vagy képi eszközökkel szabadon kifejezhessék, s a felnőttel együtt vegyék észre a környezet által spontán adódó helyzet- és jellemkomikumokat.

Az óvoda a gyermek nyitottságára épít, és ahhoz segíti a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a nemzeti identitástudat, a kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldhöz és családhöz való kötődés, a közösséghez való tartozás élményét, az összefogás alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.

A PROGRAM RENDSZERÁBRÁJA

A NEVELÉS KERETEI: EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD ALAKÍTÁSA

Az egészséges életmódra nevelés célja a gyermekek egészséges életvitel-igényének alapjainak lerakása, alakítása, formálása, testi fejlődésük elősegítése.

Az óvodapedagógus feladatai

- A gyermekek testi-lelki és értelmi szükségletének biztosítása, igényes gondozása, szabad mozgásigényük fokozása, kielégítése;
- A gyermekek egészségének védelme, edzettségének biztosítása;
- A gyermekek fejlődéséhez szükséges egészséges, esztétikus környezet megteremtése, a környezettudatos magatartás megalapozása.
- életvezetési készségek fejlesztése, amelyek szükségesek a problémamegoldáshoz, a rugalmas alkalmazkodóképességhez, a nehézségek leküzdéséhez, a mérlegelő gondolkodáshoz, a hatékony kommunikációhoz, Az életvezetési készségeken alapuló nevelés hozzásegíti a gyermekeket azon ismeretek, készségek, képességek megszerzéséhez, amelyek szükségesek az egészséges életmód kialakításához

A gyermekek testi-lelki szükségletének biztosítása, igényes gondozása, szabad mozgásigényük fokozása, kielégítése

Az óvodapedagógusok a gyermek felvétele után - lehetőleg még a nyári időszakban, a családlátogatás alkalmával vagy az óvodában - a szülőkkel közösen készítsék el a gyermekek **anamnézisé**t. Ezzel elindítják az ismerkedés folyamatát, mely nagy segítséget jelent a gyermek óvodai befogadásához. Elsősorban a gyermekek testi, biológiai-fiziológiai és mozgásszükségleteire, az érzelmi védettségének biztonságára, továbbá a szeretet és esztétikai szükségleteire helyezték a hangsúlyt. E szükségletek megalapozzák a gyermekek jó közérzetét, amely minden tevékenységükhöz szükséges. A növekedés, a fejlődés üteme minden gyermeknél másképpen alakul. Ezért az óvodapedagógus a gyermekekkel együtt végezzen megfigyeléseket, pl. testsúly, testmagasság, szemszín, hajszín, hajhossz, láb-kéz méret stb. jellemzőiről. E megfigyeléseket helyezték ki a fürdőszobába vagy a folyosóra, hogy a szülők is láthassák és beszélgethessenek róla. Az **összehasonlító közös mérésekkel** a gyermekek megismerik egyéni külső jellemzőiket, amely a gyermeki én megismerését segíti elő. Nagyobb gyermekek ismerkedjenek meg belső tulajdonságaikkal, és nagycsoportos korúak pedig egyre több olyan megfigyelést végezzenek az óvodapedagógusokkal, hogy mit ismernek, mire képesek, mit tudnak, és mindehhez hogyan viszonyulnak. Jó látni, tapasztalni, milyen nagy örömet jelent számukra, ha valamiben azonosak,

ugyanakkor kiváló helyzetet teremt matematikai tapasztalatok gyűjtéséhez, és az egyéni különbségek elfogadtatására is. A gyermekek gondozásának feltétele az óvodapedagógus és a gyermekek közötti meghitt, megértő viszony, és a természetes **testközelség megléte**. A gyermekek attól fogadnak el gondoskodást, akik őszinte, hiteles viselkedéssel, bizalomkeltő nonverbális jelzésekkel közelednek feléjük, és tapintatot, elfogadást közvetítenek. Ilyen feltételek mellett megismerhető a gyermekek igénye, családból hozott szokásaik is. Az óvodapedagógus a gyermekeknek az óvodába lépés első pillanatától kezdve biztosítsa az önálló testápolás, étkezés, öltözködés, alvás szervezettségét és állandóságát. A befogadás ideje alatt minden gyermekkel, a **dajkák bevonásával** együtt végezze a gondozási teendőket, hogy a gyermekek megtanulhassák azok fogásait, és a gondozási szokások sorrendjét.

A **testápolás** a gyermekek tisztaságigényének kialakítását szolgálja. Az óvodapedagógus a gyermekek ápolása közben beszélgessen a gyermekekkel, hogy a kívánságuk, kérésük alapján tudjon segíteni. Vigyázzon arra, hogy ne sűrgesse a gyermekeket. Mindig teremtsen nekik elegendő időt önmaguk igényes kiszolgálásához. Ezen a téren is nagy különbségek mutatkoznak a gyermekek között, ezért a differenciálásra itt is megfelelő, praktikus módszereket érdemes bevezetni. (Pl. a lassabban tisztálkodókat előbb vigyék ki a mosdóba, kis létszámú csoportokban, hogy ott senkinek ne kelljen egymásra várakozni.) Az óvodai testápolási szokások rögzítéséhez készítsenek vizuális jeleket, hogy a gyermekek kétcsatornásan (verbálisan és vizuálisan) rögzíteni tudják a szokásfolyamatokat. A testápolási szokásokat ismertessék meg a szülőkkel is, hogy összehangolhassák azt az otthoni szokásokkal.

Az időjárásnak megfelelő **öltözködés** védi a gyermeket. Az óvodapedagógus következetesen kérje a szülőket, hogy többretegűen öltöztessék gyermekeiket, és közösen törődjenek az öltözőszekrények vagy polcok rendjével, hogy a gyermekek mindenüket megtalálhassák. A szülőket fontos meggyőzni a praktikus, ízléses, esztétikus, de egyszerű öltözködés előnyeiről. Türelmes, meggyőző munkával a szülők jó partnerekké válhatnak ebben. Az öltözködés területén is legyenek kimunkálva az állandó szokások, amelyeket az önállóság fokozása érdekében a gyermekeknek vizuálisan is láthatóvá tegyenek abban a térben, ahol a műveletek folynak. Így fokozhatóvá válik a gyermekek önállósága, mert magukat irányítani tudják ezen a területen is. Az öltözködéskor az öltözőben annyi gyermek tartózkodjon, ahányan kényelmesen elférnek. Ehhez a teendőhöz is szükség van csoportbontásra, hogy ne legyen sok várakozási idő. (Pl. előbb öltözködjének fel a fiúk, addig a lányok rendet tehetnek a csoportszobában, s ha a fiúk készen vannak, egy felnőtt irányításával már indulhatnak ki folyamatosan az udvarra.)

A gyermekek, a napi háromszori **étkezéssel**, tápanyagszükségletük 3/4 részét az óvodában kapják. Ezért az óvoda a szülőkkel együtt kísérelje figyelemmel a gyermekek étrendjét, hogy kellően

változatos és megfelelő tápanyag összetételű legyen az otthoni étkezéssel együtt. (Fontos az óvodások étlapját kitenni a szülőknek vagy feltenni az internetre, a könnyebb nyomon követés érdekében.) Az étkezési szokásokat úgy alakítsák ki, hogy minél kevesebb várakozási idő maradjon. **Lehetőleg éljenek a folyamatos és/vagy rugalmas napirend differenciált módszereivel.** A gyermekeknek különbözőek a táplálkozási szokásaik. A csoportban dolgozó óvodapedagógusok ismerjék meg a szülők segítségével ezeket, és kellő toleranciával nézzék el a kezdeti étvágytalanságot, válogatást. Később ösztönözzék a gyermekeket kóstolgatásokkal, ízlelgetésekkel, de ne kényszerítsék az ételek elfogyasztására. A gyermekeknek a nap bármely szakaszában biztosítsák a folyadékfelvételt, az egyéni különbségek tiszteletben tartásával. Az étkezési szokások kialakításához is hasznos, ha vizuális jeleket használnak, mert a gyermeket folyamatosan segíti az önkiszolgáló munkájában. *Az egészséges életmódra nevelés terén az óvodai nevelés feladata az egészséges életmód, a testápolás, a tisztálkodás, az étkezés, különösen a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítettségtartalmú ételek fogyasztásának csökkentése.*

Az óvoda különös gonddal védje a gyermekek érzékszerveit. Figyeljenek a hallás, látás problémával küszködő gyermekekre, hogy szemüvegük, készülékük gondozott legyen. A bőrápoláshoz, fogápoláshoz, hajápoláshoz, az orr tisztán tartásához, a WC-használatához a felnőttek teremtsék meg az intim feltételeket úgy, hogy a gyermekek fokozatosan, egyre önállóbban végezhesék azokat.

A mindennapi **szabad mozgás** nélkülözhetetlen eleme az óvodai életnek. Az óvoda biztosítsa, hogy a gyermekek a természetes nagymozgásokat, mozgáselemeket egyénileg, szabadon ismételhessék a sokféle mozgásfejlesztő eszközökön. Ezért elsősorban az udvaron, de a teremben, esetleg az öltözőkben is nagyon jó, ha vannak ilyen típusú tornaszerek. Emellett, a néhány percig tartó szervezett mozgásos játékok, énekes játékok - gyermektáncok is jól szolgálják a gyermekek mozgás szeretetének kialakítását.

A gyermekek **alvási** igényének egy részét az óvoda elégíti ki. A nyugodt pihenés feltétele a kényelmes ágy, alvóruha, a csend, nyugalom és a biztonság. Az elalvás előtti rövid altatóversek vagy mese után andalítóan hatnak az altatódalok, ha azt dúdolva állandóan biztosítja a délutános óvodapedagógus. Ilyen formában kondicionáló reflexként hat. A lelki nyugalom biztosításának érdekében minden altatásnál éljék át a gyermekek az altatódalok hatására kialakuló szendérgés állapotát. Ehhez IKT eszközök is használhatók. Az óvodapedagógus készítsen olyan hangfelvételeket, amelyen sokszor felvett, ugyanaz a klasszikus vagy népi altatódal található. Ha a zene fokozatosan halkabban szólal meg, segít a gyermekeket elaltatni.

A gyermekeknek különböző az alvási igénye. Egy órai nyugodt pihenés után az óvodapedagógus tegye lehetővé, hogy a nem alvó (5-6-7 éves) gyermekek felkelhessenek, és csendes tevékenységet

folytathassanak. Májustól kezdve pedig, az iskolába felvett gyermekeknek legyen lehetőségük csak akkor pihenni, ha igényük van rá. Ezzel a gyermekeket segítjük a kisiskolások napirend szerinti életének megismerésére.

A gyermekek egészségének védelme, edzettségének biztosítása

Az óvodában megbetegedett gyermeket a felnőtt fokozott gondoskodással, ha lehetséges, elkülönítve ápolja mindaddig, míg szülei megérkeznek. Ez feltétlenül fontos láz, hányás, kiütés, hasmenés, bőrpír, erős köhögés esetén.

A fertőzőes idősokban a fertőzés terjedését gyakori szellőztetéssel, edzéssel, megfelelő öltöztetéssel az óvodapedagógusok igyekezzenek gátolni.

Három-négy éves gyermekeknél gyakran előfordul, hogy alvás alatt bevizelnek. Ennek oka általában pszichés eredetű, ezért a leszoktató eljárások zömmel eredménytelenek. A felnőttek óvakodjanak a gyermekek megszegyenyítésétől. Csakis a tapintatos, szeretetteljes bánásmód, és a szülőkkel való partneri, jó emberi kapcsolat szüntetheti meg az okokat.

Négy-öt éves korban kialakuló alakváltozás, a hirtelen növekedés, gyakran okoz hanyag testtartást. A szervezett mozgásos tevékenységek, különösen a gyakori rövid **prevenciós, fejlesztő tornák**, segítenek a gerincdeformitások megelőzésében. A lábboltozatot erősítő, fejlesztő játékos mozgással a lúdtalpas gyermekek lábtartása is javítható. Lehetőleg mindezeket napirendben, szervezett kereteken belül tervezze meg az óvodapedagógus, hogy minden szülő tudjon e fejlesztési lehetőségekről.

A gyermekek egészséges életmódját úgy lehet biztosítani az óvodában, ha mindennap a gyerekeknek **edzési** lehetősége van. Erre **a szabadban tartózkodás** sokféle alkalmat biztosít. A gyermekek mozgásszükségletének kielégítése érdekében az óvodapedagógus szervezzen **napi kocogó-futó mozgásos perceket**. Ehhez viszont szükséges, hogy minden gyermeket felmérjen az óvodai futópályán, hogy milyen távot tud futni úgy, hogy ne legyen megterhelő számára, hanem kellemesen elfáradjon. Ha minden gyermeknek megállapítottuk az optimális futótávját, akkor a gyermekre lehet bízni annak teljesítését. A felnőttekkel együtt végzett rendszeres kocogások, futások ösztönzően hatnak rájuk, és fokozzák a szív jó vérellátását, a rugalmasságot és állóképességet. A tapasztalatok azt mutatják, hogy e kocogásokat legjobb ebéd előtt megszervezni, mielőtt a gyermekek bemennének az udvarraól.

A gyermekek **a víz edző hatását** is érezzék meg az óvodában. Jó idő esetén, az óvoda udvarán pancsoljanak, zuhanyozzanak a gyermekek. (A zuhanyozót egy fára kötött locsoló is helyettesítheti.) Az óvodapedagógus szervezzen uszodalátogatásokat, ha van rá lehetőség, hogy úszóoktatás előtt a víz megszerettetését, a vízhez szoktatást felvállalhassák a vízhez szoktató játékok

megismertetésével.

A gyermekek fejlődéséhez szükséges egészséges, esztétikus, biztonságos környezet megteremtése, a környezettudatos magatartás megalapozása

Az óvoda személyi feltétele nagymértékben befolyásolja a gyermekek egészséges életmódjának, környezettudatos magatartásának kialakítását. A mindennapi pozitív példák, a tárgyi környezet higiénikus, esztétikus, nyugtató hatású színharmóniára figyelő, a gyermeknek átlátható, és sok-sok praktikus megoldást tartalmaz önállóságuknak kialakításához, nagyban segítheti a gyermekek otthonosság érzetének kialakulását.

Az óvodapedagógusok feladata, hogy tudatos felelősséget vállaljanak a közvetlen és tágabb környezetük gondozásában, megóvásában. Ha már óvodás korban érzékenyvé tudják tenni a gyermekeket a környezeti problémák iránt, kialakulhat bennünk a környezettudatos magatartás csírája. Így válhatnak a gyermekek környezetüket ápolóvá, védővé, természetet szeretővé és tisztelővé. Ehhez számukra sokféle szenzitív módszert és hatékony egyéni és kiscsoportos tanulási környezetet szükséges teremteni.

Az óvoda egyik legfontosabb fejlesztési tere **az óvodaudvar**, melyet úgy célszerű kialakítani, hogy minden csoportnak legyen egy állandó helye, ahol a gyermekek bármikor megtalálhatják nevelőjüket. Ugyanakkor legyen olyan udvarrész is, ahol a különböző korú gyermekek együtt játszhatnak.

Az udvar esztétikai szépségét adja a sok szép virág, cserje, ízlésesen kialakított virágos- vagy veteményeskertek. Az óvodákban legyen minden csoportnak olyan kisméretű virág és/vagy veteményeskertje, amelyet az óvodapedagógusokkal együtt a gyermekek gondoznak kora tavasztól késő őszig. Ehhez biztosítottak legyenek kerti munkaeszközök.

Minden csoport rendelkezzen **homokozóval**, homokozó asztallal, ahol a gyermekek különböző formákat kreálhatnak. A fiúgyermekek érdeklődésének megfelelően legyenek kiegészítő kellékek a várépítéshez, csataszínterekhez, úttestek, alagutak, felüljárók, hidak, folyók, városok megalkotásához.

A labdajátékokhoz megfelelő nagyságú terület álljon a gyermekek rendelkezésére, hogy labdát eldobhassanak, elkaphassanak, célba dobhassanak, guríthassanak vagy labdát pattogtathassanak, és labdajátékokat játszhatnak.

Az óvoda udvarán legyen olyan „pódiumszerű” lehetőség, ahol a gyermekek **énekes játékokat**, **gyermektáncokat** játszhatnak, vagy **bábozásra**, a **mese dramatikus játékára** nyílik lehetőség. Ezt az udvarrészt, ha zártabbá tesszük bokrokkal, sövényekkel, és körbe vesszük padokkal, felhasználható arra is, hogy egy-egy népi és/vagy évszaki ovikoncertet, az óvodai rendezvényeket megtarthassanak a szülőkkel együtt.

A kinti egész napos tevékenység megszervezéséhez fontos lenne kialakítani az **alkotótevékenység** helyét is, ahol 6-8 gyermek rajzolhat, festhet, kézimunkázhat, mintázhat, vagy barkácsolhat. Itt is kialakítható a gyermekek minigalériája, ahol a szülők minden nap láthatják a gyermekek alkotásait. Ebben a térben gondoskodni kell a kényelmes nagy asztalról és székekről, valamint eszközöket tartó polcokról.

A gyermekek nagyon élvezik, ha a **mikrocsoportos zenei fejlesztéseknek** is van megfelelő, zártabb területe az udvaron, ahol a gyermekekkel együtt készített hangszerek kiváló zenei képességfejlesztő játékokra adnak lehetőséget. Itt is biztosítani kellene a mikrocsoportos fejlesztéshez szükséges kényelmes székeket, és a hangszerek tárolásához polcokat, kosarakat.

Az udvar rendben tartásába vonjuk be a gyermekeket. A játékok és egyéb fejlesztőeszközök tisztán tartásában, lemosásában minden alkalommal vegyenek részt a nagyobb óvodások. A környezetszennyezés, szemetelés ellen közösen lépjenek fel az óvoda dolgozói, elsősorban példamutatásukkal és a patyolat tiszta óvoda tisztaságot követelő szépségével. A gyermekekkel ismertessék meg a szelektív szemétyűjtést.

Az óvodapedagógusok az **óvoda csoportszobáit** rendezzék be a nevelési, fejlesztési feladatok megvalósításához esztétikusan és izléseken. A több funkciót betöltő **csoportszobát** tegyék alkalmassá a szabad játékokra, a tevékenységek végzésére, étkezésre, alvásra és pihenésre. A csoportszoba barátságossá, otthonossá, esztétikussá tétele biztosítsa a gyermekek jó közérzetét. Ehhez szükséges, hogy a termek ne legyenek túlszűfoltak, és a gyermekek pontosan tudják mindennek a helyét. Ehhez is adjunk nekik segítséget piktogramos jelölésekkel.

A természetes világítás miatt az ablakokat hagyják szabadon. Csak olyan esztétikus, kisméretű függönnyet tegyenek fel, amely nem veszi el a szoba természetes fényét. Tűző nap esetén pedig, használják a sötétítő függönyöket, redőnyöket.

Az óvodapedagógusok **a művészeti tevékenységekhez alakítsanak ki elkülönített tereket, kuckókat** a csoportszobában. Tervezzenek meg egy esztétikus, **igazi mesebirodalmat**, amely a személyes perceknek, **napi mesélésnek**, dramatikus játékoknak, bábozásnak a színtere.

Legyen olyan sarok vagy tér, ahol a gyermekek nyugodtan rajzolhatnak, barkácsolhatnak, mintázhatnak, festhessenek, és mindent megtalálhatnak, amelyek a vizuális, téri alkotáshoz szükségesek. Ezek az eszközök a gyermek számára elérhetőek legyenek.

Az óvodapedagógus a teremben **alakítson ki egy olyan zenekuckót** is, ahol hat gyermek kényelmesen elfér a mikrocsoportos zenei fejlesztéseken vagy a szabad játéktevékenységben.

Legyen helye még a kiscsoportos tapasztalatszerző, élményszerző séták alkalmával **gyűjtött „kincseknek,” a gyermekek és a szülők közös gyűjtőmunkájából származó eszközöknek**, hogy a környezeti projektjellegű feldolgozásokhoz, illetve a gyermekek szabad játékához sokféle módon

felhasználhassák. Az óvodapedagógusok találjanak ki arra is megoldást, hogy ha nincs tornaszoba az óvodában, akkor a nagymozgásos játékeszközöket fel tudják szerelni a teremben vagy a folyosókon. A csoportterem legyen színben, formában, tereiben, anyagszerúségében megkomponált. A nagyobb gyermekek becsüljék meg és gondozzák a csoportterem berendezéseit. Az **öltözők** ízléses berendezése, világítása, fűtése, szellőztetése biztosítsa a gyermekek tevékenységéhez szükséges higiénikus feltételeket. Az öltözőben **a szülőknek legyen** egy esztétikus, **általános tájékoztató táblája**, a féléves **nevelési tervet és évszaki tevékenységtervet bemutató tábla**, amelyen piktogramokkal jelölik, hogy az adott héten mit tanulnak a gyermekek. Így a szülők nyomon követhetik az óvodapedagógusok tervezőmunkáját. Az öltözőben **közérthetően mutassák be a szülőknek a művészeti alternatív program rendszerét, a bátorító nevelés elveit, és az óvodai viselkedési szokásokat.**

A **mosdóban** megfelelő méretű eszközök segítsék a gondozási tevékenységek elvégzését. A mosdóban a tevékenységek szokásait jelenítsék meg képi formában is a szokások rögzítésének elősegítése érdekében.

A programhoz szükséges egy olyan kisméretű folyosórész, (pl. az óvoda bejárati része), ahol az **évszaki ovigaléria** megrendezhető, a helyi művészek, kézművesek, gyűjtők alkotásaiból. A gyermekek szemmagasságában kiállított művészi alkotások - megfelelő megvilágításban - a műalkotásokkal történő állandó kapcsolat meglétét, a gyönyörködést, rácsodálkozást egyaránt szolgálják még a szülőknek is. Kisebb településeken ez a képzőművészeti tevékenység, akár kultúrmissziós feladatot is betölthet. A gyermekek önmegismerését, én-formálását segíti elő, ha a róluk készült videofelvételeket kisebb csoportokban megtekinthetik egy olyan többfunkciós szobában, ahol a videó vetítés megszervezhető, és a gyermekek kényelmesen elhelyezkedhetnek. Ha a közös élményeket többször megnézhetik, akár a szülőkkel együtt is, mindenképpen mélyül az óvodapedagógus–szülő-gyermek kapcsolata a gyermekek mélyebb megismerését szolgálva.

Az óvodakép fejlesztése, igényességének megőrzése minden dolgozó feladata, ezért ehhez megfigyelési, értékelési táblázat áll a programalkalmazók rendelkezésére.

A nevelési intézmény közösen védjen minden gyermeket a balesetet okozó eszközöktől úgy, hogy együtt van velük, s helyes használatát pontosan megtanítja nekik. Így elérheti az óvodában a baleset-megelőzés. Az óvodapedagógus ismerje az elsősegélynyújtás feladatait. Az egészséges életmód, a testápolás, a tisztálkodás, az étkezés, különösen a magas cukor tartalmú ételek és italok, a magas só- és telítetlen zsír- tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzése, a fogmosás, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a kulturált testápolás, étkezés, a helyes öltözködés, testedzés, szabad mozgásos lehetőségek, alvás szokásait, és az eszközök használatának módját;
- a közvetlen környezetének rendjét, ápolását és védelmét;
- a szokásokat megerősítő, segítő, vizuális jelek jelentéstartalmát.

A gyermek képes:

- önállóan, igényesen ellátni az egészségügyi teendőit;
- vigyázni, rendben tartani az egészséges életmódhoz szükséges eszközöket;
- önállóan annyi ételt szedni, amennyit el tud elfogyasztani;
- a hőmérsékletnek megfelelően, önállóan öltözködni;
- eligazodni, önmagát kontrollálni az egészségügyi szokásokat mutató vizuális jelek segítségével;
- gondozni, védeni, alakítani, szépíteni a környezetét;
- pihenés alatt nyugodt, csendes játékra, hogy ne zavarja alvó társait.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- igénye a gondozottság, ápoltság;
- örül, ha igényesen elvégzi a gondozási feladatait;
- észreveszi, és érzéseit elmondja a környezete tisztaságával, ápoltságával kapcsolatban;
- szereti, védi és érdeklődik a közvetlen természeti, társadalmi környezete iránt.

ÉRZELMI NEVELÉS ÉS TÁRSAS KAPCSOLATOK

Az (az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés) érzelmi nevelés és társas kapcsolatok fejlesztésének célja a gyermekek egyéni tulajdonságainak, képességeinek kibontakoztatása a közösségen belül, a közösség értékeinek és a normáinak tiszteletben tartásával.

Az óvodapedagógus feladatai

- Érzelmi biztonságot nyújtó szeretetteljes, családi légkör megteremtése a gyermekek befogadásától az óvodáskor végéig, ahol a gyermekek társas aktivitásában a lojalitás, az empátia megalapozása folyik.
- A gyermek–gyermek, a felnőtt–gyermek pozitív érzelmi töltésű kapcsolatának kialakítása. Az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő és megtartó képességek formálása, erősítése a társas kapcsolatok létrehozása érdekében.

Érzelmi biztonságot nyújtó, bizalmat közvetítő, szeretetteljes, családi légkör megteremtés, amely hatással van gyermekek érzelmi kötődésének alakulására befogadásától az óvodáskor végéig.

Az óvodáskorú gyermekek jellemző sajátossága a magatartás érzelmi vezéreltsége. Ezért elengedhetetlen, hogy az óvodában érzelmi biztonság, szeretetteljes, derűs, családi légkör vegye körül a gyermekeket, melyet az óvoda dolgozói folyamatos minta- és modelladással, közös állandó értékrenddel alakítanak ki. A **családias légkörben** kialakul a gyermekek érzelmi kötődése társaikhoz és a felnőttekhez egyaránt. Ez olyan alapot ad, amely kapcsolatteremtésre, együttes cselekvésre, tevékenységre ösztönzi őket.

A gyermekeket és a szülőket érkezésükkor az óvoda öltözőiben, folyosóin olyan évszagnak megfelelő klasszikus vagy népi zene várja, mely nyugalmat áraszt, és halkabb beszédre készíti őket és szüleiket is. (Az óvodapedagógusok maguk is elkészíthetik ezt az évszakonkénti zenei gyűjteményüket, hiszen minden évszagnak vannak nyugalmat árasztó, értékes zenéi.)

Az új gyermekek **befogadásának** időszaka szeptembertől decemberig tart, mely időszakban kialakul az óvodához való kötődésük. Ez alatt a gyermekek megismerik óvodájukat, a legfontosabb óvodai szokásokat. Az óvodapedagógus a szülőkkel együtt teremtsen meg a lehető legnyugodtabb feltételeket a gyermekek közösségbe történő beilleszkedéséhez. Ezért az óvodapedagógus adjon lehetőséget arra, hogy a gyermekek szüleikkel együtt ismerkedjenek az óvodával - ha lehetséges - minél hosszabb időn keresztül. A szülő jelenléte a gyermeknek biztonságot ad az új környezet

elfogadásához, ugyanakkor a szülő is megismeri az óvoda belső életét, a gyermekek napirendjét, tevékenységeit, szokásait. Kezdetben a befogadásban lehetőleg mindkét óvodapedagógus vegyen részt, és a dajkák bevonásával együtt gondosan készítsék elő ezt a befogadási időszakot. Az óvodapedagógusok a gyermekek jelét úgy válogassák ki, hogy ahhoz értékes mondókát, verset vagy gyermekdalt tudjanak kapcsolni. Így még vonzóbbá válik a gyermeknek az óvodás jele. Legyen ez a **gyermek első művészeti élménye**, amit az óvodapedagógus naponta elmond, elénekel, hogy a befogadás végére a gyermek is megtanulhassa.

Az **„Engedjétek, hogy szeressünk Benneteket”** program szeretetet és meglepetéseket tartogató mindennapi tevékenység, melyet az újonnan érkező kiscsoportos gyermekeknek szerveznek a nagycsoportos óvodások az óvodapedagógusuk támogatásával. E program segíti a gyermekeket abban, hogy megismerhessék, megszerethessék a kicsiket, és kialakulhasson közöttük a társas érzelmi viszony.

A gyermekek akármilyen érzelmi állapotban érkeznek az óvodába, nagyon fontos, hogy minden gyermek megkaphassa a személyes ráfigyelést, a **személyes percek**et. Ezért érdemes egy **„Megérkeztem!”** táblát készíteni a csoportnak, amelyre a gyermek felteheti a jelét. Ezzel minden gyermekkel tudatja, hogy „Én már itt vagyok, és várom, mi-minden történik velem ezen a napon.” Az óvodapedagógus minden gyermeket figyeljen meg, hogy milyen érzelmi pozícióban érkezik az óvodába. Ha valami problémát érzékel, akkor több időt szánjon a személyes percekre, hogy oldani tudja a gyermek feszültségét. Ilyen esetben alkalmazza az Adler-i céltételezés elméletét, és segítsen a gyermeknek megtalálni a céljához legközelebb álló játékot és társakat.

A gyermekek az óvodában állandó értékek és normák szerint élnek, hogy megtanulhassák az erkölcsös viselkedés alapjait, közösségi szokásokat, erkölcsi tulajdonságokat. Ezért a nevelőtestület közösen fogalmazza meg, hogy az óvodájában **„Hogyan viselkedik egy Gönci óvadás?”** Ezt a kis viselkedésgyűjteményt tegyék ki a csoportok a folyosóikra, hogy a szülők is megismerhessék az óvoda viselkedéskultúrájának szokásaival, melyet folyamatosan interiorizáljuk a gyermekekben az óvoda élet minden napján.

Legyen minden óvodai csoportnak **jelképrendszere, szimbóluma**, amely sajátos, egyéni színezetet biztosít, s mélyíti a gyermekek összetartozását, együvé tartozását.

Az óvodapedagógus minden gyermeknek az otthonosság érzését segítse elő az óvodában, és biztosítson számukra tároló helyet, ahová saját eszközeiket, játékaikat, a sétákon talált **„kincseket”** betehetik, önállóan nézegethetik, gondozhatják és hazavihetik.

A sok érdekes játék mellett az óvodapedagógus minél többször kedveskedjen a gyermekeknek, kicsinek, nagyobbaknak ölbeli játékokkal, mondókákkal, mert ezek a **„felnőtt játékaik a gyermekekkel.”** Még az idősebb óvodásoknak is sok boldog pillanatot jelentenek.

A gyermekek már a befogadás ideje alatt a tervezett viselkedési szokások szerint éljenek, amit az óvodapedagógus sok-sok érzelmi megerősítéssel, játékos módszerrel tegyen élvezetesebbé. Természetesen vegyék figyelembe mindenkor a gyermekek egyéni képességeit, tempóját. Az 5-6-7 éves gyermekek segítsenek a kiscsoportosok tevékenykedtetésében, vegyék őket körül gyengédséggel, szeretettel.

A családi légkör megteremtése elősegíti a gyermekek társas tevékenységeit, melyek jól támogatják a társas kapcsolataik alakulását. Mindehhez **gazdag, tevékenykedtető óvodai élet** szükséges. A gyermekek minél többet tevékenykedjenek a közvetlen és tágabb környezetükben, hogy szülőföldjükhöz való kötődésük elinduljon. Az óvoda közösen tervezze meg és értelmezze újra hagyományos ünnepeit, rendezvényeit úgy, hogy a gyermekeket minél **kevesebbet szerepeltesse betanított szerepekben, direkt módon**. Az óvoda ünnepnapjaiban az ünnepek jelképei, szimbólumai, a pedagógusok élményközvetítései domináljanak.

A gyermekeknek legyen lehetőségük minél többször érdeklődésüknek megfelelő tevékenységet választani, hogy átélhessék a belülről táplálkozó kedvet, motivációs állapotot. Így kialakul, hogy egy időben, egymástól függetlenül szerveződjenek különböző tevékenységek egyénileg, párban és kisebb csoportokban.

Az osztott csoportokkal működő óvodák minél több tevékenységet szervezzenek a kicsik és a nagy óvodások együttműködtetésére. A vegyes csoportokat működtető óvodák viszont figyeljenek arra, hogy az azonos korú, 5-6-7 éves gyermekek folytathassanak külön tevékenységeket. Bővítsék ki az óvodások és az idősebb gyermekek (iskolások) találkozásának lehetőségét. E célra használják ki a véletlen és a tervszerű találkozásokat.

A gyermek-gyermek, felnőtt-gyermek pozitív érzelmi kapcsolatának kialakítása, az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő - és megtartó képességek formálása, erősítése

Társas kapcsolatokból szerveződő szociális térben zajlik az óvodások tevékenysége. Ha két vagy több gyermek találkozik egymással, elképzelhetetlen, hogy valamilyen formában ne történjék közöttük kommunikáció (információcsere), társas érintkezési és kölcsönhatásos interakció. A gyermekek pozitív kapcsolata csak akkor alakul ki, ha a gyermekek jól érzik magukat a csoportban. Bizalmuk, biztonságuk kialakulását elősegíti az óvoda felnőtt- és gyermekközössége. Ebben kiemelkedő szerepe van az óvodapedagógusnak, aki irányítója, s egyben társa a gyermekeknek. A jó nevelés alapja a feltétel nélküli szeretet, határokkal együtt. A határokat úgy szükséges megszabni, hogy az adott korosztály meg tudja felelni az elvárásoknak.

A nevelés akkor lesz hatékony, ha az óvodapedagógus az egész csoport előtt álló feladatokat minden gyermek számára - egyéni sajátosságait figyelembe véve - érthetővé, vonzóvá tudja tenni. A közösségi szokásokat, viselkedési normákat dolgozza ki az óvoda nevelőtestülete, és minden

csoport tegye láthatóvá, olvashatóvá a szülőknek is, hogy egyértelmű lehessen, mit vár el az óvoda a gyermekektől, és hová szeretné eljuttatni őket a társas kapcsolataikban.

A felnőtt–gyermek kapcsolatában a következő elvek jelennek meg:

- **A felnőtt próbálja átélni - elsősorban azonosulással követni - a gyermeket.**

A gyermeknek fontos jelezni, hogy értjük a problémáját. Mindezt erősítsük meg simogatással, öleléssel, kedves tekintettartással. Ha nem tudjuk a gyermek problémáját, feltétlen kérjük meg a gyermeket, hogy avasson be bennünket a gondjaiba, hogy segíteni tudjunk rajta.

- **Parancsolás helyett igyekezzen kérdezni.**

Semmiképp ne parancsoljunk a gyermekeknek, mindig csak kérjünk, de ha szükséges, akkor nagyon határozottan. A kérdés a gyermekeket gondolkodásra készíti. Ezzel elérhető, hogy a gyermekek igénye, akarata, energiája nincs visszafogva, hanem más irányba terelhetővé válik.

- **A gyermekek mágikus képzeletét vonja be a pozitív szociális kapcsolatok, szokások kialakításába.**

A csoport „szerepet bábja” ehhez kiváló lehetőséget biztosít. „Ő” az, aki mindenkor megvigasztalja a gyermekeket, és „Ő” az, aki mindent tud és lát a gyermekekről. Neki mesélik el az örömeiket, fájdalmukat, és neki tesznek fogadalmat, ha rosszul cselekedtek. A szeretett báb sokat segít a szokások értelmezésében, a gyermekek meggyőzésében.

- **A felnőtt magyarázatában jelenjen meg a dolgok pozitív oldala.**

A gyermekeknek, ha bármit szeretnének megtanítani, tegyük a magyarázatunk után, miért érdemes, azt a valamit megjegyezni. A képességfejlesztés során a legkisebb fejlődést is emeljük ki, ismerjük el a gyermek tenni akarását. A teljesítményt, próbálkozást minősítsük, és ne a személyt. A felnőtt ne használjon sztereotip dicséreteket. Például: ügyes voltál, ügyesek voltatok. Használja a „Száz út a gyermek megerősítéséhez” című segédeszközt.

- **A felnőtt a gyermekek tevékenységéhez biztosítson nagy szabadságot a határok pontos megjelölésével. Többszöri határátlépésnél vezessen be konzekvenciákat.**

Új szokások megtanításánál minden gyermeknek egyenként segítsünk megtanulni a szokáselemeket. Ehhez segítenek a folyamatot jelölő megfigyelések, amelyet a gyermekekkel közösen használunk. Az udvar nagy szabadságot ad a gyermekeknek, ezért kimenetel előtt beszéljük meg a gyermekekkel a szokásokat, és bejövetelkor együtt örülünk, hogy milyen figyelmesek voltak magukra és egymásra, s hogyan sikerült betartani a határokat a kint lét során.

- **A nevelőközösség alakítsa ki a közösségi élet szabályait. Legyen képes nevelési taktikát váltani, ha egymást követően eredménytelennek érzi a befolyásolását.**

Az a gyermek, akivel gondok vannak, mindig elbátortalanodott gyermek. Biztatásra van szüksége. Nincs elég bizalmunk a gyermekek valóban jóval lassúbb, tökéletlenebb tetteivel, tevékenységével szemben. Az is gondot okoz, hogy nem választjuk el „a tetteket a tettesektől.” A lekicsinylő megjegyzésekkel valójában magát a gyermeket minősítjük, nem a kevésbé sikeres próbálkozását. A bátorítás azt jelenti, hogy a gyermeket valódi önbizalomhoz segítjük. A gyermek valóságos és értékes cselekedeteire támaszkodhat, legyen az bármilyen csekélység is, amit valóban ő tett, ami valóban az ő személyes értéke.

- **A felnőtt segítse a gyermekbarátságok kialakulását, formálja úgy a kis csoportosulásokat, hogy a közösség többi tagjaihoz is kapcsolódjanak.**

A felnőtt, ha egyéni módon nevel, megismerheti a gyermekek egyéniségét, érdeklődését. Törekedjen arra, hogy egy gyermek se kerüljön perifériára. Minden gyermeknek legyenek gyermekbarátságai, hiszen azok a gyermekek érzelmi életét gazdagítják. A félénkenkénti szociometria vizsgálat segítséget ad ahhoz, hogy kiderüljön, ki kivel rokonszenvezik. A hasonló karakterű gyermekeket közös megbízatásokkal, együtt megélt élményekkel, közös játéktevékenységekkel támogassa, hogy barátságot tudjanak kötni egymással. Figyeljen arra is, hogy túl szoros barátságot ápoló gyermekek ne szigetelődjenek el a csoporttól.

- **A felnőtt nevelje a gyermekek érzésvilágát a kialakult összeütközések feldolgozása során. A konfliktusfeloldó megbeszéléseket kellő figyelemmel, kivárással hallgassa meg, hogy véleményt tudjon mondani a történetekről úgy, hogy a gyermekek felelősségérzete erősödjön.**

Pozitív példaadással, mesei konfliktusok feldolgozása során, közös szituációs játékokkal a gyermekek sokféle megoldást, eszköztárat kapnak a konfliktusaik békés rendezésére. A felnőtt igyekezzon beleélni magát a gyermekek lelki világába! A pozitív és negatív hatások megélése során váljanak egyértelművé a követendő tulajdonságok. A véleménykülönbségeket megbeszéléssel közelítse, hogy a mindenki számára elfogadható megoldást közösen megtalálják. A konfliktusok előrevivők is lehetnek, ezért a felnőtt a konstruktív konfliktuskezelésre nevelje a gyermekeket. Ebben az életkorban szükség van a felnőtt által adott modellre, kommunikációra, melyet a gyermekek mintaként követhetnek. A felnőtt - ha elmondja véleményét a történetekről - ne ítélkezzen, ne állítson bűnbakot!

- **A felnőtt bátorítson minden gyermeket, hogy a belső elégedettsége, pozitív énképe kialakuljon. A bátortalan gyermekek nevelésekor a felnőtt minél többször örüljön a legkisebb elmozdulásnak, fejlődésnek.**

A felnőtt, ha bátorítva nevel, ki tudja fejleszteni a gyermek értékes adottságait, amely a gyermekben csírájában megvan. Egyik legfőbb feladata, hogy a gyermek bátorságát ne törje le! Már a legkisebb gyermekben is fenn kell tartani a testi bátorságot. A bátorítást, a sikerélményekhez juttatás megerősíti. Ezért olyan feladatokat adjon a felnőtt neki, amit a gyermek meg tud oldani. A jóindulat, igenlés, belátás, megértés, megerősítés, elismerés pozitív szerepe vitathatatlan a bátorításhoz. A bátortalan gyermeket társai előtt ismerje el minél gyakrabban, és folyamatos nyomon követéssel biztosítsa a legkisebb fejlődés elismerésének lehetőségét. (Erre kiválóan alkalmasak a gyermekekkel közösen használt és értékelt kategória-rendszeres megfigyeléseink.)

- **Az agresszív gyermek lehetőleg ne kapjon figyelmet agresszivitásán keresztül. A negatív viselkedési módot szándékosan mellőzni szükséges.**

Jogok és emberi méltóság a nevelésben mindenkit megillet. Tisztelni kell minden gyermeket, és cselekedni értük, hogy agresszivitásukat csökkenteni lehessen tevékenységekkel és pozitív példa elismerésével. A társas tevékenység nem harc. Időt kell biztosítani ahhoz, hogy a felnőtt ne az első reakció szerint szóljon vagy lépjen. Az indulatos válasz lehet hiteles, de nem a nevelést szolgálja. Idő kell ahhoz is, hogy megértsük a probléma lényegét, hogy higgadt, szakszerű legyen a lépésünk. Mivel ok nélkül egy gyermek sem hajlik az agresszivitásra, szükséges feltárni a viselkedés gyökerét. Leginkább a belső feszültségét kell oldani szeretetteljes légkör és a humor gyógyító erejének alkalmazásával, vagy a gyermek pozitív tulajdonságainak megerősítésével. Ha érzi, hogy hisznek benne, a gyermek észreveszi jóságát, önmagát elfogadja, szeretni tudja.

- **A felnőtt-gyermek kommunikációjában világos, egyértelmű, konstruktív megfogalmazás jelenjen meg, a kívánság megnevezésével, az ok kiemelésével. A kapcsolatok erősítését szolgálja a beszélő partner megbecsülése, megértése, a kompromisszumkeresés. Mellőzendő a megbántás, hibáztatás, kritizálás, kioktatás, kiabálás, panaszkodás és a prédikálás.**

A személyes perceket biztosítsa az óvodapedagógus minden gyermeknek, hogy a kapcsolatfelvevő képességüket megerősítse. Ezekben a beszélgetésekben a mások és a saját érzés elfogadása és megfogalmazása is kapjon hangot. Az ilyen kommunikáció segíti a gyermeket a világban való eligazodásban, és erősíti a gyermek önbizalmát. A felnőtt mindig éreztesse, hogy a gyermeket elfogadja, értékeli, megbecsüli, szereti még akkor is, ha nem helyesen cselekedett. Nem őt utasítja el, csak a cselekedetét nem helyesli. Rávezetéssel, kérdéssel, helyes megoldásra juthatnak.

- **A gyermekek viselkedéskultúráját fejlessze a felnőttek példája, bátorítása, türelme, bizalomelőlege és az a szemlélete, ami a sikert észreveteti, és a sikertelenséget segít elviselni.**

A felnőtt ne veszítse el a gyermekbe vetett bizalmát! A nevelés olyan munka, amely bizakodást, optimizmust kíván. Ha a gyermek viselkedésében probléma jelentkezett, célszerű a pedagógus viselkedésének felülvizsgálata is. A felnőtt önkontrollált, személyes példamutatása tud legtöbbet adni a viselkedéskultúra fejlesztéséhez, mert a szeretett óvodapedagógus mintaadása ebben a korban a legerősebb. Fontos tudatni a gyermekekkel, hogy hibázni bárkinek szabad, mindig van lehetősége a hibajavításra. Ehhez, kérésre, a felnőttől mindig kapjon segítséget. A gyermek kapjon segítséget ahhoz is, hogy a kudarcot el tudja viselni.

- **Tilalom helyett a felnőttek adjanak választási lehetőséget a gyermekeknek, hogy önálló döntéseket hozhassanak, és képessé váljanak a változásra. A felnőtt örömeivel jelezze dicséretét, s csak félelemkeltés nélkül jelölje meg a veszélyeket, problémákat.**

A gyermeki önállóság, szabadság biztosítása már elkezdődik a gyermek óvodába lépésétől kezdve. Minél több mindent megtanul önállóan kezelni, annál magabiztosabbá válik a csoportban. Választási lehetőség felkínálásával azt sugallom a gyermeknek, hogy megbízom benne, elég felelősségteljesnek tartom a pozitív cselekvésminta kiválasztására. Ezáltal fejlődik a gyermek önbizalma, önértékelése, és az alkalmazkodóképessége. A korlátok, tilalmak feszültségfokozók. A tiltással csak az azonnali probléma oldódik meg.

- **A felnőtt használja fel a humort (helyzet- és jellemkomikumot) a szeretetkapcsolat kialakításához. A humor a feszültséget feloldhatja, a görcsösséget megszünteti.**

A humor derűt, vidámságot visz a személyes kapcsolatokba, jó közérzetet teremt, az érzelmet mélyíti, a közösséget formálja. A helyzet- és jellemkomikumban benne van a nevetés, az öröm, a mosoly, mely áthidalhatja a konfliktusokat, és hangulati töltést ad. Előreviszi az értelmi, érzelmi fejlődést. A nevetés az egyik legrövidebb út a gyermek szívéhez a jó kapcsolat kialakításához. A humort már gyermekkorban meg lehet ismertetni a gyermekkel, hogy sok örömet, jókedvet, vidám percet éljen meg az óvodában, a szeretetkötelékek erősödéséért.

Ezeket az elveket hozzuk nyilvánosságra, és értelmezzük az óvoda minden dolgozójával és a szülőkkel is. A programot adaptáló óvodák tegyék ki a csoportjuk folyosójára, mert ez egyben sugallja az óvoda nevelési felfogását is. Az óvodapedagógus félévenként elemezze, vizsgálja a gyermekek társas viselkedését, kapcsolatát. Használjon minél több elemzési eszközt a társas jellemzők kimutatásához.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- az óvodát, társait és a körülötte lévő felnőtteket;
- a közösségi élet szokásszabályait (köszönés, udvarias megszólítás, megköszönés, tudakozódás, a csoport jelképrendszerét, szimbólumait, hagyományait stb.);
- a csoportban kialakított konfliktuskezelés szokásait;
- saját képességét, és azt természetesen elfogadja.

A gyermek képes:

- a viselkedés helyes szokásszabályainak betartására;
- felismerni, ha társainak segítségre van szüksége;
- együtt érezni a közösség tagjaival;
- konfliktusos helyzetben társával egyezkedni;
- leküzdeni a felmerülő akadályokat, megvigasztalni társát;
- a közösségért dolgozni;
- a sikertelenséget elviselni, a sikerek örülni;
- önállóan, szabadon tevékenykedni a csoportszobában, mosdóban;
- önállóan dönteni, választási lehetőség esetén;
- a rábízott egyéni feladatokat önállóan, a szabályok betartásával megoldani.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- ragaszkodik óvodájához, a kisebb gyermekekhez és a felnőttekhez, ezt érzelmekben, szavakban, tettekben hozza nyilvánosságra;
- segítőkész társaival, együtt érez a közösség tagjaival, érdeklődik társai, barátai iránt;
- figyelmesen meghallgatja a felnőttek és társai közléseit;
- elfogadja a másképpen fejlődő gyermekeket, értékeli a sajátos nevelési igényű társainak sikeres próbálkozásait;
- örül saját és mások sikereinek;

- felelősségteljesen végzi a rábízott feladatokat;
- élvezi, érzi a humoros helyzeteket;
- boldogan várja az iskolába lépést;
- igényévé vált a helyes viselkedés szabályainak betartása; egymást is megkéri a szabályok betartására;
- konfliktusos helyzetben társaival egyezkedik;
- a csoportba érkező vendégeket szeretettel fogadja.
- tudja saját képességét – külső-belső tulajdonságait, tudja értékeit, de azt is meg tudja fogalmazni, mik a számára nehezebb tennivalók.

A PROGRAM AJÁNLOTT NAPIRENDJE

A napi életritmus kialakítása alapvető feltétele a testi-lelki harmónia megteremtésének. Ezért az óvodapedagógusok átgondoltan alakítsák ki a gyermekek napirendjét. A kialakított napirendet értelmezzék a szülőkkel együtt, hogy ők is segíthessenek a gyermekeiknek a napirend elfogadásában.

Tervezésnél vegyék figyelembe a gyermekek szükségleteire, esztétikus, higiénikus gondozására nélkülözhetetlen időkereteket, a gyermek motiváltságát, aktivitását és a változó környezetet. Az egész nap során érvényesüljön a folyamatosság és a rugalmasság elve.

Az óvodapedagógus teljesítse a gyermekeknek azt az alapvető igényét, hogy személyes kapcsolatot tudjanak felvenni vele, szenteljenek elegendő figyelmet minden gyermekre, hogy a felvetett problémáikra választ kaphassanak.

A délutáni alvás időtartama a legkisebbeknek 2 óra, a nagyobbaknak 1,5 órára rövidülhet, majd a legnagyobbaknál az egy órás pihenés után megszűnhet. Ezért az óvodapedagógusok gondolják végig, miként oldják meg a nagycsoportosok pihenési időkeretben megengedett játéklehetőségeit. Hogyan tudnak olyan helyet teremteni, ahol tevékenykedni tudnak, és nem zavarják az alvó óvodásokat.

A napirendben külön időpontot (pontokat) jelöljön meg a gyermekek rendszeres edzésére, mozgásos lehetőségeire, hogy a szülők láthassák a délelőtti és a délutáni mozgásos alkalmak beiktatását.

A napirend mutassa be a különböző tevékenységek időpontjait, hogy a szülők rá tudjanak kérdezni a gyermekek tevékenységben való részvételükre, együttműködésükre, és az aznapi eredményeikre, teljesítményeikre.

A napirendben tudatosan nem mutattuk be a kis létszámú tehetséggondozó műhelyek időpontjait, mert azt sokféleképpen meg lehet szervezni. A gyakorlat viszont azt mutatja, hogy a szülőkkel való együttműködés miatt, legjobban a kora délutáni időpontok felelnek meg a céljainak eléréséhez, mert akkor a szülők a műhelymunkák eredményeit befejezése után közvetlenül megnézhetik. Nem utolsó sorban találkozhatnak a műhelyeket vezető óvodapedagógusokkal is. Nagyon hasznos lenne, több tehetségműhelyt egy napra szervezni, hogy ne a teljes héten kelljen a csoportok óvodapedagógusainak ehhez az új szervezeti kerethez alkalmazkodni.

A napirendjavaslat tájékoztatást nyújt arról, hogyan épülhetnek egymásra a különböző tevékenységek. A modellként bemutatott példa korcsoportonként, az egyes évszakok által meghatározott feltételek szerint módosítható.

A gyermekre nagy hatással van a feszültségtől mentes együttlét, az örömteli hangulat, az óvónő érzelemgazdagsága, az óvoda egész életének átgondoltsága.

Tervezésnél az óvónő vegye figyelembe a gyermekek szükségleteit, esztétikus, higiénikus gondozásra fordítható időszükségletet. Egész nap során érvényesüljön a folyamatosság, rugalmasság a párhuzamosan végezhető, differenciált tevékenységek tervezésével, szervezésével. Fontos a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítása, szem előtt tartva a játék kitüntetett szerepét. Az óvodai élet megszervezésében a gondozásnak kiemelt szerepe van. Az óvodapedagógus a gondozás folyamatában is nevel, építi kapcsolatait a gyermekkel, egyúttal segíti önállóságuk fejlődését együttműködve a gondozást végző többi munkatárssal. Az óvodai nevelés tervezését, valamint a gyermekek megismerését, a fejlődésük nyomon követését különböző kötelező dokumentumok, továbbá az óvodapedagógusok által készített- nem kötelező- feljegyzések, dokumentumok szolgálják.

A házirend, napirend és a nevelési folyamatok úgy vannak kialakítva, hogy a nevelőmunka középpontjában a gyermek álljon, és valóban az ő érdeke érvényesüljön. A sajátos nevelési igényű gyermekeknek képzett szakemberek közreműködését biztosítjuk.

Az óvoda teljes nyitvatartási idejében a gyermekekkel történő tevékenységek mindegyikét óvodapedagógus irányítja. Figyelembe veszi a családok sajátosságait, szokásait, az együttműködés során érvényesíti az intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait. Az óvoda kapcsolatot tart azokkal az intézményekkel, amelyek meghatározó szerepet töltenek be a gyermek életében, valamint a nemzeti, etnikai kisebbségi szervezetekkel, önkormányzatokkal. A gyermek, délutáni pihenése élettani szükséglet. A délutáni alvás időtartama a legkisebbeknek 2 óra, a nagyobbaknak másfél órára rövidül. A napirendben külön időpontot jelöljön meg a gyermekek rendszeres edzésére, mozgásos lehetőségeire. Biztosítson legalább 2 óra szabadban levő mozgást a délelőtti folyamán.

Az óvónő a napirendbe jelölje a szabad játékidőt, ami legalább 5-6 óra. A frontális fejlesztések mellett az óvónő határozza meg az egyéni és a mikro- csoportos fejlesztéseket is. A napirend javaslat, mely tájékoztatást nyújt arról, hogyan épüljenek egymásra a különböző tevékenységek. Ennek alapján minden csoportban az óvónő dolgozza ki a gyermekek számára legideálisabb napirendet. A modellként bemutatott példa korcsoportonként az egyes évszakok által meghatározott feltételek szerint módosítható. Az állandóan vagy ciklusosan megjelenő tevékenységek nyugalmat, folytonosságot, támaszt biztosítanak. Párhuzamosan több tevékenységet is folytathatunk (2 óvónő, dajka) szükség szerint csúsztatva a napirendet. Az óvodai csoportokban a napirendben meghatározott időben külön gyermekközpontú, fejlesztő pedagógiai tevékenység szervezése szükséges a gyermekek számára a tanköteles korukat megelőző nevelési évben a későbbi eredményes iskolai előrehaladásához fontos képességek és készségek fejlődése érdekében.

A gyermek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a hetirend biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-35 perces) csoportos tevékenységek tervezésével, szervezésével valósulnak meg. A napirend igazodik a különböző tevékenységekhez és a gyermek egyéni szükségleteihez, valamint tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre. A rendszeresség és az ismétlődések érzelmi biztonságot teremtenek a gyermeknek. A tanköteles korú, de az óvodában nevelkedő gyermekeket a tanköteles korukat megelőző nevelési évben járóknak kell tekinteni. A gyermekek fejlődésének vizsgálata céljából a tanköteles kor betöltésekor nevelési évben diagnosztikus mérési rendszer alkalmazható.

NAPIRENDÜNK

Időkeret	Tevékenységek, teendők	
7-10.30	<p style="text-align: center;">JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN</p> <p style="text-align: center;">Személyes percek</p> <p style="text-align: center;">Szabad játék</p> <p>Egyéni testápolási teendők Folyamatos tízórai</p> <p style="text-align: center;">Játékba integrált tanulás, tevékenységek</p> <p style="text-align: center;">Egyéni verselés, együttes mesélés, dramatikus játék tevékenységek</p> <p style="text-align: center;">Kis létszámú, csoportos rajzolás, festés, mintázás, kézi munka</p> <p style="text-align: center;">Mikro csoportos ének-zenei képességfejlesztés</p> <p style="text-align: center;">Kis létszámú, csoportos, a külső világ tevékeny megismertető és élményfeldolgozó tevékenységek</p> <p style="text-align: center;">A nagycsoportosok későbbi eredményes iskolai előrehaladása érdekében a gyermek egyéni terhelhetőségéhez igazodó képesség és készség fejlesztés (iskola előkészítő fejlesztés) 45 perces időkeretben.</p>	J Á T É K
10.30-12.00	<p style="text-align: center;">JÁTÉK A SZABADBAN</p> <p style="text-align: center;">Játékba integrált tanulás, tevékenységek</p> <p style="text-align: center;">Kis létszámú, csoportos, a külső világ tevékeny megismertető élmény- és tapasztalatszerzések, séták</p> <p style="text-align: center;">Közös népi játékok, gyermektánc az udvaron</p> <p style="text-align: center;">Edzés egyéni teherbírás szerint: kocogás, futás</p>	J Á T É K
12.00-13.00	<p>Ebéd</p> <p>Testápolási teendők</p>	
13.00-15.00	Pihenés, altatás mesével, altató énekekkel vagy zenével	
15.00-15.30	Testápolás, uzsonna	
15.30-17.00	<p style="text-align: center;">JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN</p> <p style="text-align: center;">VAGY A SZABADBAN</p> <p style="text-align: center;">Játékba integrált tanulás, tevékenységek</p> <p style="text-align: center;">Közös zenés, mozgásos percek Egyéni fejlesztések Kis létszámú, differenciált tehetséggondozó műhelyek megtartása, Hittan</p>	J Á T É K

A gyermek egészséges, tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez a napirendünk és hetirendünk biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-45 percig) mikro- csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg. Napirendünk igazodik a különböző tevékenységekhez és a gyermek egyéni szükségleteihez, valamint tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre. A rendszeresség és az ismétlődések érzelmi biztonságot teremtenek a gyermeknek. Az óvodában előtérbe helyezzük a szabadjáték túlsúlyának érvényesülését.

A TEVÉKENYSÉG KERETEI

Néphagyományőrzés, jeles napok

Ez a program a néphagyományőrzést, a népi kultúra ápolását az óvodapedagógusok kiemelt feladatának tekinti, mivel a művészetek a néphagyomány formanyelvéből gyökereznek, és abból táplálkoznak. Ezért az óvodapedagógus építse be a gyermekek nevelésébe mindazon értékeket, amelyeket a helyi környezet megőrzött vagy a folklór és az óvodapedagógia az óvodások számára megőrzésre érdemesnek tart. Nagy feladat és kihívás a jövő nemzedékét megtanítani szülőföldje értékeinek megismerésére, megőrzésére, felkarolására és közvetítésére. Minden pedagógusnak éreznie, tudnia kell, hogy biztos úton jár, amikor a „tisztá forrásból” merít. Akik értik a mondókák, népmesék, népdalok, néphagyományok gyökerét, azok át tudják adni az egyszerű szavak mögötti lelkesítést, mellyel el tudják indítani a gyermekek nemzeti identitásának, önazonosságának felépítését. Ezt azonban csak olyan óvodapedagógusok tudják elvégezni, akik jól ismerik gyökereiket, s maguk is jól tudják, kik vagyunk, milyenek vagyunk, mik az értékeink. Nem elég tehát a mondókát, énekes játékot, népi játékokat megtanulni, megtanítani, hanem vele együtt a kultúrát is el kell sajátítani azért, hogy hitelesen tudják közvetíteni.

Az óvodapedagógus teremtse meg azt a miliót, amelyben az óvodába lépés első pillanatától a nevelés szerves részeként van jelen a hagyományápolás. Így a modern világgal ötvöződve tovább él népünk kulturális gyökere, s a mai gyermekek is megismerhetik szépségét, értékét. A program olyan óvodapedagógust igényel, aki ragaszkodik népünk múltjához, képes azonosulni azzal. Tudja a népszokások eredetét, ismeri azok lényegét, hiedelemvilágát, jelképeit. Jártasságra tett szert a kézművességben, és számos népi játékot, népmesét, népdalt ismer, amit képes közvetíteni érzelmi gazdagsággal a gyermekeknek. Nagyon fontos, hogy lakóhelyének hagyománya szerint tervezze meg a hagyományőrző feladatát. A hagyományőrzés úgy marad fent, ha családtól családig, gyermektől gyermekig, pedagógustól pedagógusig, szájról szájra hagyományozódik.

Az óvodapedagógusok a hagyományőrző jeles napokat évszakokra bontva tervezik meg. Az évszakokat a program szellemében ovigalériával nyitják, és ovikoncerttel zárják, mely húsz éves múltat tekint vissza az alternatív pedagógiánkban. Ezzel is keretet adnak az évszakok ciklikus váltakozásának. Így kerültek be a művészeti jeles napok a hagyományőrző tevékenységek közé, amelyek mindig követik a jeles napok tartalmát, és az ahhoz illeszkedő alkotások, zenei élmények egyben megerősítik a jeles napok értékeit.

AZ AJÁNLOTT JELES NAPOK NEVELÉSI ÉVNEK MEGFELELŐ, IDŐRENDI SORRENDJE	
Az őszi jeles napjai:	
Őszi ovigaléria megnyitója és ovikoncert	szeptember második hetében
Szüret	szeptember 29-től október 15-ig
Vásár	október második keddeje
A tél jeles napjai:	
Téli ovigaléria megnyitója	november negyedik hetében
Advent (4 hetes projekt):	november 30. utáni első vasárnaptól a negyedik vasárnapig
- Mikulásvárás	december 6.
- Lucázás	december 13.
- Karácsonyi ünnepség és koncert	december 23.
Farsang	vízkeresztől hamvazószerdáig
A tavasz jeles napjai:	
Március 15. (projekthét) és ovikoncert	március második hete
Tavaszi ovigaléria	március harmadik hete
Kiszézés	március 21.
Húsvét	tavaszi napéjegyenlőség utáni holdtöltére következő vasárnap
Május elseje	május 1.
Pünkösöd	húsvét után 50. napon

A HAGYOMÁNYŐRZÉS AJÁNLOTT ÓVODAI TARTALMAI

Az óvodai csoportok minden jeles napot projektrendszerűen terveznek meg, melyhez az óvodapedagógusok, a gyermekek érdeklődése szerint, változatos (egyhetestől, négyhetesig terjedő) tevékenységet biztosítanak. Az óvodapedagógusok a hagyományápolás tartalmát minden esetben a helyi tradícióknak megfelelően variálják.

A hagyományok ápolása közben történő tervezgetés, együtt munkálkodás, együtt játszás, örömtelivé, izgalmassá teszi a gyermekek előkészülését a jeles napra. Maga az ünnep, a külsőségeivel együtt, ne legyen merev, erőltetett, ne legyen begyakoroltatott, hanem vidám hangulatú, felszabadult, boldog együttes tevékenység a csoportot irányító felnőttekkel és szülőkkel együtt. Minden népi jeles napon hangozzanak el a jeles napra jellemző népi rigmusok, szólások, közmondások, mondókák, gyermekdalok az óvodapedagógusokkal közösen, s a felnőttek előadásában a népdalok, a táncmuzika, amelyek felidéznek a múlt hangulatát.

AZ ŐSZ JELES NAPJAI

„Szüret, a 18-19. században Szent Mihály napjától (IX. 29.) Simon – Júdás (X. 28.) napjáig tartott. A szüreti munka kölcsönös segítséggel végzett társas munka volt, ahol a gazda étellel-itallal ellátta a szüretelőket, akiknek a munka végén szőlő és mustkóstolót adott. Bortermelő vidékeken nagyobb szabású mulatságokat rendeztek, és szüreti felvonulásokat tartottak. A szüreti szokások a szőlőszedés utolsó napjához kapcsolódtak, amikor szüreti felvonulást megszerveztek, Zemplénben kádártáncot jártak a fiúk nemzeti szalaggal feldíszített hordóabroncsokkal, majd szüreti bállal fejeződött be a vigadalom.”

A gyermekeknek ajánlott szüreti tevékenységek

A legkisebb óvodások hallgassanak mondókákat, énekeket a szüretről és a gyümölcsökről. Szüleikkel együtt, kedvük szerint vegyenek részt a szüreten és a mulatságban. Szemezzék a szőlőt, kóstolják meg a mustot, és a szőlőőrzésről játsszanak körjátékot a nagyokkal.

A nagyobb óvodások ismerjenek meg egyszerű szüreti énekes játékokat. Gyűjtsék, válogassák az őszi gyümölcsöket. A szüret előkészítésében vegyenek részt: süssenek perecet, pogácsát. A szüreten vegyenek részt: játsszanak a nagyokkal népi játékot, préseljék a mustot, népzeneire próbálgassák a táncos mozdulatokat.

A legnagyobb, nagycsoportos óvodások szervezzék meg a szüretet az óvodapedagógusok segítségével a szőlőkertben, vagy ha nincs más lehetőség, az óvoda udvarán. Díszítsék fel a kaput gyümölcsökkel. Szemezzék, préseljék a szőlőt. Ismerjék meg a szüretelés eszközeit. Tudjanak

verset, mondókát, dalos játékot a szőlőről. A szüreti multságban kínálják meg szüleiket musttal, pogácsával. Legyenek aktív részesei a mulatságnak: táncoljanak, énekeljenek, játsszanak szüreti népi játékot az óvodapedagógusokkal együtt. Készítsenek termésekből egyszerű hangszereket (pl. dióhéj-pencsergető, csutkamuzsika stb.)

Vásár 1511-ben Szatmári György pécsi püspök, Gönc pártfogója, János gönci plébános kérésére kieszközli II. Ulászló királynál, hogy Göncön évente négyszer legyen vásár: január 25.-én, a Húsvét előtti harmadik vasárnapon, július 2.-án és augusztus 10.-én. Napjainkban ötször van egy évben gönci vásár: március, június, augusztus, október és december második keddein.

Az óvodapedagógusok vásári kikiáltókat és rigmusokat tanítanak a gyermekeknek, a vásár napján a nagyobb gyermekek ellátogatnak a vásárba, ott elmondják a kikiáltót, és vásárfiát vesznek a kisebbeknek.

A TÉL JELES NAPJAI

„Advent első napjától kezdődik a karácsonyi ünnepkör, amely vízkeresztig tart. Advent a keresztények hite szerint várakozás karácsony eljöveteleig, amikor megszületik a kis Jézus. December 6-án ünnepeljük a Mikulást, amely a 4. századi Miklós püspökhöz kötődik, akinek csodáiról, jótékonyágáról legendák szólnak.

December 13-án, Luca napján kezdik csíráztatni a búzát, amely ha karácsonyra kizöldül, a következő évben jó termés várható. A lucázás, kotyolás elterjedt volt a fiúgyerekek körében. Házról, házra járva termékenységsvarázsló énekeket, verseket mondtak.

A betlehemezés többszereplős dramatikus játék, a karácsonyi ünnepkör egyik legnépszerűbb misztérium-, illetve pásztorjátéka. A 17-18. században főként iskolások játszották. A betlehemezés fő kelléke a jászol, amelyben többnyire a Szent Család látható.

A karácsonyi ételek a mézbe mártott fohagyoma, dió, alma, mézes-mákos csík, aszalt szilva, alma, sült tök.”

A gyermekeknek ajánlott karácsonyi ünnepkör tevékenységei

A legkisebb óvodások ismerkedjenek meg az advent jelképeivel (koszorú, adventi naptár). A naptár alapján mindennap készüljenek egyszerűbb feladatokkal az otthoni karácsonyra. Rövid mondókát, éneket vagy verset mondogassanak a Mikulást és a karácsonyt várva. A szüleiknek, testvéreiknek, készítsenek egyszerű ajándékot. Az ültetett Luca-búzát folyamatosan kísérjék figyelemmel. A karácsonyi népszokásokkal ismerkedjenek meg az óvodapedagógus segítségével, készítsenek egyszerű fenyődíszeket az otthoni karácsonyfájukra.

A nagyobb óvodások az adventi naptár és a koszorú elkészítésében segítsenek. Naponta nézzék meg, mi a feladatuk az adventi naptár szerint. Tegyék vízbe a cseresznyeágot, ültessenek Luca-búzáat, mártsanak gyertyát, fényesítsenek almát, fessenek az ablakra, süssenek mézeskalácsot, készítsenek fenyődíszeket nehezebb technikával. Mikulásra és karácsonyra tanuljanak egy ünnepi köszöntő verset, mondókát, éneket, hogy otthon el tudják mondani családjuknak. Egyenek almát, mézes diót, gyűjtsák meg a felnőttekkel a gyertyát.

A legnagyobb, nagycsoportos óvodások készítsenek az óvodapedagógussal adventi naptárt és koszorút. A kijelölt feladatokból naponta bontsanak ki egyet, és oldják meg azt. Tanuljanak kotyoló mondókát, verset, éneket a Mikulásnak és a karácsony köszöntésére. Luca napján kotyoljanak a kisebb gyermekeknek, és a többi csoport örömeire. A gyermekek készítsenek asztaldíszeket, öntsenek gyertyát. Az ünnepi készülődés étkezési szokásait ismerjék meg: süssenek tököket, vágják gerezdekre az almát, törjenek diót, süssenek mézeskalácsot. Szüleiknek, testvéreiknek, nagyszüleiknek készítsék el a karácsonyi ajándékot, csomagolják be, hogy az otthoni ünnepen mindenkit meg tudjanak ajándékozni. Az iskolások előadásában ismerjék meg a betlehemezés dramatikus játékát.

A 4 hetes Adventi projektet jó gyakorlatként programunk melléklete tartalmazza, amelyben részletesen kitérünk a csoportok egységes tevékenységterületeire, feladataira. Sajátos részei:

- Téli galériamegnyitón az adventi első gyertya meggyújtása közös énekléssel, gyertyaláng átvétele a csoportokba. Ezután minden héten így gyújtjuk a gyertyáinkat.
- Mikulásvárás a nagycsoportosok szervezésében (Mikulás, csomagrendelés)
- Lucázás a nagycsoportosok szervezésében
- Díszítések
- Sütések
- Zenehallgatás
- Madárkalács készítés
- Karácsonyi vers és daltanulás, karácsonyi mese feldolgozása
- Kézműves délután a szülőkkel
- Meghívó készítés
- Karácsonyi ünnepség - pedagógus kórus koncertje

„A **farsang** vízkeresztől a húsvétot megelőző negyvennapos nagyböjt kezdetéig, hamvazószerdáig tart. A tavaszvárás ősi örömnépe, amely rövidebb-hosszabb ideig tartó időszak, melyet évszázadok óta az evés, ivás, lakodalmak, disznótorok, jelmezes felvonulások, táncmultságok, bálók, batyus bálók jellemeztek. A farsangi bálóknak a párválasztásban volt jelentős szerepük. A farsang jellegzetes étele a fánk, amelynek mágikus erőt tulajdonítottak. Azért sütötték, hogy a vihar ne vigye el a háztetőt. Ugyancsak kedvelt étel ilyenkor a rétes is.

A farsangi köszöntő többnyire a gyermekek adománygyűjtő szokása, egyháznak, tanítónak. A farsangi játékok másik jellegzetes csoportját a maszkos alakoskodások, dramatikus játékok és farsangi álarcos játékok alkotják.

A gyermekeknek ajánlott farsangi tevékenységek

A legkisebb óvodások egyszerű technikával díszítsenek papíralarcot, tanuljanak farsangi mondókát, figyeljék meg a nagy óvodások tevékenységeit, vegyenek részt a farsangi multságban, utánozzák a nagyobb gyermekek és felnőttek táncos mozdulatait.

A nagyobb gyermekek díszítsenek farsangi álarcot, gyűjtsenek tombolatárgyakat, öltözzenek jelmezbe a szülők segítségével kérve, vegyenek részt farsangi játékokban, tanuljanak egyszerű farsangi éneket vagy mondókát a farsang köszöntésére. Hallgassanak tréfás mesét, éneket, verseket. Gyűjtsenek képeket a farsangról, és díszítsék vele óvodájukat.

A legnagyobb, nagycsoportos óvodások tanuljanak farsangi éneket, bálba hívogató mondókát. Segítsenek jelmezük, maszkjuk elkészítésében, a csoportszoba feldíszítésében, átrendezésében. Vegyenek részt a tombola húzásában, hívogassák a kisebbeket és az iskolásokat a multságba. Vegyenek részt az iskolások táncházában, az ügyességi játékokban a szüleikkel együtt. A nagycsoportosok az óvodapedagógusok segítségével, rendezzék meg az óvoda humornapját.

Farsangunkat színesítjük a dolgozók mesejátékával (amelybe javasolt bevonni szülőket is). Vendégelőadó meghívása színvonalassá teszi a bál megrendezését (táncház, együttesek, zenészek, színházi- bábszínházi bemutató)

A TAVASZ JELES NAPJAI

„A **húsvét** mozgóünnep, melynek időpontját 325-ben a niceai zsinat állapította meg. Így a húsvét március 22-e és április 25-e közötti időre eshet. A húsvét a kereszténység egyik legnagyobb ünnepe, Jézus feltámadását ünneplik. Húsvétvasárnapon véget ér a nagyböjt, a hústól való tartózkodás.

A húsvéti határjárásnak a tavaszi vetések mágikus védelme, a határjelek megújítása, források megtisztítása volt a célja. Ehhez a naphoz köthető a zöldágjárás, amikor a lányok és a fiúk zöldágot tartva, énekelve vonulnak végig a falun.

Húsvéthétfőn, a húsvéti locsolkodás zajlott, melynek víztisztító, termékenységaróztatba vetett hit az alapja. A locsolkodás jutalma az egész magyar nyelvterületen a piros vagy hímes tojás, melyet leggyakrabban hagymalevéllal festettek. A tojáshímzés módja volt a karcolás és a viaszolás. Országosan elismertek voltak a tojásjátékok, mint például a tojásgurítás.

A húsvéti ünnepkörhöz is tartozott a komálás. A komátálon tojás, sütemény, gyümölcs és bor volt, amelyet a nagyobb lányok a kisebbekkel küldtek el választott barátnőjüknek, énekes köszöntéssel.

A gyermekeknek ajánlott húsvéti tevékenységek

A **legkisebb gyermekek** ismerkedjenek a húsvét jelképeivel, tanuljanak a locsolkodáshoz mondókát, az óvodapedagógus segítségével fessenek tojást. Ismerkedjenek a locsolkodás szokásaival, és vegyenek részt a tojás-játékokban. Fogadják szeretettel a kiszézőket, komálókat. Tegyenek nagy sétát az óvoda környékén.

A **legnagyobb óvodások** tegyenek nagyobb sétát a településük ligeteiben, természeti szépségeiben. Ha van lehetőségük, vegyenek részt a tavaszi határkerülésben. A csoporttermüket díszítsék fel tavaszi virágokkal, húsvéti képekkel. Az ablakokat is díszítsék ki húsvéti motívumokkal. Írjanak tojást viasszal, festékkel és berzseléssel. A kisebb gyermekeknek kiszézzenek, mutassák be a kiszebábot. A locsolkodáshoz, komáláshoz, komátál-küldéshez tanuljanak verset, körjátékot, és a vendégeskedéshez süssenek a szülők segítségével pl. húsvéti kalácsot. A fiúk locsolják meg a lányokat és az óvoda dolgozóit, a lányok pedig készítsenek hímes tojást különleges technikával, pl. karcolással, maratással. A kiszebábot a középsős gyermekek csoportja készíti, járja végig a csoportokat, majd a bábot közösen elégetik az óvoda udvarán.

„Május elseje” a természet újjászületésének szimbóluma. A 15. századtól kezdődően szólnak források a májusfa állításáról. A májusfa állítása a legények feladata volt. Éjszaka vágták ki a fát, és virradóra a kiválasztott lányos háznál felállították. A májusfát szalagokkal, zsebkendővel, virágokkal díszítették.

A gyermekeknek ajánlott Május elsejei tevékenység:

A legnagyobb óvodások a májusfa díszeit készítsék el, és a felnőttek segítségével tegyék a fiúk a májusfára. Az óvoda „összes lakója” táncolja körbe a kidíszített fát a tavaszi körjátékok közös éneklésével.

Pünkösöd húsvétot követő ötvenedik napra esik. Mozgóünnep május 10-e és június 13-a között. A világ kereszténységében az egyházi közösség megszületésének, a Szentlélek eljövételének ünnepe. Népi szokás szerint hazánkban már a 16. században pünkösdi királyt választottak lóversennyel vagy más ügyességi próbával. A 19-20. századi adatok alapján a házról házra járó legismertebb pünkösdi szokásoknak két típusa különíthető el: az Alföldön és északkeleti részen a pünkösödölés már lányokkal, fiúkkal együtt zajlott, melynek a végén táncmulatságokat rendeztek. Volt, ahol királynét választottak, és volt, ahol lakodalmas menet szerepelt, és olyan is volt, ahol nem választottak megkülönböztetett szereplőket. Dunántúlon a pünkösdi királyné-járásnak megkülönböztetett szereplője volt a legkisebb, legszebb lány, a pünkösdi királyné, akit négy lány házról házra vezetett, majd feje felett kendőt feszítettek ki baldachin módjára, és körbejárták, esetleg körbe táncolták, majd termékenységvarázsló mondóka kíséretében felemelték.

A gyermekeknek ajánlott pünkösdi tevékenységek

A kisebb óvodások figyeljék meg a nagyok készülődését. A pünkösdről hallgassanak mondókákat, óvodás énekeket, nézzenek olyan képeket, amelyek a pünkösödölést bemutatják. A szüleikkel együtt vegyenek részt a tréfás ügyességi próbákban, a nagyok vetélkedőiben.

A legnagyobb óvodások az óvodapedagógusok közreműködésével készüljenek a pünkösödölésre, hogy csoportról csoportra járva bemutathassák a pünkösdi népszokást. A pünkösdi király-királyné választásába a felnőttek is kapcsolódjanak be. Fonjanak mirtuszkoszorút a királynénak. A versenyjátékokat, ügyességi játékokat közösen tervezzék meg. Népzeneire próbálgassák az egyszerű táncos lépéseket és fedezzék fel az esztétikus térformák szépségét a tánc házi programon. A fiúk rendezzenek erőpróba versenyeket, pl. kötélhúzást és fára mászást.

A néphagyományok tartalma az egyes tevékenységekben	
Vers, mese, dramatikus játékok	Ölbeli játékok, mondókák, népmesék, szólások közmondások, rigmusok, névcsúfolók, találós kérdések
Ének, zene, énekes népi játékok, tánc, zenehallgatás	Mondókák, énekes gyermekjátékok, gyermektáncok népdalok, hangszeres népzene
Rajzolás, mintázás, festés, kézimunka	Tárgykészítő népi játékok, sodrások, fonások, szövések, gyöngyfűzés, agyagozás, mézeskalács-sütés, nemezelés
Mindennapos mozgás, mozgásos játékok	Ügyességi és sportjátékok
Környezet tevékeny megismertetése	Időjósítások gyűjtése a jeles napokhoz (Az óvodapedagógusok e tevékenység keretén belül egy, két-és négyhetes projekteken dolgozzák ki az összes jeles napot, hogy az ünnepre felkészülhessenek.)

MŰVÉSZETI JELES NAPOK

Évszaki ovigalériák és ovikoncertek

Mint minden művészeti alternatív programmal dolgozó óvoda, mi is rendelkezünk egy olyan kiállító térrel, ahol megtarthatók az évszaki óvodai kiállítások. Az óvoda kérjen fel egy környezetében élő alkotó művészt vagy kézművest, hogy mutassa be alkotásainak azon néhány darabját, amelyek tükrözik művészetét, és a gyermekekhez is közel lehet vinni. Az évszaki ovigalériák kiállító anyagai tükrözzék elsősorban az évszakok és a jeles napok jellegzetes jegyeit, tartalmait. Az alkotó az ovigalériaért felelős óvodapedagógussal készítse el a kiállítást, a gyermekek szemmagasságában. A kiállítás megnyitóján az óvodapedagógusok segítségével mutassa be az alkotásait, hogy a gyermekek megismerhessék, mit alkotott, és megcsodálhassák munkáját. E rendezvényt az óvoda úgy szervezze meg, hogy a művészetek eszközeivel: zenével, tánccal, énekkel tegye még gazdagabbá a galéria megnyitóját, és mutassa be az alkotó személyt is a gyermekeknek.

Az ovigaléria ünnepélyes megnyitására minden csoportból hívjanak meg szülőket, nagyszülőket, hogy láthassák, miként fogadják be a gyermekek az esztétikai szépségű kiállított alkotásokat. Az

ovigaléria program levezetését mindenkor egy óvodapedagógus irányítsa, hogy kellően motiválttá tegye - interaktív módon a részt vevő gyermekeket. Az ovigalériáért felelős óvodapedagógusnak legyenek néprajzi alapismerete. Az ovigaléria programjai 15-20-30 percesek, alkalmazkodnak az óvodai tevékenységek időkereteihez. E kiállított tárgyak negyedévig megtekinthetők, mindennap megcsodáltathatók. A legnagyobb óvodások feladata, hogy a csoportjukba járó kisebb óvodásokat a várakozási időben elvigyék az ovigalériába, hogy megcsodáltassák a kisebbekkel is a kiállított, szép alkotásokat. A galéria megnyitót koncertekkel színesítjük, így egyben tartjuk meg.

Az évszaki ovikoncertek zenei anyagait úgy válogatjuk ki a szereplő előadók segítségével, hogy azok kapcsolódjanak a jeles napok és az évszakok jellegzetes tartalmaihoz, melyek az óvodások számára befogadhatók, élményt adók. Előre tervezzük meg az egész nevelési évre a koncertsorozatát, hogy a gyermekek a hangszerek gazdag arzenáljával találkozassanak. Meghívunk művészeti iskolák gyermekkórusait, kamarazenekarait vagy a hangszeren játszó gyermekeit, tanárait, a település hagyományőrző együtteseit, népdalénekeseit, klasszikus dalénekeseit vagy népi zenekarait, néptáncosait, illetve a pedagógus kórust. Minden csoportból hívjon meg néhány szülőt, nagyszülőt, hogy láthassák az óvoda összes gyermekének művészeti élménybefogadását. A koncertek levezetését mindig óvodapedagógus irányítsa, interaktív módon, aki képes a gyermekeket motiválni, és a zene befogadására aktívvá tenni.

HAGYOMÁNYOS ÜNNEPEINK ÉS RENDEZVÉNYEINK

Március 15.

Nemzetünk legnagyobb hazafias ünnepét nagy tisztelet övezi az óvodáinkban, melyet egyhetes rákészülési idő előz meg (projekthét). Programunk mellékletét képezi a Március 15. jó gyakorlat. Az óvodapedagógusok élmény- és tapasztalatszerző sétákat szerveznek. Szorgalmasan készülnek az ünnep jelképei: a kokárdák, zászlók. Gyűjtjük a képeket, könyveket, verseket, március 15-éről szóló zenei alkotásokat, amelyek az ünnepre emlékeztetnek. A gyermekek megismerik Kossuth Lajos, Széchenyi István és Petőfi Sándor nevét. Az óvodapedagógusok felkészülnek az ünnepet méltató március 15-ikére versekkel, énekekkel, amit a gyermekeknek az ünnepi napon mondanak el. Galériánkat az ünnepnek megfelelően díszítjük, ünnepséget tartunk, melyet ovikoncerttel (óvónők kórusa) zárunk, és iskolások műsora színesít. Meglátogatják a település emlékhelyeit, zászlót viszünk rá.

Anyák napja

Az óvodapedagógusok az anyák napjára minden gyermeket önállóan felkészítenek, hogy otthon méltóan felköszönthessék édesanyjukat, nagymamáikat e szép, tavaszi, vasárnapi ünnepen. Igyekeznek ebbe bevonni az édesapákat, akik megszervezik az otthoni szép megemlékezést. Az óvodapedagógusok a kisebb gyermekeknek mondókát, a nagyobbaknak verset, éneket tanítanak, amit leírva átadnak édesapjuknak, hogy otthon segíteni tudjanak, ha megakadnak a mondóka, vers elmondásában. Többféle ajándéköttel lehetővé teszik, hogy a gyermekek eldönthessék, melyik ajándékot készítenék el legszívesebben édesanyjuknak és nagymamáiknak. Az anyák nap előtti péntek délután minden csoport eldönti, hogy hol rendez be az óvodában egy szép, meghitt sarkot, ahol a gyermekek édesanyjukat felköszönthetik egy szál virággal, és átadhatják neki személyes ajándékukat.

Évzáró

Ezek az ünnepek az örömről és a boldogságról szóljanak. Minden csoport egy 10-15 perces közös játékkal készül, melyet abban az évben a gyermekek legjobban megszerettek. Lehet ez játékos mondóka, körjáték, gyermektánc, zenés kreatív játék, mozgásos játék, népi játék, zenés gimnasztika vagy egy mesefeldolgozás, amelyben a csoport minden tagja részt vesz. Hagyomány szerint körjáték- csokorral zárjuk a nevelési évet, melyre meghívjuk a szülőket, nagyszülőket.

Ballagás (nagyoknak évzáróval)

A nagycsoportosok pünkösddélissel zárják a nevelési évet, ez folytatódik az iskolába menő gyermek elbúcsúztatásával, melyet a középsős gyermekek egy része mond el. A ballagásra 3-5 gyermek mond egy búcsúverset és közösen énekelnek. Az ünnepet a búcsúzó óvodások és vendégeink, régi dolgozóink kedves megvendéglésével zárjuk.

Gyermeknap

A gyermeknapon az óvoda szervezhet közös játéknapot és kirándulást is a szülők együttműködésével és részvételével. Az óvoda ünnepei érzelmi többletet adók, mértéktartók és jól szervezettek. Elvárjuk, hogy a dolgozók és a gyermekek az ünnepekhez méltóan alkalmi ruhában jelenjenek meg ezeken a napokon. Így megkülönböztetünk otthoni ünnepi (fehér ing, sötét alj – pl.március 15-re, szép ruha- pl. anyák napjára, húsvétra és óvodai egységes ünnepi ruhákat- pl. karácsonyra, évzáróra, ballagásra).

Egyéb rendezvények

Kiemelkednek a környezeti neveléssel kapcsolatos Víz, Föld, Állatok, Madarak és Fák világnapjai, ahová természetet kiválóan ismerő szakembereket hívnak. Ezek a rendezvények magukban hordozzák a környezet felfedezését, a kísérletezgetéseket, vizsgálódásokat, kutatásokat, környezeti problémák megoldásait, mellyel intellektuális érzelmeik nagyon sokat gazdagodhatnak.

A PROGRAM TEVÉKENYSÉGEI

JÁTÉK, JÁTÉKBA INTEGRÁLT TANULÁS

A játék a gyermekek leghatékonyabb és legfontosabb alaptevékenysége. Önálló, céltudatos, szabadon választott tevékenysége, mely biztosítja számára a szabad önkifejezés lehetőségét.

A belülről indított és vezérelt játéktevékenység **célja** a gyermekek szabad képzettségének elősegítése. A játékban megélt intellektuális, mozgásos, szociális tapasztalatok, élmények többszöri átélésével a gyermekek egyéni vágyai és ötletei valósulnak meg, bontakoznak ki.

Továbbá célja, hogy minél sokrétűbb tájékozódó, tapasztalatszerző, érzelmekkel gazdag tevékenységgé váljon a játék, és a játékba integrált tanulás. Az óvodában előtérbe kell helyezni a szabadjáték érvényesülését. A játék kiemelt jelentőségének az óvoda napirendjében, időbeosztásában, továbbá a játékos tevékenységszervezésben is meg kell mutatkoznia.

Az óvodapedagógus feladatai

- A játéktevékenységhez szükséges feltételek biztosítása;
- A 3-6-7 éves korban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének folyamatos gazdagítása, a gyermekek egyéni igényeinek, sajátosságainak figyelembevételével;
- a gyermekek szókincsének, beszédképességének, kommunikációjának fejlesztése, gazdagítása a játékszituációkban;
- az óvodapedagógus játéksegítő, játékirányító metódusainak alkalmazása szituációktól függően.

A játékhoz szükséges feltételek biztosítása

Derűs, alkotó légkört elsősorban olyan játék biztosításával érhet el az óvodapedagógus, ahol a gyermekek szabadon dönthetnek abban, hogy kivel játszanak, milyen játékot választanak, milyen témát dolgoznak fel, milyen eszközökkel alkotnak, milyen helyet választanak, és mennyi ideig tartson a közös cselekvés. Az óvodapedagógus teremtsen meg mindezekhez a lehető legjobb feltételeket a gyermekekkel együtt, alkalmazkodva a már kialakult játékhelyzetekhez.

A gyermekek óvodába érkezését övezze nagy odafigyelés. A gyermek tudja elmondani megérkezésekor az otthoni élményeit, tudja elmondani, ha valami bántja, amelyeket szeretne

megosztani a felnőttekkel. A „**személyes percek**” után neveljük arra a gyermekeket, hogy legyen céltételezése, azaz tudja megnevezni, hogy mivel szeretne játszani.

Az óvodapedagógus a kisebb óvodásokat támogatja abban, hogy a tervezett céljaiknak megfelelően lépjenek be a szabad játékba, és jó társra találjanak céljaik kibontakoztatásához úgy, hogy a játszó gyermekeket ne zavarják meg. Az alkotó légkört tovább fokozhatja a kellő időben nyújtott segítség, megerősítés, konfliktusok megoldása, egy-egy jó ötlet a játék továbbviteléhez.

Az óvodapedagógus csak annyi szabályt vezessen be a játéktevékenységbe, amely segíti a nyugodt, oldott légkör fenntartását, az alkotó cselekvést, a sokféle játékszituáció meglétét, s az elképzelések valóra váltását.

A kreatív légkör megteremtése segíti az ötletek szabad áramlását, a gyermekek nyugodt meghallgatását, az alkotó együttműködés kialakulását. A szabad játék során a gyermekek feszélyezettség nélkül tudjanak önállóan vagy társaikkal önfeledten játszani.

Az óvodapedagógus őszinte játék, **játszóképesége**, mély átérésre, átélésre serkenti a gyermekeket. Ezért domináljon kommunikációjában a hitelesség, a kreatív megnyilvánulás, a játékokhoz illeszkedő frappáns kooperáció, empátikus magatartás, és a „mintha” helyzetek kongruens megélése, amely nem csak a tettetésig jut el, hanem a mély átélésig.

Az oldott légkör megteremtéséhez használjon minél gyakrabban humoros kifejezéseket, tréfás szavakat, vegye észre a környezetben spontán megjelenő helyzetkomikumokat.

A különböző típusú játékokhoz nélkülözhetetlen helyet, teret a gyermekek szükség szerint önállóan, vagy amíg erre nem képesek, az óvodapedagógus segítségével alakítsák ki. A csoportszobákban legyen helye a többféle állandó és variálható vagy új elkülönített „kuckóknak, tereknek”.

A programban – a művészeti nevelés jelentős szerepe miatt - kiemelkedik a különösen esztétikus és meghitt **mesesarok**, amely egyúttal a dramatikus játéknak, a bábjátéknak, a meséskönyvek nézegetésének a helye is. Itt kap helyet az átváltozáshoz szükséges kellékek kincsesládája is.

A rajzolásnak, festésnek, korongozásnak, szövésnek, tárgykészítő népi játékoknak legyen meg a „**rajzos alkotótere**,” állandó helye. Az ehhez szükséges kellékek, anyagok, eszközök álljanak a gyermekek rendelkezésére játékidőben is.

A művészeti nevelés kiemelt szerepe miatt állandó tere van a zenei képességeket fejlesztő „**Zenei kuckónak**” is, ahol a gyermekeknek biztosítottak a zenei játékhoz a dallam- és ritmushangszerek,

énekeskönyvek, zenei albumok, amiket szabad játéktevékenységükben is folyamatosan felhasználhatnak.

Az intellektuális érzelmeket kiváltó tapasztalatszerzések során összegyűjtött tárgyak, termékek, növények, képek, a kincseket őrző **„Környezetünk értékei”**, **térben** kapnak helyet, amit a gyermekek alakítanak ki és rendeznek el különböző szempontok alapján. Ide kerülnek a környezeti projekttevékenység gyűjtőmunkái, amit a szabad játéktevékenységben minden gyermek alkotó módon felhasználhat. Az óvodapedagógusok **kisméretű építőteret/tereket** biztosítanak a gyermekek részére, ahol egyedül, párban, hármásban együttműködve, közös alkotásokat tudnak létrehozni. E terekben annyi építőkockát találnak a gyermekek, amennyit be tudnak építeni a tervezett alkotásukba.

A gyermekek rendelkezésére áll még egy kisméretű **családi szoba**, ahol néhányan megtervezhetik a „papás-mamás” játékot: a főzést, étkezést, a gyermekek gondozását, altatását. E teret a gyermekek családi fotói díszítik, hogy a szülők mosolyára vágyó gyermekek, napközben is megpillanthassák szüleiket. Egyéb szerepjátékoknak nincs állandó helye, mert azt a gyermekek saját fantáziájuk szerint, a csoportterem bármely szabad részében, önállóan megtervezhetik, felállíthatják. Az összegyűjtött szerepjáték-kellékeket, szerepjátékonként, játéktartó dobozokban tárolják, hogy könnyen szállítható legyen. Így elérhető, hogy a fodrászos, kozmetikus, gyógyszerész, illatszer árus, gyümölcsboltos, házi orvos, újabbnál újabb feltételű játékot szervezhessen, építhessen ki a „vevők” szolgálatára.

A csoportok játékterei növelhetők a **párhuzamos játékterek** létrehozásával, az arra alkalmas folyosókon, öltözőkben, ahol az óvodapedagógus biztosítani tudja közvetett ellenőrzését. A páros játékokat differenciáltan, az 5-6-7 évesek vehetik igénybe, akik a szabálytartásukat többszörösen bizonyították. Általában a társasjáték, sakkjáték, célba dobó vagy pattogtató labdajátékok levezetéséhez kiválóan alkalmas. Jó célt szolgál a differenciált altatáshoz is, mert e játékterekbe egyórás pihenés után kiengedhetők azok a nagycsoportos gyermekek, akiknek nincs szüksége a délutáni alvásra.

A gyermekek játéktere lényegesen megnövekszik az udvaron, ezért ösztönözzük őket arra, hogy minél több nagymozgásos tevékenységet folytassanak kint a jó levegőn. Az időjárás függvényében az óvodapedagógus segítse az udvari szerepjátékok kibontakozását is (pl. népi játékok, mozgásos játékok, közlekedési játékok, dramatikus játékok, ügyességi és sportjátékok stb.) feltételének megteremtésével. Jó idő beálltával az udvaron kialakított mese, rajzos, zenei terek, kihelyezett asztalok lehetővé teszik a teljes délelőtti szabadban tartózkodás lehetőségét.

A játékhoz szükséges időt a folyamatos napirend, a játékba integrált tanulásfelfogásunk jól szolgálja. A játéktevékenység az óvoda kinyitásával elkezdődik. A gyermekek ettől kezdve szabadon választott játékokkal játszhatnak egybefüggően, a játékok elrakása nélkül, több órán keresztül.

E programmal működő óvodákban a kisebb gyermekek szinte egész nap játszanak, egyedül, egymás mellett, néha összeverődve, kivéve a tisztálkodás, alvás és étkezés idejét.

Az 5-6-7-éves gyermekeknek az óvodapedagógus biztosítsa a több napon keresztül tartó játékot, hogy olyan értékes tulajdonságok, mint az állhatatosság, kitartás képessége, kialakulhassanak bennük.

A kreativitásra ösztönző játékeszközök olyan tárgyai a cselekvésnek, amelyek gazdagítják a gyermekek elképzeléseit, képzeletét. Az óvodapedagógus a játékhoz olyan eszközöket biztosítson, melyek ízlésesek, praktikusak, a gyermekek alkotóképességét fejlesztők, színesek és jó minőségűek. Ugyanakkor a játékhoz a gyermekek használják fel a természet kincseit, terméseit, mert kiváló kiegészítői lehetnek a szerepjátékoknak, illetve a játékok által biztosított különböző gyermeki képességek kibontakozásának.

Az is sokat ér, ha a gyermekek a környezetükben lévő tárgyakat, eszközöket, anyagokat, ruhadarabokat be tudják építeni szerepjátékukba, építő-, konstrukciós-, művészeti játékaikba, mert ez által elvonatkoztatva eredeti használatától, másra is képesek lesznek azt felhasználni.

A gyermekeknek fontos lenne megélni azt is, hogy ők készítsenek maguknak játékot, például hangszereket termésekből, selyem maradékanyagból királyi palástot a meséhez, vastag kartonból házakat, bungalókat, társasjátékokat, egy projektfejlesztő eszközként, amellyel begyakorolhatnák mindazt, amit a projektben élményként, ismeretként elsajátítottak.

Az óvodapedagógusok félkész játékot készítő módszerei sem maradhatnak el, mert az ilyen játékeszközök, jól fejlesztik a gyermekek találékonyságát, rugalmasságát, a felhasználhatóság sokrétűségét.

A kisebb gyermekek játékához sok eszközre van szükség. Legyenek a teremben gyakorlójátékok, melyek fejlesztik a gyermekek pszichikus funkcióit, másodsorban a hagyományos szerepjátékokhoz szükséges kellékek (papás-mamás, fodrászos, orvosos, boltos stb.), amelyek ösztönzik a gyermekeket az élmények, tapasztalatok többszöri átélésére, harmadsorban pedig a művészeti neveléshez szükséges kellékek, eszközök.

Az óvodapedagógus a nagyobb gyermekeknek bővítse az eszközválasztékát, elsősorban a szerepjátékokhoz kapcsolódó kellékekkel, félkész játékokkal, az azonosulást segítő ruhadarabokkal, és a logikai, értelmi képességfejlesztő játékokkal.

A játékokat nem elég beszerezni, azokat folyamatosan gondozni kell, elsősorban tisztán tartani a gyermekek bevonásával. Érdeemes ehhez a hét utolsó délutánját felhasználni, hogy hétfőre vasalhatóvá váljanak a kimosott babaruhák, leplek, plédek, átváltozás kellékei, és megszáradjanak a fertőtlenített konstrukciós, építő játékok. Kiváló munkafeladatok ezek a gyermekeknek, amelyek egyben a játékok gondozására, megbecsülésére, tisztántartására nevelik őket.

Az óvodapedagógusok dolgozzák ki a játékok helyét, és a kisebbek segítése érdekében a játékpolicokon jelölik piktogramokkal azokat, hogy ők is keresve megtalálják mindenek a helyét. Így fejleszhető önállóságuk, és egyben csökkenthető a játékelrakás időkerete.

Az óvodai csoportok túlsúlyosak a rengeteg játéktól, amely nehezíti a gyermekek életét a játékelrakásban. Ezért csak annyi játékot hagyjunk a csoportszobában, amennyi bőségesen elég a gazdag eszközválasztáshoz. A többit tegyük el. Érdeemes évszakonként kicserélni a játékokat. Nagy öröm a gyermekeknek újra találkozni régóta nem látott kedvenc játékaikkal.

A gyermekek a környezetükből szerzett **tapasztalataikkal, élményeikkel** gazdagítják a játék tartalmát. Az óvodapedagógus teye lehetővé, hogy a családban, az óvodában, a tágabb természeti és társadalmi környezetben szerzett tapasztalatokat a gyermekek újra és újra a játékukban is átélhessék.

A programban kiemelt szerepet kapnak a kis létszámú, csoportos élmény- és tapasztalatgyűjtések, séták, erdei óvodai programok. Ezek fejlesztő hatása meg kell, hogy mutakozzon a gyermekek tapasztalat-gazdagságában.

Az új szerepjátékok bevezetését mindenkor előzze meg élmény- és tapasztalatszerzés, hogy a gyermekek mély kötődése kialakulhasson az új szerepjáték témájához, valamint a helyszínen látott és megfigyelt munkamozzanatok beépüljenek játékukba, mert azok teszik hitelessé a gyermekeket a szerepek megformálásában.

A 3-6-7 éves korban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének alakítása, gazdagítása, a gyermekek egyéni igényeinek, sajátosságainak figyelembevételével

A gyermekek játékában keverednek a különböző játékfajták, folytatódik az a fajta manualitás, amely a játékeszközök rakosgatásában érhető utol, vagyis a **gyakorló játék**. Ezért legyen módja a gyermekeknek megismerni az eszközök, tárgyak különböző tulajdonságait, mert a véletlen cselekvéshez kapcsolódó „AHA” élmény sokféle felfedezési lehetőséget tartogat számukra. Ez az örömmérség ad alapot a cselekvés többszöri megismétléséhez, amely szinte ritmikusan jelentkezik. Ezek a tevékenységek jól fejlesztik a szem-kéz koordinációt, kezesség-szemesség kialakulását, hatnak a laterális dominancia kialakulására.

Az óvodapedagógus kísérje érdeklődéssel a gyermekek halandzsáit. Többszöri ismétléssel

elmondott szöveg ritmusa a gyermekekben pozitív érzelmet kelt. Az udvaron is biztosítsa az óvodapedagógus a gyermekeknek a gyakorló játék lehetőségeit. Erre legalkalmasabb a homok, víz, kavics és olyan kisebb-nagyobb tárgy, amelyet a gyermek saját szabályai szerint rakosgathat.

Az óvodapedagógus segítse a gyermekek játékát tovább fejlődni. Már a legkisebbeknél is megjelenik a **szerepjáték**. Az óvodapedagógus szervezzen és vállaljon szerepeket a játékban, hogy a különböző szerepek megformálása minta legyen a közös cselekvésekhez. A kicsik játékában kapjon teret a feltételek biztosítása a papás-mamás játékhoz, a fodrászos, orvosos, kalauzos játékokhoz. Ezek mindegyike egyszerű mozzanatokat jelenít meg együttlét, együtt mozgás formájában. A gyermekek szerepvállalását indirekt módon segítsék a pedagógusok, hogy a „mintha” helyzetek minél gyakrabban megjelenhessenek.

A rendszeres, többször ismétlődő meseélmény igazi táptalaja a **dramatikus játéknak, bábozásnak**. A mesék megelevenítésében legyen résztvevő az óvodapedagógus, adjon modellt egy-egy szereplő megformálásához. Kezdetben használjanak minél több kelléket a képzeleti képek megjelenítéséhez, illetve a beleélő képesség, önkifejezés fokozásához.

A **bábjáték** először az óvodapedagógus előadásával jelenjen meg az óvodában. Legyen a csoportnak egy „szeretett” bábja, akinek a gyermekek szívesen elmondják sikereiket, örömeiket, bánatukat. Ezt a bábót emeljék ki központi helyre a többi közül, hogy a gyermekek megkülönböztetett szeretettel játszhassanak vele, simogathassák, szeretgethessék.

A gyermekek a **konstrukciós játékokban** minél gyakrabban éljék át az „én készítettem” alkotás örömeit, mely a sokféle formájú játékelemből kialakított forma-, szín- és térvariált gazdagságot eredményezze.

A többi **játékfajtához** kapcsolva jelenjen meg a **barkácsolás**, elsősorban az óvodapedagógus által barkácsolt kellékek készítésével, amit a gyermek aktív bevonásával hoz létre. A barkácsolásba érdemes bevonni a szülőket, mert az erős hatással van a gyermekek játékaktivitására.

Az óvoda a gyermekeknek biztosítson olyan nyugalmas, kissé elszeparált színpadszerű udvarrészt, ahol szabadon kezdeményezhetik az egyszerű szabályokhoz kötött népi játékokat, énekes játékokat, ügyességi játékokat.

Az óvodapedagógus ajánlja fel **szabályjátékot**, amit a gyermekek könnyen elsajátítanak, szabályait betartanak, és szívesen, önállóan is kezdeményeznek. Ilyenek a **logikai játékok**,

társasjátékok, mozgásos, ügyességi játékok, amelyek kiválóan fejlesztik a gyermek matematikai alapképességét.

A szerepjátékokat és a dramatikus játékokat a gyermekek kiegészíthetik építő, konstrukciós játékokkal. Ilyen különleges kapcsolások, később bonyolultabb, különlegesebb eredeti alkotásokat, felhasználási formákat hozhatnak létre.

A gyermekek beszédképességének fejlesztése a játéksituációkban

A játék folyamatos lehetőséget teremt a kommunikációra, a párbeszéd kialakulására, amely nagy hatással van a gyermekek beszédképességének fejlődésére. A játéksituációkban megtanulhatják a szavak helyes ejtését, a beszéd szövegfonetikai hatáselemeit – a hanglejtést, a hangsúlyt, a helyes hangerőt a különböző helyzeteknek megfelelően, a szöveg ritmusát, dallamát, és az érhető beszédet tagoló szünetek jelentőségét.

Ezért az óvodapedagógus beszéde mindenkor legyen minta, modell a gyermek számára, hogy mindennap hallhassa a szép magyar beszédet, és láthassa a helyes artikulálást, amely megkönnyíti a beszéd érthetőségét a szöveg helyes tagolásával együtt.

Az óvodapedagógus által kezdeményezett anyanyelvi játékok adjanak mintát az artikuláció, szókincs, kifejezőképesség fejlesztésére (pl. hangutánzó játékok, szókincsfejlesztő játékok, fonémahallás fejlesztő játékok, légzési technikát segítő játékok és szinonimakereső játékok stb.).

A szabad játéktevékenység nap, mint nap lehetőséget ad a gyermekek anyanyelvi nevelésre. Élünk ezekkel a fejlesztő helyzetekkel!

Az óvodapedagógus játéksegítő, játékírányító metódusainak alkalmazása

Az óvodapedagógus játéksegítő metódusai legyenek szituációtól függőek. A gyermekek nyugodt játéka esetén, vagy ha érezhető, hogy a gyermekek problémamegoldóak, az óvodapedagógus irányítása legyen játékot követő, szemlélő, hagyja a gyermekeket cselekedni.

A kiscsoportosok esetében - ha szükség van rá – az óvodapedagógus legyen játékot kezdeményező, modellnyújtó játszótárs. Ebben a játék helyzetben is legyen támogató, engedő és elfogadó. Segítsen azok játékában, akik kevésbé kreatívak, ötletszegények. Az óvodapedagógus avatkozzon be a játékba, ha a gyermekek durvák egymáshoz, vagy ha veszélyeztetik egymás testi épségét, nyugodt játékát.

Az óvodapedagógus a játéktevékenység éves formanyomtatványa szerint, negyedévenként tervezze meg a játéktevékenység fejlesztésének lehetőségeit, valamint minden befejezett évszaki fejlesztési szakaszt elemezzen, értékeljen, és fejtse ki reflexióit az eltelt időszakról.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a játéktevékenység csoportban elfogadott szabályait;
- a játékok helyét; a játékok megóvására vonatkozó tudnivalókat.

A gyermek képes:

- önállóan, érdeklődésének megfelelő játékot választani;
- önállóan eldönteni, hogy kivel és mivel játszik;
- szerepjátékot, konstrukciós játékokat játszani, bábozni, meséket megeleveníteni, építményeket létrehozni, barkácsolásban részt venni, különböző szabályjátékot a csoportban elfogadott norma szerint játszani;
- elmélyülten, állhatatosan, több napon keresztül egy azon játéktémában részt venni;
- önállóan megteremteni a kitalált játékához szükséges helyet és eszközt;
- kreatív játéktevékenységet folytatni, a játékához félkész eszközöket készíteni az óvodapedagógus segítségével, és azt felhasználni;
- az együttműködés normáit betartva, együtt játszani kisebb csoportokban; a társaival.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- kíváncsi mások kreatív játéktevékenységére;
- élvezettel hoz létre bonyolult építményeket, konstrukciókat, és abban tud gyönyörködni;
- játéktevékenységekben együttműködő, segítő, figyelmes társ;
- interakciója színes, kedves, kulturált és érthető;
- sokszor jelét adja annak, hogy kijátszotta magát, és boldog a játéktevékenység végén;
- szüleinek gyakran beszél a játékélményeiről;
- igénye a több napon keresztül tartó játéktémában való elmélyülés.

Játékba integrált tanulás

A program felfogása szerint a **játékba integrált tanulás** azt jelenti, hogy az óvodapedagógus által kezdeményezett **tevékenységek a játékidőbe ékelődnek, tagozódnak** úgy, hogy nincs közben játékelrakás. Így a gyermekek a tevékenységek befejezése után, igényük szerint visszatérhetnek eredeti játékukhoz vagy újat kezdeményezhetnek. A nagycsoportosok későbbi eredményes iskolai előrehaladása érdekében a gyermek egyéni terhelhetőségéhez igazodó képesség és készség fejlesztés (iskola előkészítő fejlesztés) 45 perces időkeretben.

Az óvodai tanulás célja: a gyermekek ismereteinek, képességeinek, tanuláshoz való viszonyainak pozitív formálása bővítése, rendezése.

E program szélesen értelmezi a tanulást. A gyermekek a tevékenységeik során szerzett benyomások, tapasztalatok, élmények alapján tanulnak, s általuk fejlődnek. A szociális és intellektuális tanulási képességek fejlődését az óvoda felerősíti. Ennek elsődleges terepe a játék és a teljes óvodai élet. Nem fér kétség ahhoz, hogy az óvodás gyermek értelmi képessége: érzékelése, észlelése, emlékezete, figyelme, képzelete, képszerű szemléletes gondolkodása a játékon keresztül fejlődik a legtöbbet. A gyermekek örömmel és teljesen önként, spontán tanulnak.

Ehhez társulnak olyan szervezett tanulási lehetőségek, mint az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, ami a gyermek kérdéseire, válaszára épülő ismeretszerzését is magában foglalja.

Az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás folyamatában mindvégig az óvodapedagógus a főszereplő, aki tetteivel, a legerősebb hatással van a gyermekekre. Később felerősödik a társak hatása is. A programban helyet kap az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységeken megvalósuló tanulás, amely számos probléma- és feladatmegoldás lehetőségét biztosítja a gyermekeknek. Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermekkedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőttel és gyermektársaival.

HETIREND

	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
Délelőtti játékba integrált tanulás	Verselés, mesélés Ének-zenei képességek fejlesztése	Verselés, mesélés Rajz, festés, mintázás, kézimunka	Verselés, mesélés	Verselés, mesélés	Verselés, mesélés Mindennapos mozgás, mozgásos játék
Udvari játékba integrált tanulás	Énekes népi játékok, gyermektánc Futás, kocogás Mindennapos mozgás, mozgásos játék	A külső világ tevékeny megismerése. Futás, kocogás Mindennapos mozgás, mozgásos játék	A külső világ tevékeny megismerése. Futás, kocogás Mindennapos mozgás, mozgásos játék	A külső világ tevékeny megismerése. Futás, kocogás Mindennapos mozgás, mozgásos játék	Futás, kocogás
Délutáni játékba integrált tanulás	Egyéni fejlesztések	Zenés, mozgásos percek Egyéni fejlesztések	Egyéni fejlesztések	Zenés, mozgásos percek Egyéni fejlesztések	Egyéni fejlesztések

A SZERVEZETT TANULÁS FORMÁI

Kötelező:	Mindennapos mozgás, mozgásos játék
	Népi játékok - tánc az udvaron vagy a táncos tehetségműhelyben
Közvetve kötelező:	Vers, mese, dramatikus játék
Kötetlen:	Rajz, festés, mintázás, kézi munka
	A külső világ tevékeny megismertetése
	Ének-zenei képességfejlesztés
	Egyéni fejlesztések

A szervezett tanulás munkaformái

Együttes, közös tevékenységek	Verselés, mesélés
	Mindennapos mozgás, mozgásos játékok
	Rajz, festés, mintázás, kézi munka
	Futás, kocogás
	Zenés-mozgásos percek,
Mikro csoportos	Ének-zenei képességfejlesztés
Kis létszámú csoportos	Rajz, festés, mintázás, kézimunka
	A külső világ tevékeny megismertetése
Kis létszámú differenciált fejlesztések	Tehetséggondozó műhelyek
Egyéni fejlesztés	Részképességek fejlesztése egyéni igények szerint

A szervezett, játékos tanulás időkeretei korosztályonként, gyermekenként

Kor-osztály	Verselés, mesélés	Ének, zene énekes népi játék, tánc, zenehallgatás	Rajz, festés, mintázás, kézimunka	Mindennapos mozgás, mozgásos játékok, zenés mozgásos percek	A külső világ tevékeny megismertetése
3-4 évesek	Naponta 5-10'	heti 1x 10-15'	heti 1x 10-15'	napi 10-15'	heti 1x 10-15'
4-5 évesek	Naponta 10-15'	heti 1x 15-20'	heti 1x 15-20'	napi 15-20'	heti 1x 15-20'
5-6-7 évesek	Naponta 15-20'	heti 1x 30-35'	heti 1x 30-35'	napi 30-35'	heti 1x 30-35'

A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

1. A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettséget. A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembevételével lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

2. Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: testi, lelki és szociális érettség, amelyek egyaránt szükségesek az eredményes iskolai munkához:

a) A testileg egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmonikus finommozgásra képes. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.

b) A lelkiileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciációnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.

3. A lelkiileg egészségesen fejlődő gyermeknél:

a) az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, továbbá a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama; a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés,

b) megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele,

c) a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.

4. Az egészségesen fejlődő gyermek:

a) érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél; gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni, minden szófajt használ, különböző mondatstruktúrákat alkot, tisztán ejti a magán- és

mássalhangzókat azzal, hogy a fogváltással is összefüggő nagy egyéni eltérések lehetségesek, végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét,

b) elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről; tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat; ismeri és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait; ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét; felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit. Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek; elemi mennyiségi ismeretei vannak.

5. Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermekkedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőttel és gyermektársaival.

6. A szociálisan érett gyermek:

a) egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni, késleltetni tudja szükségletei kielégítését,

b) feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb – szükség szerint kreatív – elvégzésében nyilvánul meg; kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

7. A hároméves kortól kötelező óvodába járás ideje alatt az óvodai nevelési folyamat célja, feladata a gyermeki személyiség harmonikus testi és szociális fejlődésének elősegítése.

8. A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el a fentiekben leírt fejlettség.

9. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek iskolaérettségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekekkel szemben.

VERSELÉS, MESÉLÉS

A tevékenység célja: a gyermekek erkölcsi-szociális, esztétikai és intellektuális érzelmeinek gazdagítása, személyiség-fejlődésük, pozitív személyiségjegyeik megalapozása a csodákkal teli meseélményekkel, mesefeldolgozásokkal, és a mondókák, versek zeneiségével, rímeinek csengésével.

A mindennapi mesélés, mondókázás, verselés, és a mesefeldolgozásokban megjeleníthető művészetek komplexitása gazdagítsa a gyermeki szabad önkifejezés lehetőségét, a lelki harmóniát, amelyben a belső képalkotási folyamatuk megerősödik, óvodás szemléletük, világgépük formálódik.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A felhasznált irodalmi anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő összeállítása;
- 3-6-7 éves korban kedvelt hagyományos és új művészeti komplex tartalmi formák, munkaformák és módszerek biztosítása a vers, mese, dramatikus játéktevékenység minőségének fejlesztéséhez;
- A gyermekek nyelvi képességeinek fejlesztése az irodalom eszközeivel.

A felhasznált irodalmi anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő összeállítása, valamint más népek, nemzetiségek meséinek egyaránt helye van.

Az óvodás gyermekeknek bemutatható, megtanítható irodalmi alkotások között elsődlegesek a **népköltészet** csodái, mely a magyar népi kultúra gyökereit hordozza magában. A **népi gyermekköltészet** remekei közé tartoznak az ölbeli játék, népi mondókák, népi altatók, népi játékok, találós kérdések, közmondások, népmesék, amelyek mély érzelmet váltanak ki a gyermekekből. A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása az óvodapedagógusok feladata. Az irodalmi anyagok kiválasztásában érvényesíteni kell a pedagógiai, pszichológiai, módszertani elveket, ha azt szeretnénk, hogy e tradicionális gyöngyszemek tovább éljenek az óvodában, és a gyermekek nagyon megszeressék és játsszák a mindennapjainkban.

A népi mondókák minden műfaji csoportja kedvelt az óvodáskorban. A kisebbekre mégis a legerőteljesebben **az ölbeli játékok hatnak**, melyet a szeretett óvodapedagógusaikkal és a nagy társaikkal együtt játszhatnak. Az óvoda minden napján biztosítani kell a gyermekeknek minden fajtáját, ezért minden óvodapedagógus folyamatosan gazdagítsa repertoárját, hogy bármikor jól tudjon játszani a gyermekekkel, különböző helyzetekben.

Az **egyszemélyes mondókák**: a napcsalogatók, esőüdvözlők, nyelvgyakorlók, nyelvtörők, állat-csalogatók is a kicsik kedvencei. Ebből is legyen nap, mint nap élménye a gyermekeknek! A csoportos játékok dramatikus jellegű, párbeszédes műfajainak is ők az élvezői. Mivel ezek könnyen tanulhatók, növeljük számukat a tervezés során. Az irodalom gazdag tárához tartoznak a **népi altatók** is, amely szívesen mondogatott az alvás előtt, a ritmikus szövege miatt. Ezek fokozzák a gyermekek ritmus iránti érzelmeit, és kialakítják a versszeretetüket, ami elősegíti az olvasóvá válást. A mondókák, dúdolók, versek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket nyújtanak, eközben fejlődik emlékezetük, képzeletük, szókincsük. A nagyobb óvodásoknak is vannak mondókáik. Ilyenek a kiolvasók. A **kiolvasók** is meghatározott funkciójú mondókák, csak ezek mindig a játékok előtt, a játékokkal szoros kapcsolatban fordulnak elő. A gyermekek kiszámolással döntenek el, ki legyen a hunyó, ki a kergető, ki álljon a kör közepén, ki melyik csapatba tartozzon stb. Ez a döntés a szerencsén múlik, ezért szívesen elfogadják a gyermekek. A **találós kérdések** mindig lelkesítik a nagyobb óvodásokat. Gyűjtsünk össze belőle egy csokorra valót, mert a hosszú őszi, téli tavaszi délutánokon, kedves szórakozása a nagycsoportos gyermekek.

A program szorgalmazza a **közmondások** megismertetését is. Az óvodapedagógusok negyedévenként egy-egy közmondás jelentéstartalmát is megismertetik a gyermekekkel, amelyiket a környezetük is használ. Így azt is megtanulják, mikor mondhatják egymásnak, testvérüknek, szüleiknek a népi bölcsességet.

Az óvodáskor személyiségfejlesztésének másik nélkülözhetetlen **népköltészeti műfaja a népmese**, amely a teljes óvodai életet behálózza. A népmese csodás elemekkel átszőtt alkotás, amelynek élménygazdagító és ízlésfejlesztő ereje megkérdőjelezhetetlen. Hatása, sikeressége az óvodapedagógus hozzáállásában rejlik. Hiszen, ha az óvodapedagógus lelkesen és tudatosan készül a mese előadására, szívében viszi magával a gyermekeknek, és belenéz a gyermekek szemébe, lélektől lélekig tud hatni. Minél többször megismétli a mesét, annál mélyebb hatással van a gyermekekre, s ha még azt is felvállalja, hogy feldolgozza a gyermekekkel a mese mondanivalóját, a gyermekek kiélhetik szabad önkifejezésüket. Az eredményes mesefeldolgozásokat az tükrözi vissza legjobban, ha a gyermekek **a szabad játékokban** újra játsszák, újra átélnek a mesét. A mese kiválasztásához figyelembe kell venni a gyermekek fejlődépszichológiai, érési sajátosságait, a gyermeki érdeklődés szakaszosságait. Az élőlás mese különösen alkalmas az óvodás gyermek szemléletmódjának és világlképének alakítására. A 3-7 éves gyermekeknek szóló irodalmi műfajok között helyet kapnak a **műköltészeti alkotások: a klasszikus és kortárs mesék, reális történetek és lírai vagy epikus elemeket tartalmazó gyermekversek**. Az óvodások életkori sajátosságaikból adódóan igénylik azokat a

reális történeteket is, amelyek róluk, az óvodáról, személyekről, környezetükről, eseményekről szólnak. Szerepeljenek a vidám, humoros versek, klasszikusok és a mai magyar költők népköltészeti ihletésű, ritmusélményt nyújtó versei is. Az állatmeséktől kezdve a cselekményesebb meséken, novellisztikus-realisztikus meséken át, épüljenek be a klasszikus tündérmesék, a tréfás mesék és műmesék a gyermekek mesetárába. A gyermekek a meseregényeket is szívesen hallgatják, folytatásait napokon keresztül izgatottan várják.

Az óvodapedagógus a nagyobbaknak olvasson bátran lírai műveket is, mert a gyermekek már megérik a költői képek érzelmi kifejező erejét. A gyermekverseknek is nagy az érzelemformáló ereje. Az érzelem, meghittség, játék, ismeret, amelyet a vers ad, minden más érzelemtől, játéktól, ismerettől különbözik. A kisgyermek versélménye elsősorban a ritmushoz kötődik, és nem a vers tartalmához.

Az óvodapedagógusok évente, évszakonkénti lebontásban tervezzék meg az irodalmi anyagukat, hogy a sok lehetőségből a legszínesebb, leggazdagabb tervezettel rendelkezzenek a gyermekek „ah” élményeinek biztosításához.

3-6-7 éves korban kedvelt hagyományos és új művészeti komplex tartalmi formák, munkaformák és módszerek biztosítása a vers, mese, dramatikus játéktevékenység minőségének fejlesztéséhez

Az óvodába kerülő 3 éves gyermekek első igazi egyéni versélménye a mondókákhoz, **ölbeli játékokhoz** tapadnak. A népi mondókákhoz kapcsolódó mozdulatok, játékok felettébb nagy élvezetet jelentenek a gyermekeknek, mert a felnőtt ölében, testmelegében teljes biztonságérzetben hallgathatják. Ez a többször átélt fizikai kontaktus, sokat jelent a gyermek és a felnőtt érzelmi egymásra találásában.

A befogadás időszakában legyen minden gyermeknek a jeléhez kiválasztott **„én mondókám, én versem”** saját irodalmi anyaga, amit albumokba téve nézegethetnek vagy nyaklánc formában magukra ölthetnek. A gyermeknek annyiszor mondjuk el, ahányszor kéri a saját mondókáját vagy versét. A tapasztalat azt mutatja, hogy a gyermekek a saját versükhöz vagy mondókájukhoz nagyon ragaszkodnak, és ez az első, amit megtanulnak az óvodában.

Az óvodapedagógus teremtsen minél több lehetőséget a **vidám rigmusok** korai megkedveltetésére. A gyermekek az óvodapedagógussal együtt sokszor ismételjék az **állathívogatókat, napcsalogatókat**, de sohase keltse ez bennük a gyakorlás érzetét.

Az egyszerű állatmeséken keresztül fokozatosan rászoktatjuk a gyermekeket a mese figyelmes végig hallgatására. Hogy ezt elérjük, egy **új tartalmi feldolgozást vezettünk be**. Egy mesét **kéthetes mesefeldolgozásban** hozunk közel a gyermekekhez. Első héten a **mesehallgatás** a

főszerep, a második héten pedig a **mese feldolgozásé**. A tevékenység szervezett tanulási formája a **közvetve kötelező forma**, amely azt jelenti, hogy sohasem kötelezzük a gyermekeket, hogy egyszerre üljenek be a mesetérbe. Helyette, a szabad játékidőben, a mesetevékenység kiválasztott időpontjában az óvodapedagógus a gyermekeknek felteszi a meseszignálját, amely jelzi, hogy valami csoda történik majd a mesekuckóban. Ha az első ilyen találkozás jól sikerült, akkor nem kell biztatni a gyermekeket, maguktól is igyekeznek a csodát újból megélni. E feltételes reflex kialakítása különösen jól működik a vegyes csoportokban, mert a nagyobb gyermekek mintát mutatnak a csoportba érkező pici gyermekeknek, és kézen fogva csalogatják őket a mese meghallgatására. Az óvodapedagógus a mesekuckóba érkező gyermekeket folyamatosan elhelyezi a mesepárnákon, s mikor minden gyermek megérkezik a mesetérbe, meggyújtja a gyertyát, elvarázsolja a gyermekeket meseországba, és elmeséli a mesét. A gyertya addig pislog, míg a mese véget nem ér. A mese mélyítése érdekében mindennap történik valami. Például, minden nap megérkezik egy szereplő, s annak jelképes szimbólumai, amelyeket az óvodapedagógus elhelyez a mesekosárba vagy a mesetarisznyába vagy a meseasztalra, hogy ott legyenek a gyermekekkel, elővehessék és játszhassanak velük. A második hétre már tudják a gyermekek a mese történetét, ismerik a szereplőket, tudják, hogy mi a szerepük a mesében, milyen tulajdonságokkal rendelkeznek.

A második héten az óvodapedagógus a gyermekekkel együtt **kijelöli a mese színtereit**, és egyszerű szimbólumokkal meghatározza azokat, valamint a helyszíneken lejátszódó történetet minden gyermek kipróbálhatja. Arra is törekszik, hogy a szereplők felvegyék azt a megkülönböztető egyszerű leplet, fejdíszet, amiről minden gyermek felismerheti a mese szereplőit. Mindennap gazdagodik a mese. Hol a mese hangjaival, amelyeket különböző eszközökkel létrehozunk, hol pedig a zenei aláfestő zenével, hol pedig a narrátorral, aki a teljes mesét összefogja. Ha ezzel készen van, már csak arról kell gondolkodni, melyik felnőttet, csoportot ajándékozzuk meg a meseszínházunkkal, kinek szeretnénk örömet szerezni a mi közös mesélésünkkel.

A mese tovább élése érdekében a mese kellékeit a mesekuckóban tartjuk, hogy a gyermekek a szabad játékukban is elővehessék, magukra ölthessék és eljátszhassák. Vannak mesék, amelyeket a gyermekek sokáig játszanak, de vannak olyanok, amelyek kevesebb időt élnek meg a gyermekek szabad játékában. Ezek pedagógiai tanulságként felhasználhatók, elemezhetők, hogy vajon miért lehet ez.

Az óvodapedagógus a **mese feldolgozásához használja a dramatikus játék módszereit**, amelyek mélyítik a mese erkölcsi mondanivalóját, és segítenek a gyermekeknek megszólalni a mese feldolgozásában. Ezek a módszerek erősítsék tovább a gyermekek mesetudatát, meseélményét, és ne legyenek öncélúak, a meséhez nem illő dramatikus játékok. Ezért érdemes mélyen foglalkozni a dramatikus játékok lehetőségeivel, hogy megtaláljuk azok helyét az óvodai nevelésünkben. A mesében a legfontosabb, hogy minden gyermek szereplője legyen a mese történetének, és ne kívülállóként lássa és hallgassa a társai játékát. A kiscsoportos gyermekek lehetnek virágok, bogarak, növények a mesében, akiknek nem feltétlen kell megszólalni, de részesei lehessenek a mese csodájának. Ez igazi beleélő lehetőséget, aktivitást ad nekik, és kibontakozási lehetőséget, hogy később eljuthassanak a mese bármely szereplőjének eljátszásához. E kéthetes meseformához olyan meséket kell kiválasztani, amelyek sokszereplősek és több helyszínen játszódnak, és az éves meseválogatás közben már az óvodapedagógus belelátja a megvalósítás, feldolgozás lehetőségeit. Minden óvodapedagógus a saját beleélő képességének megfelelően kreálja a feldolgozási módszereit a fontos céljának megfelelően, hogy a mese „ah” élményét tudja biztosítani minden gyermek számára.

Az óvodapedagógus a vers, mese, **dramatikus játékok** illusztrálásához csak olyan kellékeket használjon, amelyek elősegítik a képzeleti képek előhívását, s a meséhez való erős kötődés kialakulását.

A dramatikus játékok lényegét alkotó „mintha”-szituáció létrejöttében, megélésében az egész személyiség rész vesz, külső és belső feltételeivel együtt. A dramatikus játék a valóságból és az irodalomból merített témák és történetek megjelenítése, mely fokozza a gyermeki aktivitást, mélyíti az ön- és emberismeretet, kibontakoztatja a reprodukív és produktív fantáziát. A gyermekek a szerepjátékaikban kettős tudattal elevenítik meg a szereplőket. Ezek alkotó fantáziájuk segítségével kelnek életre, amelyhez különböző típusú dramatikus játékokat alkalmazunk. Ilyenek a kapcsolatteremtő játékok, azonosulásra építő lazító játékok, koncentrációs gyakorlatok, érzékelő gyakorlatok, mimes-improvizatív helyzetgyakorlatok stb.

A másik kiváló **mesefeldolgozó módszer a bábjáték**, amelynek lényege, az élettelen anyaggal az élet valóságának ábrázolása, megjelenítése. Olyan szereplési forma, amelyben pozitív hatások dominálnak, mint az önbizalom növelése, a fantázia kiszélesítése és a közösségi élmény. A bábozaskor csak a báb jelenik meg a színpadon, s nem a gyermek. Így a bábjáték során a félszeg, gátlásosabb gyermekek is szívesen szerepelnek. A komplex nevelő hatásokat a

bábjáték módszere tökéletesen biztosítja, mert erős ingerhatású az azonosuláshoz, s megmozgatja a gyermekek képzeletét. A gyermekeket a bábjátékra is meg kell tanítani. Meg kell ismertetni őket a bábok különböző fajtáival,⁵⁸ a bábmozgatás megoldásaival és a bábkészítéssel. A mesesarokban szükség van különböző fajtájú bábokra és bábparavánra, hogy a gyermekek szabad játékukban is elővehessék kedvenc bábfiguráikat. Legjobban azokat a bábokat kedvelik, amit ők készítenek. Ezért az óvoda-pedagógus minél gyakrabban tervezzen olyan kéthetes mesefeldolgozást, melyben a második héten a bábkészítéstől a mese bábos feldolgozásáig mindent átélhet a gyermek. Ezek fogják ösztönözni őket, hogy maguktól is bábkészítőkké, díszletkészítőkké váljanak. Az óvodapedagógusok szervezzenek a gyermekeknek rögtönzött és betanult óvodai bábjátékokat a nagycsoportos gyermekekkel, amelyeket meglepetésként mutassanak be a kisebb társaiknak, akiket mindig vonjanak be az előadás után a bábok mozgatásába. Jól előadhatók bábjátékkal a párbeszédese énekek, versek is, melyet érdemes kipróbálni a kisebb óvodásokkal is. A jól sikerült bábos mese-feldolgozások legyenek színfoltjai az óvodai ünnepeknek, rendezvényeknek is. Ne feledkezzünk el tér- és fényjátékokról, valamint az árnyjátékról sem, amely különlegességével, nagy hatással van a gyermekekre.

A könyvek megszerettetése érdekében a gyermekek a nyugodt mesekuckóban lapozgassanak leporellókat, színes képekönveket, s hozzák el otthonról kedvenc könyveiket is, hogy megmutathassák egymásnak. Azokat a gyermekeket érdemes beíratni a helyi könyvtárakba, akiknek nem tudnak mesekönyvet vásárolni a szülők. Egy-egy séta közben biztosan jut idő arra, hogy a gyermekekkel közösen visszavigyék a könyveket, és újakat válogathassanak maguknak a felnőttek ajánlásával.

A kisebb óvodások ismerjenek meg 10-12 ölbéli játékot, mondókát, verset és 8-10 új mesét egy nevelési év alatt. A meséket dolgozzák fel a kéthetes megismerési folyamatban, hogy később is minél többször ismételgessék. A tervezett mondókákon, verseken és meséken túl az alvásidőben, olvassanak fel a gyermekeknek egy-egy népi altatót, verset vagy rövid mesét, hogy nyugodtan álomra hajthassák fejüket. Ezzel is gazdagíthatjuk a gyermekek irodalmi élményét. A nagyobb gyermekek már kevesebbet alszanak, nekik tervezhetünk folytatásos mesét is.

A nagyobb óvodásokban kialakul a mese, vers szeretete. Igénylik, izgatottan várják az óvodapedagógusok meséit. A gyermekek arcán megjelenik a belefeledkező áhítat, figyelő ámulat. Játékukban mind gyakrabban előfordul a mesélés, bábozás és az ismert mondókák, kiolvasók ismételtetése. Az új versek kapcsolódjanak a gyermekek élményeihez,

tapasztalataihoz, hangulatához. A nagyobb gyermekek ismételgessék az előző években tanult verseket, meséket is, valamint tanuljanak 5-6 mondókát, 6-8 verset és 10-15 mesét dolgozzanak fel. A versek tanulását mikrocsoportos formában szervezzük meg, ahol a gyermekek kiválaszthatják a megajánlott versek közül, hogy melyiket szeretnék megtanulni. A verstáblájukon jelölik a jelükkel, hogy melyik verset választották ki maguknak. A verseket az óvodapedagógussal egyenként ismételtetik, hogy a szövegfonetikai hatáselemeket, és a magyar hanglejtést alkalmazni tudják.

Az óvodapedagógus lehetőleg ne szavaltassa a gyermekeket egyszerre. Kerülje az éneklő, kántáló közös versmondásokat. Ügyeljen a szavak gondos, tiszta ejtésére, a magyar beszéd hangsúlyozására. (Kivételt képeznek a ritmikus versek, mint pl. Weöres Sándor: Galagonya stb., amit ritmusa miatt, együtt is el tudnak mondani a gyermekek.)

Az irodalmi élményekből fakadó beszédfejlesztő módszerek sokszínűek. A nagycsoportos korú gyermekek fantáziája, szövegemlékezete egyre jobb. Ezért az óvoda adjon a gyermekeknek próbálkozási alkalmat **a mese önálló elmondására**. Ezt a módszert a kéthetes mesefeldolgozás utolsó napjára is tervezhetjük, amikor a nagycsoportos gyermekek az újraalkotó fantáziájuk segítségével felelevenítik a már ismert mese történetét. Ennek a módszernek jelentős nevelőértéke van: folyamatos beszédre nevel, és beszédbátorságot ad a mesélőnek.

Vannak olyan kreativitást fejlesztő mesemódszerek, amelyeket jó szívvel ajánlhatunk **a nyelvi tehetségműhelyek programjába**. Ilyen az óvodapedagógus által elkezdett **mese folytatása**, amely lehet egy jól ismert mese is, amit közösen mesélünk el egy labda továbbadásával, de lehet egy új mese kitalálása. A gyermekek kreativitását erősíti meg, ha egy kedvenc **mesehősről új mesét** találunk ki. Az is izgalmas lehet, ha különböző eszközöket teszünk a mesebőröndbe, amiről új mesét kellene kitalálnunk. A **meseátstrukturálás** is kreativitást igényel, amely új cselekményfordulatok, új szereplők beépítését jelenti a mesébe, s ez által ismét egy átkreált mese keletkezik. Kipróbálhatjuk a **mese mimetizálását** is, akár a kéthetes mesefeldolgozás során, de a tehetségműhelyben is, amikor a mese cselekményét mozgással kifejezhetjük. A közösen kitalált meséket nevezzük el „**mi mesénk**”-nek. Ezeket érdemes hang- és képfelvétellel rögzíteni, amit elajándékozhatunk a gyermekek szüleinek. A gyermekek szeretik **rajzban is kifejezni** a vers és/vagy a mese történetét. Ezekből készítsenek közösen mesekönyvet. Az auditív élményhez társuló vizuális élmény lehetőséget ad a sokszori ismétlésre, a mesék felelevenítésére. Ezért a gyermekek által készített mesekönyveket tartsák a mesebirodalmukba, hogy minden gyermek elővehesse, és abból mesélhesse el a feldolgozott mesét.

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a versek, mesék és a dramatikus játékok segítségével

A nyelvi-kommunikációs képességek fejlesztésének leghatásosabb eszköze a mese, melyet az óvodapedagógus utánzásra készítő, szemléletes, képszerű bemutatása teremt meg. Az óvodapedagógus magával ragadó meseelőadása a záloga annak, hogy **az irodalom nyelvisztizikai** eszközei nagymértékben fejlesszék a gyermeki **beszédet és a kommunikációt**. Ezeken keresztül a gyermekek elsajátítják **a szavak helyes kiejtését**, a tiszta beszédhallást.

A népi mondókák és gyermekversek ismétlése hatásosan segíti a **beszédészlelés és beszédmegértés** fejlődését. A gyermekek ezen irodalmi műfajok segítségével **gyakorolják a helyes légzést, a helyes ejtést, artikulációt**, egyes beszédhangok, hangkapcsolatok törvényszerűségeit, mint a hasonulás, összeolvadás, rövidülés, hangkiejtés stb.

A versek ismétlése alkalmat teremt a gyermek számára **a beszédtempó, ritmus, hangsúly, hanglejtés gyakorlására**. A dramatizálható népi mondókák, népmesék felkeltik a **gyermekek beszélőkedvét, beszédfantáziáját, a beszédindítást**. A gyermekek megtanulhatják a fonetikailag változatos felépítésű, muzikális szavakat, a szófajok legkülönbözőbb változatait, a hangok stílusjegyeit, azok érzelmkeltő hatásait, színeffektusokat közvetítő szavakat, szókapcsolatokat, a hangfestő-, hangutánzó-, rokon értelmű igéket, ikerszavakat, valamint **a nyelvi komikum, humor verbális példáit**.

A népköltészeti alkotásokból, a népmesékből a gyermekek sok új **régies-népies fogalmat** ismerhetnek meg, hiszen a népmese a magyar nyelv kincsesládája. A bábjátékban, dramatikus játékokban a gyermekek kibontakoztathatják a szabad önkifejezésüket, a dramatikus helyzetek pedig lehetőséget adnak **a társalgási kedv fokozására**, a szerepek megformálására és az önálló mesemondásra.

A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok, gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. A mese a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese - képi és konkrét formában, esetlegesen a bábozás és dramatizálás eszközeivel - feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges és megfelelő viselkedésformákat. Az óvodában a 3-7 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi – népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi -, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van.”

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a három nevelési évben hallott mondókákat, verseket, meséket;
- mesélés, bábozás, dramatikus játékok szokásait, szabályait;
- a mikrocsoportos és egyéni verstanulás kialakított szokásait, szabályait;
- a vershez, meséhez kapcsolódó hívó képeket.

A gyermek képes:

- a hívóképek alapján önállóan felidézni az egyszerűbb verseket, rigmusokat;
- a meséket helyes artikulációval és jó szövegfonetikai hatáselemekkel elmondani;
- figyelmesen mesét hallgatni;
- meséket, történeteket kitalálni, s azt mozgással kifejezni;
- aktívan, cselekvően részt venni a mesefeldolgozásban;
- a „mi mesénk” megkezdett gondolatmenetét folytatni;
- az átváltozás eszközeit, díszleteket, a félkész játékeszközöket használni;
- elfogadni önmagát, társait különböző szerepekben;
- mesék jeleneteit rajzban kifejezni;
- egyszerű bábokat készíteni.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- örömmel ismételgeti a verseket, rigmusokat;
- várja, igényli a mesehallgatást;
- örömmel mesél, bábozik, dramatizál az óvoda kisebb gyermekeinek;
- ötletei vannak a mesefeldolgozáshoz, amely láthatóan boldoggá teszi őt;
- a kitalált mesék „AH” örömmel töltik el;
- mosolyra derül helyzet- és jellemkomikumokon, szójátékokon.

ÉNEK, ZENE, ÉNEKES NÉPI JÁTÉK, TÁNC, ZENEHALLGATÁS

A tevékenység célja: a zenei anyanyelv megismertetése, megszerettetése az ölbeli játékokon, közös éneklésen és a közös énekes gyermekjátékokon-táncon keresztül, amely a zene szép magvával felkelti a gyermekek zenei érdeklődését.

Az érzelemgazdag tevékenységen keresztül a gyermekek zenei képességfejlesztése is megvalósul, mely utat nyit a zenéhez való mélyebb, pozitív viszonyulás kialakulásához.

A gyermekek jussanak minél több olyan zenei élményhez, amely a nemzeti, nemzetiségi, etnikai hovatartozás figyelembevételével is formálja a gyermekek zenei ízlését, és nagymértékben befolyásolja esztétikai fogékonyságát.

Az óvodapedagógus feladatai

- A felhasznált zenei anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő kiválasztása;
- A 3-6-7 éves korban tervezhető zenei képességek fejlesztése kreatív, játékos módszerekkel;
- A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása;
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a zenei tevékenység segítségével.

A felhasznált zenei anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő kiválasztása

Az óvodai zenei nevelés során a gyermekeket „csak tiszta forrásból” tápláljuk, neveljük, hogy megismerhessék saját zenei anyanyelvüket. Az óvoda felel azért, hogy e minőségi kultúrát a gyermekek magukba szívhassák. Ezért a zenei anyag összeállítása kardinális szempontként jelentkezik az óvoda gyakorlatában. Az Óvodai nevelés országos alapprogramja ezt egyértelművé teszi. Így kimondhatjuk bátran, hogy az óvodában nincs helye az igénytelen és a szórakoztató ipar által ontott zenének. Kodály Zoltán írásai mind azt erősítik meg,⁶¹ hogy „Rá kell egyszer már mutatni a legkisebbek nevelésének országos kulturális jelentőségére. Ha nem ültetjük el a zene szép magvát a legzsengőbb korban, később hiába próbálkozunk vele: ellepi a lelkeket a gyom. Van-e szebb hivatás, mint új kertbe az első jó magot vetni?”

A zenei anyagok kiválasztása több szempont alapján történik. Elsők között szerepel az életkornak és a csoport fejlettségének megfelelő zenei anyagok kiválasztása, melybe beletartozik a zenei hangkészlet, dallamfordulatok, játékformák tudatos megválasztása. Ezt követi az évszaknak megfelelő zenei anyagok összegyűjtése, mivel a tervezésünket az évszakok és a jeles napok tartalmi köre határozza meg. Az ének, a zene, a népi játék, a néptánc, a

néphagyomány, az ünnep meghatározó szerepet tölt be a nemzeti nevelésben, az élményalapú értékközvetítés eszközével, a korosztályi sajátosságokra építve. A zenei anyag többsége a naptári évhez, a természet jelenségeihez, az évszakok változásaihoz, az emberi élet fordulópontjaihoz, valamint különböző – állami, egyházi, jeles – ünnepekhez fűződik. A népi játék, gyermekdal, néptánc és a zenehallgatási anyag megválasztásánál óvodapedagógus figyelembe veszi a nemzetiségi nevelés esetében a gyermekek nemzetiségi hovatartozását is. Az ének, a zene, a népi játék, a néptánc, a néphagyomány, az ünnep meghatározó szerepet tölt be a nemzeti nevelésben, az élményalapú értékközvetítés eszközével, korosztályi sajátosságokra építve.

A **kisebb gyermekeknek** kezdetben az **ölbeli játékok** szereznek igazi örömet, zenei élményt, amelyet a felnőttekkel együtt közösen játszanak „anyaöl melegében,” szemtől szemben. Legyenek ezek között arc-, kéz-, ujj-, lábjátékok és lovagoltatók, amelyben a gyermekek elsősorban a mozdulatokat és a ritmikusság jelenlétét élvezik. A szeretetkapcsolat, a biztonságérzet kialakításának egy láncszeme e tapintásos kontaktussal összekapcsolt zenei élmény. A vegyes csoportokban a felnőtt szerepét később utánozzák a gondoskodó típusú nagyobb gyermekek, akik kezdetben feszélyezetten, de később nagy szeretettel, odaadással babusgatják a kisebb óvodásokat. Az ének-zenei nevelésükben is megjelenik „**az én mondókám, éneke**” személyes művészeti ajándék, amit az óvodapedagógus a befogadás első napján ajándékozik minden egyes kis óvodásnak. A saját éneküket olyan sokat énekeltek az óvodapedagógusokkal együtt, hogy a fél éves befogadás végén ez az első mondókája/éneke a gyermeknek, amit el tud önállóan énekelni/mondani a szüleinek és a nagyszülőknek. A kisebb gyermekekben a **mondókázás** is nagy örömet vált ki, amelyben a ritmus, lüktetés, hangsúly, szöveg, mozgás, hanglejtés közvetít erős érzelmeket a közös játékban. Ezeket álló helyzetben vagy ülve mondogatják, figyelve egymás játékos mozdulatait. Tudnunk kell, hogy a mondókák zenei értéke egyenlő a gyermekdalokéval!

A **kisebb gyermekeknek** egyszerű, 2-3-4 hangból álló olyan gyermekdalokat válasszunk ki, amelyek 2-4 motívumból állnak. A gyermekdalokhoz is igyekezzon az óvodapedagógus mozdulatokat kitalálni, mert akkor élvezetesebb a gyermekeknek a játék. E gyermekdalokat rendszerint jeles napokra, ünnepek köszöntésére tanulják a gyermekek. Egy-egy **komponált gyermekdal** megtanítása elég erre a célra, inkább ismételjük az előző évben tanult ünnepi köszöntőket is. Ne feledkezzünk meg az igényes műválasztásról! A gyermekek legkedveltebb zenei anyaga az **énekes játékok, amelyeket** a kicsik állókörben, játékos mozdulatokkal már el tudnak játszani. Vegyes csoportban arra is lehetőség van, hogy akár kétféle játékkal játsszunk egy játékot. Így az óvodai korosztályok mozgásképségét figyelembe tudjuk venni.

A **nagyobb gyermekeknek** is teremtsen az óvodapedagógus továbbra is olyan helyzetet, hogy minél gyakrabban játszhassanak ölbeli játékokat, és **mondogathassanak mondókákat** a kisebb gyermekekkel együtt. Ők már képesek arra, hogy **nehezebb** pentaton vagy dúr hexachord **hangkészletű, dallamfordulatokat megtanuljanak**, és a nyolcad, negyed ritmusértékeken túl a szinkópát és a triolát is megismerhessék. Az énekes játékok mozgásanyaga is összetettebb lehet. A megismert csigavonalat, hullámvonalat, szerepcserére épülő játékokat, felválthatják a leánykérő-lakodalmas, kapus, hidas játékok és az alakoskodó, huncutkodó, egymást megtréfáló játékok.

A **zenehallgatáshoz** az óvodapedagógus olyan műveket válogasson, amelyek felkeltik a gyermekek érdeklődését a nemes, értékes zene iránt. Az óvodapedagógus elsősorban élethelyzethez, szituációkhoz kapcsolva tervezze meg a zenei élményközvetítést. A programunk sok lehetőséget teremt zenehallgatásra. Óvodáinkban már reggel halk, finom, nyugtató hatású zene várja a szülőket, gyermekeket, hogy a reggeli feszült állapotot lazítani tudjuk.

A negyedévenként megszervezett **ovikoncertek** is azt szolgálják, hogy zenei élményhez jussanak a gyermekeink, amit az óvodában mindenképpen a zenéhez legjobban értő óvodapedagógus tervezzen meg, és vezessen le. Az óvodai gyermekkoncerteknek akkor van értelmük, ha mértéktartóak. Óvakodnak az új lehetőség adta túlzásoktól, s attól, hogy a zenehallgatás a nevelést csupán didaktikusan kiegészítse. A gyermekek élethelyzetben élik át a zenehallgatás csodálatát, mint például a népi altató mondókákat, énekeket az ebéd utáni szendérgés idején énekelgessük nekik, vagy ha fáradt a hangunk, akkor klasszikus vagy népi hangszeres bölcsődalok lejátszásával altassuk el őket.

Az óvodapedagógusok zenei élményként minél többször énekeljenek népdalokat,⁶³ hiszen az óvodai zenehallgatás gerince is a népdalkincs, mert mesélő, párbeszédese, cselekményese, a gyermeki lélekhez közelálló. Ugyanezt mondhatjuk a rokon- és más népek dalairól is. Bátran válogathatunk a zenehallgatási könyvünkben magyar és külföldi énekes, hangszeres műzenei szemelvényeket, kánonokat, és az óvodás gyermek befogadóképességének megfelelő kétszólamú énekes és hangszeres darabokat.

A 3-6-7 éves korban tervezhető zenei képességek fejlesztése kreatív, játékos módszerekkel

Az óvodások zenei képességfejlesztését akkor tudjuk jól végezni, ha a szakemberek által kidolgozott elméletet megtanuljuk, és pontosan látjuk, hogy a zenei képességek akkor fejlődnek

jól óvodáskorban, ha a gyermekek sokat énekelnek, vagyis mindennap énekelnek. Ezért már a **kisebb óvodások** tanuljanak meg 5-6 mondókát, ölbeli játékot és 10 énekes gyermekjátékot. A **nagyobb óvodások** néhány mondóka mellett, akár 20 énekes anyagot is megismerhetnek egy év alatt. Ezek adják az alapot a képességek fejlesztéséhez, különösen akkor, ha azokat készségszinten megtanulják.

Az éneklés az egyik legfontosabb kodályi irányelv, amire nagyon oda kell figyelni az óvodapedagógusoknak.

Az éneklési készség fejlesztése a gyermek utánzási vágyán alapszik. A tiszta éneklés kialakulása igen hosszan tartó folyamat, amelyben a sok ismétlés hozhat eredményt. Ehhez a teljes óvodai időszakra szükség van. A készségfejlesztést szolgáló dallamokat, hallás útján tanítunk az óvodában. Ezért fontos, hogy rövid, kis hangterjedelmű dalokat és játékos, tréfás énekmotívumok többszöri utánzását várjuk el a gyermekektől. A tiszta éneklést segíti, ha a dalokat megfelelő hangmagasságon énekeljük. A kisebb óvodások esetében az egyvonalas D-H, a nagyobbaknál az egyvonalas C és kétvonalas D' abszolút hangok közötti hexachord hangterjedelmet jelenti. Érdemes mindig használni **hangvillát vagy hangsípot**, hogy a kezdő hangot mindig a fenti lágéban tudjuk megadni, és ne énekeljünk mélyebben. Ha mindig azonos hangmagasságban indítjuk a dalok kezdő hangját, akkor a gyermekek könnyebben átveszik. A kezdőhang átvételénél ne használjunk merev vezényszót.

Az óvodapedagógus **mutasson példát a tiszta éneklésével**, és az egyöntetű, középerős, jó artikulációs énekével, s a buzdító értékelésével. A gyermekek tiszta éneklését nagymértékben segíthetjük, ha minél többet énekeltetjük őket egyenként. Az éneklés kitérő, a belső érzés kivetítése. **Szokjanak hozzá, hogy bátran, bármikor meg tudjanak szólalni énekelve.** Ha az óvoda nem foglalkozik ezzel, később ezek a gyermekek lesznek azok, akik nem fognak sohasem egyedül énekelni.

Vannak gyermekek, akik **gyenge hallásúak**, hamisan énekelnek. Kodály Zoltán alapvető tétele szerint **minden gyermek zenei hallása fejleszthető.** Ezt mi is így valljuk. Több évtizede megfigyeltük, hogy a hamisan éneklés oka a gyakorlatlanság, gátlásosság és a hangos éneklés. A gyermekek jó kapcsolata sokat segíthet a tiszta éneklés közvetett javításán. A gyermeknek tudnia kell arról, hogy mélyebben vagy magasabban énekelnek, de ezt **átmeneti állapotként kezeljük**, és bizalomelőleget adjunk nekik, hogy ez megtanulható. A leglényegesebb, hogy **mindig énekeljen a többiekkel**, és az óvodapedagógusok is gyakran énekeljenek vele **tagoltan, lassan egyszerű dalokat.**

A **hallásfejlesztés** énekléssel indul, és arra épül. Három év alatt tanult zenei anyagok alkalmasak az akusztikus és belső hallás fejlesztésére. Az akusztikus hallás fejlesztése során zenei fogalompárokot vizsgálhatunk a gyermekekkel. Ezeken keresztül megismerik a **magas, mély relációt**. A magas és mély hang különbséget a kisebb gyermekek oktáv távolságban vizsgálják, míg a nagyobb gyermekek a kvint és terc távolságokat figyelik meg. A különbséget térben, függőleges irányban érzékeltetjük. Jó példa erre egy női és egy férfihang megfigyeltetése oktáv esetében. Az érzékeltetéshez az óvodapedagógusok lehetőleg kis hangterjedelmű dalokat válasszanak, mert azt be tudják mutatni oktáv, kvint és terc távolságokban. A gyermekek legkedveltebb játéka e hallásfejlesztés területén, a dalok dallamvonalának kézzel való követése, bemutatása.

A hangerő érzékeltetése, a **halk és hangos különbségének** megismertetése. A kisebb óvodások figyeljék meg a csendet, egymás hangját, a környezet hangjait és a dallamjátszó hangszerek hangszínét. **E hangszínek megfigyelése** kedves játéka az óvodásoknak. **A nagyobbak** próbálgassanak halkabban, hangosabban beszélni, mondókát mondani, énekelni, és azt térben, vízszintesen a két kezükkel érzékeltetni, valamint a halk és hangos, gyors és lassú fogalompárokot együtt gyakorolni.

A belső hallás fejlesztéséhez szükséges, hogy a gyermekeknek legyen zenei emlékezetük, ismerjenek sok szép óvodás dalt, és azt teljes biztonsággal tudják. A **dallamfelismerés** a belső hallás fejlesztésének egyik játéka. Az óvodapedagógus ehhez a játékhoz olyan dalokat, énekes játékokat válasszon ki, melyek nem hasonlítanak egymáshoz. Így a gyermeknek megvan az esélye ahhoz, hogy felismerje azokat. A dallamfelismeréshez kezdetben a teljes dalt énekeljük el a gyermekeknek, később viszont lehet, hogy már az első zenei motívumról, majd a középső vagy végső motívumokról is felismerik a dallamokat.

A zenei emlékezetet jól fejleszti a **dallambújtatás**. Az akusztikus, hallható és a belső, néma éneklés nagy figyelmet kíván. Érdekes ezért kezdetben motívumonként váltani, de úgy, hogy a jelzés a megelőző negyedben szólaljon meg. Ezt a képességfejlesztést kísérjük egyenletes lüktetéssel, hogy ne boruljon fel a játék. A nagyobb gyermekek kedvenc zenei játéka a **motívum visszhang**, amelyben egyszerű dallamfordulatot visszaénekelnek, majd kitalált dallammal, szöveggel csoportosan és egyéneként játsszák. Ezek a játékok is segítik a gyermekek tiszta éneklésének kialakulását.

A ritmus, ahogy megszületünk, bennünk él a szívünk lüktetésével. Az életünk minden pillanatában felfedezhetjük, és rácsodálkozhatunk a természetben, és a környezetünk világában is. **A ritmusérzék fejlesztése** az óvodában a mondókák, gyermekdalok és azokhoz kapcsolódó mozgás kölcsönhatásában fejlődik. Kimondottan a zenei tevékenység a mozgató rugója. A kisebb gyermekek, ahogy belépnek az óvodába, az ölbeli játékok során magukba szívják, megismerik **az egyenletes lüktetést**, mert minden játékukat ez kíséri. Az óvodapedagógus kreativitásán múlik, hogy mennyi **játékos mozdulatot** talál ki nekik, hogy ezt a lüktetést megérezzék, és maguktól is játsszák. Ha ez a játék ott van a csoportban, már kiscsoport végére elérhetjük, hogy mozgásukban megjelenik a lüktetés ereje. A gyermekek közül, sokan nehezen tanulják meg **az egyenletes járást**, amely alapja az énekes játékok, gyermektáncok, táncos lépések esztétikus megjelenésének. Ezért a nagyobb gyermekek fejlesztését is kísérje végig az egyenletes lüktetés hallható gyakorlása, amely a szabályosan ismétlődő súlyokat, mérőket rögzíti. E képesség megszerzése után könnyen meg tudjuk tanítani **a mondókák és dalok ritmusát**. A ritmus hosszabb és rövidebb egységek időbeli egymásutánja. A magyar gyermekdalokban egy hangra egy szótag esik, s ezeknek a zenei anyagoknak a ritmusa egyszerű negyedeket, nyolcadokat, negyed szüneteket és ritkán szinkópákat, és még ritkábban tizenhatodokat tartalmaz. **A ritmus tanítását** nagyobb óvodásoknak ajánlják az elmélettel foglalkozó szakemberek, viszont ha a gyermekek biztosak az egyenletes lüktetésben és a motívum hangsúlyban, könnyen kiemelik a dalok ritmusát. Használjanak ritmushangszereket és többféle népi ritmuseszközt a ritmusérzék fejlesztéséhez! Ezeket a „ritmus-hangszereket” barkácsolják közösen a szülőkkel, óvodapedagógusokkal, hogy együtt tudjanak mondókázgatni, énekelgetni maguk és egymás örömeire.

A gyermekek játsszanak minél gyakrabban **zenei formaérzék-fejlesztő játékokat**, hogy érzékeljék: a motívumok hossza sohasem változik. Az óvodapedagógus fejlessze a **gyermekek alkotóképességét**, teremtsen arra lehetőséget, hogy egy-egy zenei képességfejlesztő játékot, énekes játékot többféleképpen el lehet játszani.

A nagyobb óvodások mozgásfejlettsége és szabálytartó képessége megengedi, hogy az óvodapedagógusok a jeles napokra, táncos lépésekből **egyszerű gyermektáncot** állítsanak össze a gyermekeknek, hogy ezzel is felidézhesék a múlt szokásait. Találjanak ki a népi énekes játékokra egyszerű táncos lépéseket, amit a felnőtti minta utánzásával követni tudnak. Ez lenne az alapja az ünnepi táncházaknak, amit a gyermekek, felnőttek és a szülők is nagyon szeretnek.

Az óvoda egyéb rendezvényeire találjon ki **zenés kreatív játékokat** népi vagy klasszikus szép zenére. Az új játék kiválóan alkalmas a művészeti komplexitás megjelenítésére. Pl.: Bartók Béla: Cipósütés, Madárdal, Tavasz, Kodály Zoltán: Gergelyjárás, Kitrákotty mese stb. Ezek a játékok a művészetek komplexitásának nagy lehetőségét hordozzák magukban, és erős érzelmi hatást váltanak ki a gyermekekből.

Vannak olyan kreativitást fejlesztő, zenei alkotókedvet fokozó módszereink, amelyeket szívesen ajánlhatunk **a zenei tehetségműhelyek programjába**. A zene területén, átlagon felül teljesítő, a zene iránt érdeklődő és kreatív gyermekek játszhatnak **zenei kérdés–felelet játékot** egy-egy élményteli témakörben. Ezeket a játékokat vegyük fel DVD-re, hogy a szülők is láthassák, hallhassák, és pedagógiai elemzés tárgyaként is felhasználható legyen.

Kiváló játéklehetőséget ad „**A kedvenc mondókám megzenésítése**” játék, melyben végigvonul a gyermekek kedvenc mondókájának kiválasztása, ritmusképének kirakása, és a kreált dallamok hozzáigazítása a mondóka szövegéhez, majd további variálása, és a DVD felvételének elkészítése.

Alkothatnak dallamot **egy rövid mesére**, ahol közös az alkotói feladat. „**Alkossunk egy új gyermektáncot a farsangra!**” játék, pl. az Itt a farsang című gyermekdalra vagy Saint-Saëns: Az állatok farsangjának az oroszán királyi indulójára, melyet felajánlhatunk a farsangot megnyitó bevonulási indulónak is.

„**Névcsőfolók kreálása saját nevükhöz, majd annak megzenésítése**” - ritmusképek segítségével. „**Kreáljunk egy zenés kreatív játékot a gyermeknapra a pillangókról vagy a katicabogarakról!**” A zene kiválasztásától a szereplők meséjéig, a díszletek elkészítéséig, a gyermekek csodálatos alkotási folyamatot élhetnek át. Az óvodapedagógus adjon lehetőséget, **hogy metallofonon is játszhassanak** a kis tehetségígérettek, hogy zenekart tudjanak létrehozni, és úgy hasznosítsák képességüket, hogy játékuikkal örömet szereznek a szülőknek az évzáró műhelymunkán.

A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása

A zenei nevelés szervezett tanulási formája kötetlen és kötött jellegű elemekből áll. A hagyományos kötelező foglalkozásokat zenei funkciók szerint szétbontottuk. Erre azért volt szükség, mert az óvodákban, legtöbb helyen egyes csoportok működnek, ahol a három korcsoport együttnevelése megköveteli a differenciált nevelés sokféle megoldását.

A gyermekek zenei képességfejlesztése mikrocsoportos munkaformában működik a zenei kuckóban, ahol a gyermekek 6 fős csoportban együtt játszanak. Az óvodapedagógus ezzel a munkaformával a gyermekek egyéni képességeit figyelembe véve, eredményesebben tud fejleszteni. Ilyen létszám mellett arra is van lehetősége, hogy félévenként minden zenei feladatot kategóriarendszeres megfigyeléssel diagnosztizáljon, és nyomon kövesse a gyermekek egyéni zenei képességének alakulását, fejlődését. Pl.: „Én már képes vagyok egyedül eltapsolni a dalok ritmusát!” című megfigyelési lapot a gyermekek jele felkerülésével, az óvodapedagógus a gyermekekkel közösen végzi el.

A kötött jellegű, szervezett énekes gyermekjátékot a délelőtti levegőzés előtt az udvaron, vagy ha van, tornateremben tartjuk, ahol elég hely áll rendelkezésre a közös játékhoz. Ebben a formában csak énekes játékot játszunk, minden didaktikai feladat nélkül, hogy semmi se szakítsa meg az önfeledt, élményteli közös játékot. Az új játékokat utánzásos tanulás szerint sajátítják el a gyermekek, az óvodapedagógusok mintája alapján.

Az óvodapedagógus **a zenehallgatási lehetőségeket kapcsolja a különböző tevékenységekhez**, olyan helyzethez, **szituációhoz**, ahová illik. Óvakodjon a felesleges didaktikus magyarázattól!

Az óvodapedagógus teremtsen a délutáni órákban arra is lehetőséget, hogy a gyermekek kedvük szerint megnézhesenek, meghallgassanak néhány perces kórusművet, hangszereken megszólaltatott klasszikus műzenét.

5-6-7 éves gyermekeknek, akik a tehetségígéretük szerinti beválogatáson túljutottak, az óvoda tartson zenei tehetségműhelyt, heti egy alkalommal, heti rendbe beépített időkeretben.

A programhoz évszaki hangversenyek társulnak, amelyek az évszakok befejezéseként szerveződnek. Ezen elsősorban zeneiskolások, és olyan általános iskolai tanulók vegyenek részt, akik emelt óraszámban tanulják az ének-zenét vagy szülők, nagyszülők, zenetanárok, a településen élő művészek adjanak elő igényes zenei darabokat, amely felkeltheti a gyermekek zenei érdeklődését. Ez a zenei élményeket közvetítő koncert is legyen mértéktartó. Ne lépje túl a 20-30 percet, és legyen interaktív. A koncertet vezető óvodapedagógus vonja be a gyermekeket a koncertbe, érdekesebbnél érdekesebb zenei játékokkal, tevékenységekkel.

Az óvodapedagógusok a zenei tevékenységeket éves terv készítésével gondolják végig, amit évszakok szerint bontanak.

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a mondókákkal, énekes játékokkal, dalokkal és a zenei készségfejlesztő játékokkal

Az óvodai zenei nevelés és az anyanyelvi fejlesztés között szoros kapcsolat van. Az éneklés nagy jelentőséggel bír a beszédszervek koordinált mozgásának fejlesztésében. A gyermekek lassabban énekelnek, mint ahogyan beszélnek. A lelassított mondókák, énekek ismételtetése segíti a hangzók helyes megformálásának gyakorlását, a helyes artikulációt, a szavak szép, pontos kiejtését. A beszédtechnika kialakításában, az esetleges beszédhibák javításában is nagy szerepet játszik a mondókázgatás és az éneklés. Az éneklés, az énekes gyermekjátékok a beszéd és a gondolkodás együttes fejlődését fokozva segítik a fogalomalkotást, gyarapítják a gyermek szókincsét. A zenei tevékenységek lehetővé teszik a különböző grammatikai megoldások, a választékos kifejezések, a párbeszédok gyakorlását.

Az óvodás korosztály ritmuskedvelése a zenei és az anyanyelvi nevelés kapcsolatának egyik talpköve. A ritmikus szövegnek, dallamnak jótékony hatása van a beszéd összetevőinek belső szerveződésére, az együttes mozgásra. A változatos helyzetekben folyó gyakori éneklés a zenei készségekre gyakorolt hatásán túl kommunikációs biztonságot fejleszt ki a gyermekekben, amely főként abban nyilvánul meg, hogy korábban szocializálódnak, és aktívabb szókincsükkel több beszédaktust kezdeményeznek.

A beszéd és a zene formanyelvének sok közös eleme van, mint például a beszéd és a zene is közöl valamit az emberről, a világról, ritmikus, zenei hatású, jellemzi mindkettőt a hangsúly, hanglejtés-dallam, a hangerő és a hangerőváltozások, a tempó és a tempóváltozások, a hangmagasság és a hangmagasság változások, és a szöveghez kapcsolódó ritmikus mozgások, mely megéreztetni a nyelv kifejező erejét, szépségét. Az éneklési készség fejlesztését szolgáló hangutánzó szavak éneklése segíti a magán- és mássalhangzók pontos képzését, kiejtését. A folklór műfajcsoportjai folyamatosan, szinte észrevétlenül gazdagítják a 3-7 évesek szókincsét.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végén/ A gyermek ismeri:

- a három nevelési évben hallott mondókákat, énekeket, énekes játékokat;
- az egyenletes lüktetés, dalritmus, motívumhangsúly érzékeltetésének csoportban alkalmazott formáit;
- a hallásfejlesztés és ritmusfejlesztés eszközeinek használatát;
- a zenei tevékenységek elfogadott szokás- és szabályrendszerét.

A gyermek képes:

- az énekes játékot lendületesen, harmonikus mozdulatokkal játszani;
- gátlások nélkül, egyedül énekelni;
- zenét elmélyülten hallgatni;
- a zenei fogalompárokat megkülönböztetni;
- ritmust, mozgást, dallamot rögtönözni;
- az egyenletes lüktetést, a dalok ritmusát és a motívum hangsúlyát összekapcsolni;
- egyenletesen járni, alkalmazkodni társaihoz;
- finom, kifejező mozdulatokra;
- bármelyik társát elfogadni, választani a különböző szerepekben;
- a hívóképek alapján felidézni a mondókákat, az énekes játékokat és a műdalokat.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- élvezettel játszik énekes játékokat, melyben képes cinkosságot vállalni;
- szívesen énekel egyedül és kisebb csoportokban társaival;
- élvezettel hallgat értékes, neki való klasszikus zenét;
- örömet leli a ritmusok, dallamok, játékok rögtönzésében;
- gátlások nélkül dudorászik, énekel a csoportban;
- szereti és élvezzi a mikrocsoportos zenei képességfejlesztő játékokat;
- „AH” élménye megmutatkozik az ovikoncerteken.

RAJZOLÁS, FESTÉS, MINTÁZÁS, KÉZI MUNKA

A tevékenység célja: a gyermekek élményeinek, tapasztalatainak és fantáziavilágának képi, szabad, kreatív önkifejezése.

A gyermekek tér, forma, szín képzetének gazdagítása, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítása.

Az ovigaléria programja adjon mindennapi lehetőséget a műalkotásokkal való találkozáshoz, hogy művészeti élményben részesüljenek mind a gyermekek, felnőttek, szülők az óvodában.

Az óvodapedagógus feladatai

- A gyermeki alkotó-alakító tevékenység feltételeinek megteremtése;
- A 3-6-7 éves korban tervezhető alkotó, alakító, formáló tevékenységek tartalma, minőségének folyamatos, differenciált fejlesztése;
- A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása;
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a tevékenység során.
- Előtérbe helyezi a természetes anyagok, termékek felhasználását, kreatív, környezettudatos gondolkodásra, fenntarthatóságra nevel.
- A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül. Az óvodai nevelésben törekedni kell a gyermeki alkotások közösségi rendezvényen való bemutatására és a tehetségek felismerésére.

A gyermeki alkotó-alakító tevékenység feltételeinek megteremtése

Az alkotó tevékenységhez méretben, minőségben megfelelő eszközök szükségesek. Az eszközök kiválasztásában a praktikum, a célszerűség és a könnyen kezelhetőség szem előtt tartása szükséges. Az óvodapedagógusok a gyermekekkel együtt gyűjtsék a természet kincseit, a környezetükben található újrahasznosítható különböző anyagokat, hogy minél változatosabb alkotásokat tudjanak készíteni. A különböző mennyiségű anyagok elhelyezéséhez tárolóhelyekre van szükség.

Az alkotó-alakító tevékenységekhez az a megfelelő hely, ahol a mozgó gyermekektől védett az alkotók köre. Ezért az óvodapedagógus állandó **művészeti alkotósarkot, teret** hozzon létre a csoportjában, ahová összegyűjti a tevékenységhez szükséges összes eszközt a gyermek szemmagasságában, elérhetőségében. A munkaasztalt úgy alakítsa ki, hogy maximum 8 gyermek egyszerre kényelmesen elférjen, és közel legyenek hozzá az alkotáshoz szükséges

eszközök. Ez az alkotótér a gyermeknek a szabad játéktevékenységében is mindig rendelkezésére áll.

Az óvodapedagógus által irányított rajzos tevékenységekhez **mindenkor biztosítsa az élmény- és tapasztalatszerzést, ezen belül a pontos, részletes megfigyelés lehetőségét**, hogy a gyermek inspirálva legyen az élményeinek, tapasztalatainak vizuális kifejezésére.

Az alkotó tevékenységhez olyan légkört biztosítson, amelyben a gyermekek szívesen bekapcsolódnak az alkotásba, s a sikertelen lépéseiket minden lelki feszültség nélkül újra gondolják és módosítják. Az óvodapedagógus a tevékenységhez biztosítson elegendő időt. A gyermekek lehetőleg addig alkossanak, ameddig be tudják fejezni a munkájukat. Ha szükséges, akár délután is folytathassák az elkezdett tevékenységüket a délutános óvodapedagógus odafigyelésével. Az óvodapedagógus a gyermekeknek egyenként tanítsa meg **az eszközök helyes fogását, biztonságos kezelését**. A rajzoláshoz, festéshez, mintázáshoz, anyagformáláshoz, szövés-fonáshoz, batikoláshoz, építéshez, a kézimunka egyéb fajtáihoz, a műalkotással való ismerkedéshez az óvodapedagógus gondolja végig a feltételeket, s teremtsen meg még **a mindennapi szabad játékban is**.

Az **alkotótechnikákra** is ugyanez vonatkozik, hogy alkotás előtt a gyermekeknek játékos formában meg kell ismertetni, ki kell próbálni az új technikákat, hiszen addig képtelen vele bármit is alkotni. A gyermek a mindennapi szabad játéktevékenységben tudja ismételni, begyakorolni az eszközök használatát, és a technikák műveletseit.

A gyermekek az alkotás folyamataiban használjanak köpenyt vagy kötényt, hogy óvják a tiszta ruhájukat. A művészeti, alkotó térben az óvodapedagógus hozzon létre egy olyan nagyságú **minigalériát** a gyermekek szemmagasságában, ahová minden gyermek alkotását ki tudják helyezni a rajzos, alkotó tevékenységek befejezése után. A pedagógus biztosítson ebben a helyzetben olyan légkört, hogy a gyermekek **szívesen beszéljenek alkotásaikról, és ki tudják fejezni örömeiket** a saját és társaik által létrehozott produktumairól. Az óvodapedagógus az alkotónap délutánján teremtsen meg a feltételét annak is, hogy a szülők megtekinthessék a gyermekük új kreációit, alkotásait. Esős, sáros időszakban biztosítsák a felköthető múzeumi papucsokat a szülők részére. Legyenek olyan meghitt pillanatok az egész heti munkában, amikor a gyermekek a társaikkal, felnőttekkel együtt **gyönyörködni tudnak** a létrehozott alkotásokban, és egymástól tanulhassanak képi megjelenítési elemeket, vizuális megoldásokat. Elemi célunk ezzel, a gyermekek látási érzékenységének, megfigyelésének fejlesztése, és az érzelmi nyitottságuknak formálása. A következő heti alkotótevékenység előtt az óvodapedagógus összegyűjti a gyermekek alkotásait, és az öltözőben található nagy, esztétikus albumba kiteszi a szülőknek, egyéni, inspiráló, elemző, értékelő rövid megjegyzéseivel. Így

alakítjuk, formáljuk a pedagógus és a szülők közös nevelőpartneri kapcsolatát a gyermekek tudatos fejlesztése érdekében. A gyermekek alkotási folyamatában az óvodapedagógus mindig üljön a gyermekek közé, és érthetően jelölje ki **azt az izgalmas, élményteli témakört**, amelyből kiemel és javasol inspiráló témákat (legalább kettőt) a gyermekeknek, hogy választani tudjanak, melyiket tudnák megalkotni a témák közül. A kitalált témákhoz az óvodapedagógus legalább kétféle eszközt és kétféle technikát is ajánljon, hogy ez is választható legyen a gyermekeknek. Arra is törekedjen, hogy egy könnyebb és egy nehezebb technikát, eszközt ajánljon, hogy a különböző korú gyermekek képességüknek megfelelően választhassanak az ajánlatokból. Mindezek okos, pontos levezetése után kezdődjön el az alkotási folyamat, amelyben az óvodapedagógus a gyermekeknek sok buzdítást, pozitív, szóbeli segítséget adjon. Ebben a folyamatban ne járjunk a gyermek előtt, ne vezessük kézen fogva. Engedjük, hogy megálljon, megfigyeljen, próbálkozzon, és annak örüljön a pedagógus, ha ő talál rá a helyes útra. Arra is ügyeljen, hogy a gyermek ne legyen magára hagyva, hanem mindenkor pozitív támogatást, követést kaphasson. Egy ilyen alkotási folyamat nem sématanítás, hanem óvó, féltő nevelés, melynek az eredménye a tanulás, és végeredménye pedig a sokkal magasabb szintű alkotás, ráadásul örömmel és belső motivációval.

A 3-6-7 éves korban tervezhető alkotó, alakító, formáló tevékenységek tartalma, minőségének folyamatos, differenciált fejlesztése

Az óvodapedagógus **az óvodába kerülő gyermekeknek** tegye lehetővé, hogy első félévben **játszva ismerkedhessenek** e tevékenységekhez szükséges anyagokkal, eszközök fogásaival, használataival, és a különböző technikák kivitelezésének módjaival. A vegyes életkorú csoportszervezés ehhez kiváló feltételt biztosít. A tevékenységeik elsősorban rajzolás, festés, mintázás köré csoportosíthatók. A 3 éves gyermekekre még jellemző a firkakorszak. A szándéktalan firka, és a látszólag szándékos forma-firka időszakában még nem tervezhető a témajavaslat. A gyermekek az elkészült firkák után ugyanakkor, fogalmazzák meg az óvodapedagógus segítségével, hogy mit alkottak.

A kisebb óvodások fokozatosan ismerkedjenek **a képalkotással**, melynek célja a vizuális nyelv, a képi megjelenítés elemeinek (vonal, folt, szín) kompozíciós eljárásainak megismertetése. Jó lehetőséget ad ehhez a rajzolás vastag színes ceruzával, zsírkrétával vagy krétarajzokkal az aszfalton, vagy agyagba-homokba karcolással, nyomhagyással. A festés is sok-sok élményt ad a kisebb óvodásoknak, ha vastag ecsettel nagy felületeket festhetnek, vagy ecsetnyomokat különböző színű kikevert temperával kipróbálhatnak. Az óvodapedagógus

próbálja a nagyfelületű alkotásaikat összekapcsolni gyermekdalokkal, mondókákkal, versekkel, vagy akár díszletként felhasználni a mesékhez, a művészeti élmény gazdagítása érdekében. A gyermekek fessenek az udvaron vízzel, nagy botokra felkötött szivacscecetekkel, mert ez a nyomhagyó játék kiválóan fejleszti a gyermekek képzeletét, ha kitalálják, hogy mihez hasonlít a keletkezett vizes folt. Az óvodapedagógus segítse a gyermekek képalakító tevékenységének elindulását a szórt elrendezéstől a képelemek, részformák elemeinek egymáshoz rendezésével. A gyermekek kezdetben tetszés szerint vegyenek részt a **plasztikai alakításban**. Ismerkedjenek az agyag alakíthatóságával nyomkodva, ütögetve, gyurkálva, gömbölyítve, simítva, sodorva, mélyítve, tépegetve, karcolva stb. A gyermekek nagyon kedvelik ebben a korban az agyagozást, homokozást, ezért minden nap álljon rendelkezésükre ez a lehetőség.

Az óvodapedagógus **egyéni differenciálással támogassa** a gyermekeket a fejlettségüknek megfelelő ötletekkel, és a technikák, eszközök kiválasztásában is. Adjon nekik jó tanácsokat!

Az óvodapedagógus **a nagyobb gyermekek** alkotó-alakító tevékenységét gazdagítsa, bővítse tovább. A gyermekeknél megjelenő szándékos **képalakító** tevékenységet segítse élményeikhez, tapasztalataikhoz kapcsolható témakörön belüli témajavaslatokkal, s ezekhez legkifejezőbb, lepraktikusabb technika kapcsolásával járuljon ahhoz, hogy sikeressé tegye a gyermekek tervezett, kis létszámú csoportos rajzos tevékenységeit. Jelenjen meg a gyermekek **rajzában az emberábrázolás**, a környezet, a tárgyak, a cselekvések saját elképzelés alapján történő megjelenítése. A gyermekek gyönyörködjenek a gazdag formákban, a színkeveréssel alkotott színárnyalatokban. Használjanak ceruzát, krétát, filc- és rost írónokat, fapálcákat, különböző vastagságú ecseteket a rajzok finomabb kidolgozásához. A gyermekek nagyon szeretnek spárgából, fonalakból, textilből, termésekből képeket komponálni, teremtsünk erre is lehetőséget.

A saját élményeken alapuló cselekményes témákban jelenjenek meg a mesék, versek, énekes játékok, ünnepek eseményábrázolásai is. A gyermekek alkalmazzanak a képalakításhoz minél eredetibb megoldásokat, jelenítsék meg a formákat, színeket egyéni módon. Az óvodapedagógus gazdagítsa a technikai megoldásokat és az eszköz-lehetőségeket, pl. batik, kollázsok, plakettek, domborművek, viaszkaré, lenyomatok, kollázsok, montázsok, monotípiák, díszítések, márványozás stb. alkalmazásával.

A festés is megannyi lehetőséget kínál a képalkotáshoz, pl. festés ujjal, festés tenyérrel-talppal, festés nyomhagyással összegyűrt ronggyal, puha- és/vagy keménypapírral, ecsetnyomokkal, festés vizes lapra, festés fésűvel, festés folt összenyomással stb. A **képalakító alkotás** során a gyermekek minél többször alkossanak közös kompozíciót, hogy a társas együttműködésük, társas kapcsolataik, társas érzelmeik fejlődhessenek egymás irányába.

A **plasztikai munkák** során a nagyobb óvodások legyenek képesek a formák tagolására, és jelenjen meg az agyag, homok mellett a sógyurma, gipsz, gyertya (viasz), papírmásé a kasírozáshoz. A nagyobb gyermekek körében alakítsuk ki az ajándékkészítés igényét. Biztassuk őket, hogy ünnepekre, vendégek fogadására készítsenek ajándékot. Legyen természetes számukra szüleik, barátaik, az óvoda vendégei, az óvoda legkisebbjeinek megajándékozása. Éljk át minél gyakrabban az ajándékozás örömét.

Tudjanak játékuhoz kellékeket, valamint alkalmi, egyszerű tárgyakat készíteni. Használjanak különböző formájú textilt, bőrdarabot, a plasztikus munkák létrehozásához pedig gallyakat, drótokat, terméseket.

Az **építés** során próbálkozzanak a tér variálásával, az építés részletezésével. Használjanak ehhez, pl. nagyobb méretű dobozokat, takarókat, térelválasztó elemeket, berendezési tárgyakat, különböző nagyságú műanyag és fából készült lapokat. Ezekből képesek lesznek pl. búvóhelyeket, mobil színpadot, drámajátékhoz szükséges egyszerű díszleteket stb. készíteni. A óvodapedagógus segítse a gyermekeket abban, hogy építés keretén belül nagyobb méretű elemekből állítsanak össze térbeli, eredeti megoldásokat, akár meséhez mesehelyszíneket, zenés kreatív játékokhoz díszleteket, kellékeket. Az óvodapedagógus több napon át tartó építés lehetőségét is biztosítsa a gyermekeknek. Ebben az esetben, az alkotótevékenységben elkezdett munkát, a szabadjátékban is folyathassák.

A **nagyobb gyermekek** nagyon kedvelik a kézimunka technikáit: a papírvarázs játékokat göngyölegből, dobozokból, a precizitást követelő ORIGAMI játékokat, a bábkészítést papírból, és egyéb anyagokból, a természet kincseiből létrehozott tárgyakat, a gyöngyfűzést, fonás-zövést, nemezelést stb. A kézimunka és a környezetalakításból eredő aktív tárgykészítés bővítését mindezek nagymértékben gazdagíthatják. Az óvodapedagógus segítse a gyermekeket játékok, bábok, játékkellékek készítésében. Szülők segítségével gyűjtsék az alkotó-alakító munkához szükséges anyagokat. A gyermekek legyenek megtervezői és díszítői ennek a munkának. Az óvodapedagógus az óvodai szinten megrendezésre kerülő ovigaléria programot támogassa ötleteivel. Működjön együtt az ovigaléria programért felelős kolléganőjével, és vállaljon a nagyobb gyermekekkel feladatokat e tevékenység sikeres megrendezésében. A kiállítást minél többször látogassa meg a csoportjával, kisebb csoportokba, hogy a műalkotással találkozás lehetőségeit kihasználja, és sok új megfigyeléssel gazdagítsa a gyermekek vizuális látását. A gyermekek a kiállított alkotásokról nyilvánítsanak véleményt, és jelöljk meg egy piktogrammal, hogy melyik alkotás tetszett nekik. Az óvoda ovigalériája legyen az 5-6-7 évesek

ízlésformáló, szemet gyönyörködtető, beszélgető helye, ahol a műalkotások hangulati, formai, színbeli hatásáról esik szó. A gyermekek találkoznak a kiállító alkotókkal, hogy megismerhessék hogyan készítették az alkotásaikat. Legyenek büszkék óvodájuk galériájára, invitálják szüleiket, nagyszüleiket is a látvány megtekintésére. Az óvodapedagógus által előkészített eszközöket önállóan gondozzák, minden anyagot, eszközt, amelyek az alkotó tevékenységhez szükségesek. Az ő feladatuk az eszközök tisztán tartására és elrakása.

Az 5-6-7 éves gyermekeknek, akik a tehetségígéretük szerinti beválogatáson túljutottak, és e területen átlagon felüli adottsággal rendelkeznek, az óvoda szervezzen minden héten, heti egy **alkalommal térbeli, vizuális műhelyeket**. A műhelyvezető a programját úgy állítsa össze, hogy ráépüljön az óvodai fejlesztésre, de ugyanakkor újat és nehezebb alkotói lehetőséget adjon a gyermekeknek. A párokban munkáltató tehetségműhelyben, az azonos képességgel rendelkező gyermekek hoznak létre közös alkotásokat. Itt már lehetőség van többalakos, térbeli kompozíciókat alkotni, korongozón megformált agyagedényeket készíteni, szövőkereteken szőtt terítőket szőni, és különleges, egyedi tárgyakat, képeket alkotni.

A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása

Az alkotó-alakító tevékenységek a mindennapi játékban egyénileg, párban, kis csoportokban megjelenő szabad játékfajta. A gyermekek teljesen önállóan döntenek el, mit szeretnének készíteni. Ezek a szabad játékok lehetőséget adnak ahhoz, hogy a tervezett tevékenységeken tanult eszközfogásokat, technikákat a gyermekek ismételhessék, begyakorolják, és alkotási képességeiket tovább fejlesszék. Az óvodapedagógus egy héten egyszer **tervezett és tudatosan irányított, kis létszámú, kötetlen formájú** rajz, festés, mintázás, kézimunka tevékenységet szervez. Az óvodapedagógus élmény előkészítő munkája, és a csábító eszközök motiválják a gyermekeket az alkotó-alakító tevékenységre. Az egyéni segítségnyújtás, tanácsadás folyamatos biztosítása érdekében egyszerre csak maximum 8 gyermek vegyes részt a tevékenységben. Az óvodapedagógus teremtse meg annak lehetőségét is, hogy **minden gyermek** ilyen formában megalkothassa a választható témákból, választható eszközökkel a képi-plasztikai, kézimunka, tárgykészítő elképzelését. A gyermekek jelenítsék meg személyiségük kivetített alkotását, amelyben érzelmeik, vágyaik, szorongásaik, tapasztalataik, fantázia- és élményviláguk megmutatkozik. Az óvodapedagógus a kis létszámú csoportokat megszervezheti változó vagy állandó csoporttagokkal, korcsoportonként, vegyesen vagy képességszintek szerint. Az óvodapedagógus a nevelési év elején dolgozza ki az éves tervezetét, hogy átgondolt legyen, és minél kreatívabb, érdekesebb alkotások születhessenek. Ehhez is

formanyomtatványok készültek. A tehetséggondozó műhelyvezető, óvodai szinten szervezett, tervezett műhelyét hetente egy alkalommal, heti rendbe beépített időkeretben tartja.

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a tevékenység során

A gyermek beszédkészségének fejlődése sok esetben analóg a rajzkészség fejlődésével. A szabadon firkáló gyermek – éppúgy, mint a szabadon gagyogó-halandzsászó, szinte magát fejlesztve jut el az egyik fázisból a másikba. A vizualitás és a verbalitás növekvő kapcsolatát a gyermekrajzok, plasztikai munkák építés és a kézimunka fejlődése is tükrözi. Az alkotó, alakító tevékenységek erősítik a képi szemléletes gondolkodás kiteljesedését, amire épül a szóbeli logikai gondolkodás. Fokozza a gyermek tevékenységét kísérő monologikus beszédet. Kiváltja az óvodapedagógussal és a társakkal folytatott beszélgetést, eszmecserét, az ötletek és vélemények közös szóbeli megfogalmazását. Előkészít az olvasás és írás elsajátítására.

A rajz, festés, mintázás kézimunka tevékenységben tudnunk kell, hogy hol juthatnak szerephez a nyelvi-kommunikációs eszközök, és hol feleslegesek. Felesleges a részletező, hosszadalmas megbeszélés, magyarázat, a gyermek alkotása mesélje el, amit a téma felidéz benne. Az eszközök használatához viszont konkrét, pontos, az eljárás helyességét indokoló, rövid szóbeli magyarázat szükséges. Tevékenység közben engedjük monologizálni, társával halkán társalogni a gyermekeket. Kommunikatív jelzésekkel ösztönözzük a további munkára, és éreztessük meg vele, hogy számíthat véleményünkre, kérheti a segítségünket. Adjunk lehetőséget, hogy a gyermek beszéljen az alkotásáról. Kérdezzük meg, mit láthatunk a rajzán, de ne túlozzuk el az ötletadást. Jól irányított kérdésekkel, éreztessük meg a gyermekkel, hogy önállóan dönthet a kapott ötletek felhasználásáról.

A gyermek nyelvi képességének fejlesztése szempontjából elengedhetetlen a rajzolás, festés, mintázás, kézimunka tevékenységéhez kapcsolódóan az óvodapedagógus beszédének modellértéke: konkrétsága, érthetősége, tömörsége, egyszerűsége, ugyanakkor a szemléletessége is. A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül. Törekedni kell a gyermeki alkotások közösségi rendezvényen való bemutatására és a tehetségek bátorítására.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a rajzolás, festés, mintázás, kézimunka eszközeit, technikáit;
- a tevékenység csoportban elfogadott szokás- és szabályrendszerét;
- a tevékenység eszközeinek rendeltetésszerű használatát és gondozását.

A gyermek képes:

- egyéni módon megjeleníteni élményeit, tapasztalatait, elképzeléseit;
- részletező, formagazdag, színeket egyéni módon alkalmazó képalkotásra;
- egyéni, részletező plasztikai alkotás létrehozására;
- közös téralakításra, építésre;
- beszélgetni saját és társai alkotásairól, és alkotásait elhelyezni a minigalériában;
- az ovigalériában elemezni, értékelni az alkotásokat ízlése szerint;
- önállóan és csoportosan játékokat, ajándékokat, kellékeket készíteni a közösség javára;
- emberábrázolásra, a mozgást rajzaiban érzékeltetni, térben jelenszerűen ábrázolni;
- gondozni és vigyázni az alkotáshoz szükséges eszközeire;
- a különböző technikák alkalmazására és ötvözésére.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- alkotásaihoz ragaszkodik, örül az egyénileg és a közösen elkészített kompozícióiknak;
- szívesen alkot, szívesen működik együtt téralakításban, építésben;
- rácsodálkozik a környezetében felfedezett tárgyakra, ruhákra, épületekre, szép alkotásokra;
- örömmel beszélget alkotásairól, szívesen megfogalmazza értékítéletét;
- szívesen dolgozik a különböző, érdekes technikákkal;
- gyönyörködni tud saját és mások alkotásában;
- „AH” élménye visszatükröződik az arcán, az ovigaléria programjain.

MINDENNAPOS MOZGÁS

A tevékenység célja: a gyermekek természetes mozgáskészségeinek kialakítása, formálása az óvodai mindennapi életükben biztosított lehetőségekkel, és az irányított, rendszeres, tervezett tevékenységekkel, melyben motoros képességeiknek, s ezen belül a kondicionális (erő, állóképesség, gyorsaság), koordinációs (téri tájékozódás, mozgásészlelés, egyensúlyozás- és ritmusképesség) fejlesztése játékos formában valósul meg.

Cél továbbá olyan tevékenység biztosítása, amely örömtelivé, sokszínűvé, változatosabbá teszi - a művészetek eszközeivel - az irányított mozgást, mozgásos játékokat. A gyermekek komplex személyiségfejlesztését, pszichomotorikus készségeiknek fejlődését szolgálja úgy, hogy megmaradjon a gyermekek mozgás iránti érdeklődése, szabad mozgáskedve, és élménnyé váljon számukra a mozgásos tevékenység. A gyermek legalapvetőbb szükséglete, természetes megnyilvánulási formája a mozgás. A rendszeres, örömmel végzett, közösségben történő testmozgás hozzájárul a gyermek optimális személyiségfejlődéséhez, továbbá az egészséges életvitel kialakulásához. A tevékenység alapvető szervezeti keretei – spontán, aktív szabad játékban megjelenő tevékenység; -irányított, mindennapos mozgásfejlesztés; - szervezett mozgásos tevékenység. Az egészségfejlesztő testmozgást az óvodai nevelés minden napján, az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára biztosítani kell. Törekedni kell a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására, a szabad levegő kihasználására. A mindennapos irányított testmozgás részét képezhetik a zenére, zenei ritmusra végzett mozgásos feladatok, (népi) játékok és táncok (kiemelten a néptánc), amelyek jelentős mértékben segítik a mozgáskultúra játékos, táncos úton történő fejlesztését. A mindennapos testmozgás az óvodai tornaszobában, a csoportszobában vagy a játszóudvaron is megszervezhető.

Az óvodapedagógus feladata

- A 3-6-7 éves korban tervezhető mozgások, mozgásos játékok biztosítása a gyermekek harmonikus, összerendezett, ritmikus mozgásának kialakítása érdekében;
- Az irányított, mozgásos tevékenység gazdagítása a művészetek eszközeivel;
- Különböző szervezeti formák alkalmazása a gyermekek mozgás-szükségletének kielégítéséért, differenciált fejlesztéséért;
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a tevékenység keretében.

A 3-6-7 éves korban tervezhető mozgások, mozgásos játékok biztosítása a gyermekek harmonikus, összerendezett, ritmikus mozgásának kialakítása érdekében

A gyermekek nagymozgása (járás, futás, csúszás, kúszás, mászás) jól fejleszthető az óvoda udvarán, ahol tér és mozgásfejlesztő eszközök állnak a gyermekek rendelkezésére. A szabad mozgás zavartalan gyakorlási lehetőséget ad az irányított mozgástevékenység alatt megismert mozgásformák többszöri ismétlésére. Az óvodapedagógus a mozgásos tevékenységeket, s azok eszközeit mindenkor a gyermekek életkorához, fejlettségi szintjéhez és a csoportok összetételéhez alakítsa ki.

A gyermekek természetes mozgáskészségeinek kialakulását, fejlődését az óvodapedagógus hároméves óvodai tanulás során tudja biztosítani. Ezek az alapkészségek a következők: **a helyváltoztató mozgások** a járások, futások, irányváltoztatások, megállások, szökdelések, ugrások és érkezések, csúszások, kúszások, mászások, magas ismétlésszámmal eredményesen fejleszthetők. **A stabilitási helyzetváltoztató mozgáskészségek:** a lendítések, körzések, hajlítások és nyújtások, tolások és húzások, emelések, testsúlymozgatások és támaszok, gurulások és átfordulások, dölések és esések, egyensúlyozások, függések és lengések folyamatos fejlesztéséről az óvodapedagógus gondoskodik. **A finommotoros mozgáskészségek:** a gurítások, dobások, elkapások, rúgások, labdaátvételek kézzel, lábbal, ütések eszközzel, labdavezetések kézzel, lábbal fejlesztése az óvodapedagógus tudatos munkájával formálható, alakítható. A különböző korosztályú gyermekek különböző szinten végzik ezeket a mozgásokat a saját képességüknek megfelelően, ezért fontos az egyéni differenciált segítség minden gyermeknek, hogy fejlődni tudjanak.

Az óvodapedagógus fejlessze a gyermekek **kondicionális képességét**, ezen belül a **gyermekek erejét**, amelyhez a következő mozgások adnak megfelelő fejlesztési lehetőséget: a szökdelések, távol- és magasugrások helyből és nekifutással, fel- és leugrások szerekre, szerekről. **A test általános erejét** fejlesztik: a kúszások, csúszások, mászások, nyuszi ugrás, a dobások, és minden kéziszer gyakorlat sok ismétléssel. A gyermekek **alap állóképességét** fejlesztik a hosszabban tartó lassú és közepes iramú futások, minden hosszabb ideig tartó futást tartalmazó játék, és hosszabb ideig végzett kúszások, csúszások, mászások. A gyermekek **reakciógyorsaságát** jól fejlesztik a futógyakorlatok feladattal járásból, futásból, akusztikus jelre irányváltoztatások, megállások, különböző testhelyzetek felvételével.

Az óvodapedagógus formálja a **gyermekek koordinációs képességeit**, ezen belül a **téri tájékozódásukat** a következő mozgásos feladatokkal: átbújásokkal, minden támaszgyakorlat

irányváltoztatással, járások, futások irányváltoztatással, célba dobásokkal, labdagyakorlatokkal. A gyermekek koordinációs képességfejlesztését szolgálja a **mozgásérzékelés**, vagyis a **kinesztetikus képességek fejlesztése**, melyet minden kéziszer gyakorlat elősegít.

Az óvodapedagógus alakítsa a gyermekek **egyensúlyozási képességét**, keskeny felületen végzett járásokkal, futásokkal, természetes támaszgyakorlatokkal, nyusziugrással, gurulás a test hossz tengelye körül, gurulóátfordulás előre, hátra mozgáselemekkel.

A gyermekek **koordinációs képességének** fejlesztéséhez hozzátartozik a **ritmusképesség fejlesztése**, mely kiemelten fontos a programunkban. Ezért az óvodapedagógus sokat foglalkozzon a mozgásos tevékenységben is ezzel a fejlesztéssel, mely az egyszerű ciklikus mozgások, járásgyakorlatok ritmusának tartását jelenti akusztikus jelekre vagy zenére.

Az irányított, mozgásos tevékenység gazdagítása a művészetek eszközeivel

Az óvodai élet minden napján, a szabad játék mellett, hangsúlyosan jelenjenek meg az irányított mozgásos tevékenységek játékos környezetben és játékba ágyazottan. A mindennapi irányított testmozgás részét képezik a zenére végzett mozgásos feladatok, népi játékok, kiemelten a néptánc.

Az óvodapedagógus az irányított mozgásos tevékenységeket építse fel, hogy a gyermekek változatos mozgásos élményeket élhessenek át.

A gyermekek az irányított tevékenység során öltözzenek át egy olyan pólóba, amelybe, ha leizzadnak, a foglalkozás végén levethetik.

A tevékenység kezdetét a zene jelzi, amelyre a gyermekek folyamatosan bekapcsolódnak, és különböző **járásgyakorlatokat** végeznek az óvodapedagógust utánozva. Ezeket a járásgyakorlatokat úgy állítsa össze, hogy a gyermekeknek érdekes, változatos legyen. Minden járásgyakorlatot módosítson minden tevékenység alkalmával, hogy a monotóniát, az egyhangúságot elkerülje, és élvezzék a gyermekek. Az óvodapedagógus variálja a járásgyakorlatok azzal is, hogy a járáshoz különböző eszközöket, (padokat, különböző alacsony és magas gátakat, kéziszereket stb.) használ.

A zenés járásgyakorlatok mozgáselemei lehetnek pl.: egyenletes járás, helyben járás, párban járás kézfogással, járás térdemeléssel, járás dobbantással a motívum első negyedére (motívumhangsúly), hátra felé járás, járás különböző kartartásokkal, speciális járások, járás különböző alakzatokban – csiga, hurok, hullámvonalban, járás tárgyak kerülésével, járás kettős körben stb. A zenés járásgyakorlatokat a gyermekek utánzásos tanulással végzik, követik az

óvodapedagógus mozgását. Álljon itt egy járás összeállítás példaképpen! Ütemes, egyhelyben járás zenére, a zene lüktetésének felvételéhez, járás köralakítással, majd a kör közepe felé fordulva helyben járás, s közben integetés egymásnak, majd társak kiválasztása, kacsintással, integetéssel és mutogatással, párba rendeződéssel. Páros járás közben irányváltztatás akusztikus jelre, páros járás közben dobantás a bal lábbal, majd körben lazító járás egyenként addig, míg mindenki segít az eszközök elrakásában. A gyermekek mindezt vezényszavak nélkül végzik, utánzásos formában, az óvodapedagógust követve.

A járásgyakorlatok zenéje lehet induló, mint pl. Kodály Zoltán: Száz kis indulója, és a zeneirodalomban található egyéb indulók, egyenletes lüktetésű, a gyermek tempójához igazodó népi és klasszikus zenék. Az óvodapedagógus kompetenciája, hogy IKT eszközökkel ezeket a zenéket felvegye, és minden tevékenység levezetéséhez biztosítsa. Készítsen magának legalább tíz 3-5 perces felvételt, hogy a zenét is variálhassa az összeállított járásgyakorlatokhoz.

Futás, futógyakorlatok a gyermekek **kondicionális képességét fejlesztik**. Ezen belül a gyermekek alap állóképessége fejlődik, pl. a hosszabban tartó lassú és közepes iramú futások segítségével. **A gyermekek reakciógyorsaságát** a futógyakorlatok feladattal, futásból, akusztikus jelre irányváltztatások, megállások, különböző testhelyzetek felvétele fejlesztik. **A koordinációs képességeken belül** a gyermekek téri tájékozódását jól fejleszti a futás irányváltztatással, egyensúlyozási képességüket pedig a keskeny felületen végzett futások fejlesztik a legjobban. Mindemellett gyakoroljuk a futásnemeket: a gyorsfutást, az egyenletes futást, helyben futást, belegyorsuló futást, váltakozó iramú futást. A futás feladattal sok gyakorlási lehetőséget ad a gyermekeknek pl.: tempóváltással, különböző alakzatban futással, irányváltztatással, akadályok kerülésével és/vagy átlépésével.

A futójátékok sok örömet adnak a gyermekeknek, amelyeket az óvodapedagógus bátran kombináljon. Ebből is gyűjtsenek össze vagy 10-15 félért, hogy a gyermekeknek változatos játékokat tudjanak felajánlani. A futójátékokat próbálják olyan kooperatív játékokká alakítani, ahol egymás segítése felszabadítja a gyermekek átváltozását. Pl.: a szoborjátékban a gyermekeket egymás megsimítása oldja fel a megdermedés állapotából. A kooperatív játékokból nem esik ki senki, nincs kirekesztés, nincs győztes és vesztes helyzet, a mozgásöröm áll a fókuszban.

A zenés gimnasztikai blokkok a mozgások, mozdulatok esztétikájára, és a mozgások ritmikusságának fejlesztésére koncentrálnak. Az együtt végzett **nyakgyakorlatok** (fejbiccentés előre-oldalra, fejfordítás jobbra-balra), **kargyakorlatok** (karlengetés, forgatás, hajlítás, karkeresztezés), **törzsgyakorlatok** (hajlítás, fordítás, körzés, döntés) és a **lábgyakorlatok** (szökdelések, guggolások, lábemelések, lendítések, körzések, nyújtások) gazdag mozgáselemeket adnak a zenés gimnasztikai gyakorlatok összeállításához. A zenés gimnasztikának szépségét meghatározza a jó zene kiválasztása, és az esztétikus kézi eszközök használata, amely lehet kendő, szalag, nagyobb zsebkendő mindkét kézen, fabot, párna, zászló, babzsák, labda, és a gyermekek és felnőttek által készített egyéb kézre húzható díszített kesztyű stb. Az óvodapedagógus válogasson a klasszikus zene gyöngyszemeiből határozott ritmusú menüetteket, táncokat pl. reneszánsz zenét, francia balettzenét. Különösen jó, ha ezek zongorán szólalnak meg. A zenei betéteket maximum 5 percesekre tervezze. Ezekből is minden óvodapedagógus készítse el IKT eszközeit, hogy ezeket bármelyik tevékenységhez felhasználhassa, és bármikor rendelkezésére álljanak.

A fő fejlesztési terület meghatározása és a gyakorlatok pontosítása után az óvodapedagógus találja ki a gyakorláshoz szükséges **keretjátékot**, hogy a gyermekek átváltozhassanak, és játéknak éljék meg a többszöri ismétléssel járó gyakorlást. A fő fejlesztés gyakorlatát egészítse ki **kiegészítő mozgáselemekkel** is, hogy egyszerre, a teljes csoportot úgy tevékenykedtethesse, hogy minden gyermek folyamatosan tudjon mozogni. A kiegészítő mozgások, feladatok egyszerűk legyenek, amelyeket a gyermekek készség szinten ismernek. Az óvodapedagógus a tornaszereket nagy körben helyezze el a tornateremben, udvaron vagy a csoportteremben, amely jól érzékelteti a gyermekekkel a gyakorlás folytonosságát. Az óvodapedagógus az új vagy nehéz fő gyakorlatnál úgy helyezkedjen el, hogy a gyermekeknek egyéni instrukciót, segítséget tudjon adni, ha szükségét látja. A pedagógus pontosan gondolja át a szervezési feladatokat, mert azon sok múlik. A jó szervezés eredményesebbé teszi a gyermekek mozgásfejlesztését.

A mozgásos játék egyetlen mozgásos tevékenységből sem maradhat ki, mert a játék lételeme minden óvodás gyermeknek. Az óvodapedagógus olyan játékokat gyűjtsön össze és találjon ki, ahol a gyermekek kooperatívak tudnak lenni. Alakítsa át a régi testnevelési játékokat, mert azok zöme versenyzetetésre épül. A verseny életkori alkalmazása problematikus. Komoly stressz- és szorongáskeltő hatású, folyamatos kudarcélménnyel terhelt.

A levezető, mozgásos fantáziajáték a mozgástevékenységben arra szolgál, hogy a felfokozott mozgásos állapotba került gyermekeket megnyugtassa, és az élménymegosztás létrehozását biztosítsa. A gyermekek között olyan kommunikációs szeretetteljes légkört teremtsen, amelyben szívesen elmondják egymásnak, mit éreztek a varázsjáték alatt, majd azt is elemezhetik, hogyan érezték magukat a mozgástevékenységben, és mi tetszett nekik a mozgásos együtt létben a legjobban. A lent közölt könyvekben kidolgozott varázsjátékok vannak, amelyekből az óvodapedagógus azt a 20–30 játékot válassza ki, amit a gyermekeknek szívesen levezet, mert érzelmi átható ereje őt is megérintette.

Különböző mozgásos szervezeti formák alkalmazása a gyermekek mozgásszükségletének és mozgásfejlesztésének biztosításáért

Az óvodapedagógus a gyermekek szabad mozgását a délelőtti és a délutáni udvari játékban, valamint a séta során biztosítja. Ezekben az időszakokban sokféle mozgásos tanulási lehetőség tervezhető.

Az irányított mozgásos tevékenységet az óvodapedagógus mindhárom korosztálynak heti egy alkalommal szervezi meg, differenciált formában, **mindenkinek** kijáró egyéni segítségnyújtással. Ebben az együttes tevékenységben minden gyermek részt vesz. A tevékenység fő részét forgószinpadszerűen, kiegészítő mozgáselemekkel dúsítsa, hogy gyakorlás közben senki se várakozzon. A két óvodapedagógus az irányított tevékenységhez éves tervezetet készít, melyből hetenként elkészítheti a tevékenység vázlatát. A vázlatában a fejlesztendő képességekből induljon ki, és azokhoz rendelje a mozgásanyagot.

A tevékenység szervezése sokféle lehet, főleg vegyes csoportok esetében. Az óvoda létrehozhat egy kisebbek és egy nagyobbak csoportját, ahol a gyermekeket képességszint szerint csoportosítja, de kiemelheti csak a kiscsoportos korú gyermekeket főleg akkor, ha a csoportban nagyobb létszámmal vannak a három éves gyermekek. Ezt mindenkor az óvoda döntse el, mert ehhez munkaidő átcsoportosítására van szükség.

A program **mindennapi testedzés ajánlata: a kocogás, futás** mindhárom korosztály részére. Az óvodapedagógus a futás mennyiségét a gyermekek képességéhez igazítva, a gyermekekkel egyenként megbeszélve tudatosítja, és feljegyzi a csoportnaplóba. Minden gyermek tudja, hogy ő mire képes, és mennyi kört fut az optimális, egészségfejlesztő testmozgásának biztosításához. A kocogás, futást ebéd előtt szervezzék meg, óvodapedagógusok szeretetteljes irányításával.

(Kiváló a sorszámnevek folyamatos gyakorlásához.) A gyermeknek joguk van, ha elfáradnak vagy rosszul érzik magukat, kevesebbet futni vagy nem futni, amit megbeszél a felnőttekkel. Hetente kétszer, a délutáni időszakban „**Zenés, mozgásos percek**” megszervezését ajánlja a program, ahol az óvodapedagógust utánozva, 3-5 perces időtartamú népzeneire, a magyar folklór változatos térformáinak és lépéseinek alkalmazásával táncolhatnak a gyermekek, és készülhetnek a jeles napok táncbéli programjaira. A másik változatának ajánljuk: a 3-5 perces klasszikus zenére kitalálható mozgásimprovizálást, amelynek mozdulatait az óvodapedagógusok a gyermekekkel közösen kitalálják ki, majd egyénenként. Ezeket a mozgásimprovizációkat egyéb óvodai rendezvényeken a gyermekek bemutathatják.

Az óvoda szervezzen **speciális mozgásfejlesztéseket** azoknak a gyermekeknek, akik gerincdeformításban szenvednek, vagy lábboltozat erősítő tornára van szükségük. Ez szervezhető óvodai és csoport szinten is.

Az **5-6-7 éves gyermekeknek**, akik a tehetségígéretük szerinti beválogatáson túljutottak, és a mozgásos területen átlagon felüli adottsággal rendelkeznek, az óvoda szervezhet minden héten, heti egy alkalommal **téri, kinezetikus tehetségműhelyeket**. A műhelyvezető a programját úgy állítsa össze, hogy ráépüljön az óvodai fejlesztésre, de ugyanakkor magasabb szintű erő- és állóképesség fejlesztést, koordinációs képességfejlesztést biztosítson a gyermekeknek. A mozgás területén az óvoda szervezhet pl. labdajátékok, zenés gimnasztika, zenés mozgásimprovizáció, és sportágankénti műhelyeket. E differenciált tevékenységekbe vonják be a különböző sportszervezeteket. A tehetséggondozó műhelyvezetők az óvodai szinten szervezett, tervezett műhelyeket, heti rendbe beépített időkeretben tartásuk.

Az óvodapedagógus kiemelt feladata a differenciálás, mivel a gyermekek alapkészségei között nagy különbségek mutatkoznak, és a vegyes csoportban pedig mindhárom korosztállyal számolni kell. A gyermek mozgása mindenkor visszatükrözi, hogy hol jár a mozgásfejlődése, ezért megfogalmazható, hogy elsőképpen ő differenciál, mert minden mozgásgyakorlatot csakis a saját képessége szerint tud kivitelezni. Ezek a kiindulópontok a differenciálásban. Az óvodapedagógus differenciálást alkalmaz, ha különböző nehézségi fokú gyakorlatokat állít össze, s ezek végrehajtásának tempóját is variálja, valamint a gyermekek terhelhetősége szerint a gyakorlatok ismétlés számát is az eltérő képességek szerint kezeli. Differenciálásra van szükség a segítségadás mértékében, módjában, a foglalkoztatási formákban, a csapatok összeállításában, eszközadásban, és a gyakorlatadásban stb. Ezzel biztosíthatja a minden gyermeknek kijáró egyéni fejlesztést.

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a tevékenység során

A mozgásos élmények által kiváltott kommunikáció – mint a gyermekek szükségleteinek, kívánságainak szóbeli megfogalmazása, igen változatos kommunikációs lehetőséget kínál a mozgás, mozgásos játék tevékenységben.

A járásgyakorlatok zenére és a zenés gimnasztika mozgáselemben megerősödik a gyermekek nem verbális kommunikációja, amelyet az óvodapedagógus generál az utánzásos tanulási helyzettel. Ebben a tanulási helyzetben megjelenik a testbeszéd, az arc mimikájának kifejező ereje, a kéz által üzenhető gesztus nyelv. Az érkező ingerek közül a gyermek azokat választja ki és színtetizálja észleléssé, amelyek érzelmileg közel állnak hozzá, amelyek megragadják a figyelmét. Az így kialakult észleleti kép tele van érzelemmel, melyet a zene erősen támogat. Ezek a ritmikus, szép mozdulatok csak véletlenül tartalmazzák a lényegét, a logikai összefüggéseket, a gyermek számára egy-egy kiragadott részlet a legfontosabb, legérdekesebb. Ezért az óvodapedagógus ezeket a gyakorlatokat ne kísérje instrukciókkal, folyamatos magyarázó beszéddel. Hagyja a gyermeket, hogy esztétikai élményként élje meg a közös együttes mozgásokat.

A fő fejlesztési területen az óvodapedagógus egyénileg értékelje a gyermekeket, hogy tudják, mit csinálnak jól, és mit javítsanak. A gyengébb mozgású gyermekeket buzdítsa, bátorítsa, hogy ne veszítsék el a mozgáskedvüket.

A fő fejlesztési terület keretjátékai és a mozgásos tevékenységek legvégén beiktatott **fantáziajátékok** stressz oldó helyzetei, **gazdag kommunikációra, párbeszédre adnak lehetőséget**, mert a gyermekek, a különböző érdekes helyzetek megélése után, szívesen elmondják, hogy mit éreztek, és az milyen hatással volt rájuk. Az óvodapedagógus ezeket a beszédhelyzeteket használja fel a bőbeszédű, sok mellékvágánnyal teli, vagy csak felsoroló, vagy szaggatott, vagy egybefolyó tagolatlan megnyilvánulások indirekt javítására, fejlesztésére.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- az irányokat;
- a természetes hely- helyzetváltató mozgásokat alkalmazó játékokat;
- a mozgástevékenység szokás- és szabályrendszerét;
- a mozgáshoz használt eszközök helyes fogásait.

A gyermek képes:

- térben tájékozódni, irányokat betartani;
- harmonikusan, összerendezett ütemtartással járni;
- a zenés gimnasztikai gyakorlatokat esztétikusan, jó testtartással végezni;
- öt percig kocogni, futni, jól koordinált futómozgással;
- csúszni, kúszni, mászni a különböző szereken is;
- helyben labdát vezetni, kislabdát távolra és célba eldobni;
- az ugrásokat talajéréskor fékezni;
- kitartó, pontos feladatvégzésre;
- kooperatív játéokra;
- mozgáseszközök előkészítésére, elrakására.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- szeret mozogni, kitartó a mozgásos játékokban;
- élvezi és tetszik neki a zenés gimnasztika szépsége;
- élvezi a futást, kocogást,
- szeretettel segít kisebb, vagy mozgásfejlődésben elmaradt társainak;
- figyelmesen együttműködik társaival a mozgásos tevékenységben.

A KÜLSŐ VILÁG TEVÉKENY MEGISMERTETÉSE

A tevékenység célja: a gyermekek közvetlen majd tágabb környezetének felfedezése során pozitív érzelmi viszonyának alakítása a természeti, emberi és tárgyi értékek iránt. Ezáltal ismerje meg szülőföldjét, és annak helyi hagyományait, szokásait, a családi kultúra értékeit, hogy annak szeretetére, védelmére folyamatosan befogadóvá váljon.

Célunk továbbá a környezet felfedezése, kutatógatása, vizsgálódása közben a gyermekek mennyiségi, alaki, nagyságbeli, tér- és síkbeli ismeretének gazdagítása, tapasztalatainak rendezése, melyet más körülmények között is fokozatosan alkalmazni tud. A gyermekek elemi ismeretének megalapozása a szülők segítségével.

Az óvodapedagógus feladatai

- A 3–6–7 éves korú gyermekek számára érthető, valós, helyi környezeti témakörök összeállítása, természetes helyzetben történő élmény- és tapasztalatszerzés biztosítása, amely számukra sokféle matematikai összefüggésben megvizsgálható, felfedezhető és feldolgozhatóvá válik;
- A tevékenység megszervezése, differenciált szervezeti formáinak megteremtése, és a művészetek integrálása az intellektuális érzelmek gazdagítása érdekében;
- A gyermekek kommunikációs képességének fejlesztése az átélt élmények, a közvetlen tapasztalatok, vizsgálódások, kísérletezések és azok feldolgozása során.
- A fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt a fenntarthatósági szemléletformálásra, a környezettudatos magatartás alakítására.

A 3–6–7 éves korú gyermekek számára érthető, valós, helyi környezeti témakörök összeállítása, természetes helyzetben történő élmény- és tapasztalatszerzés és ismeretszerzés, és ismeretek rendszerezésének biztosítása, amely számukra sokféle összefüggésben megvizsgálható, felfedezhető és feldolgozhatóvá válik

A legkisebb gyermekek elsősorban **ismerkedjenek meg az óvodával**, az ott dolgozó felnőttekkel. Az óvodapedagógus tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a gyermekek megszerethessék az óvodájukat, a benne dolgozó összes felnőttet. A gyermekek biztonságérzetének kialakulását segítsék olyan **óvodabejáró napi programok**, amelyek apró részleteiben bemutatják az óvoda tárgyi, növényi, esetleg állatvilágát, a benne dolgozók szorgalmas munkáját, értékeit.

Az óvodapedagógusok a féléves beszoktatási folyamatban olyan projektjellegű témaköröket

tervezzenek, amelyek segítenek a gyermekeket közel hozni egymáshoz, és az egyéni értékeiket megismerni. Az „Ismerjük meg egymást!” vagy „Te tudod, hogy én milyen családban élek?” témakörök, jól szolgálják egymás megismerését. Ehhez jó élményszerző és tapasztalatgyűjtő lehetőség, ha meglátogatják a közelben lakó csoporttársaikat, ahol beszélgethetnek a családokról, és azok tagjairól. Közben elkészülhetnek a gyermekek családfái. **„A mi családfánk” albumaikat**, az óvodapedagógusokkal együtt helyezték el a környezeti térben, ahonnan bármikor elővehetik a még érzelmi labilitású pici gyermekek, saját maguk megvigasztalására is. Ebbe a témakörbe beilleszthető olyan elemi ismeretek gyakorlása, mint a gyermekek pontos nevének megtanulása például egy „Hogyan hívnak, mutatkozz be!” szerepjátékkal. Vagy „Hányan élünk a családukban?” játékkal a családtagok keresztnéve is gyakorolható.

Jó témakör a kicsiknek **az évszakok megismertetése**, mert mindennap kint vannak az óvoda udvarán, s ott megfigyelhetik az évszakok szépségét, színeit, jelenségeit, időjárását. Gyűjthetnek terméseket, leveleket, kavicsokat, és az évszakokra jellemző képeket, és édesanyjukkal otthon, az évszakokra jellemző képeket, amelyeket együtt helyezhetnek ki a csoport környezeti terébe. Az évszakok témaköréhez kapcsolható **az erdei óvodai program** is, ahová minden évszakban elmennek az óvodások. Ősszel, télen és tavasszal megcsodálhatják – akár egy közeli ligetes parkban is- a kiválasztott fájukat.

Ismerkedjenek meg **az óvoda utcájával, épületeivel, boltjaival, az ott található intézményekkel, az ott élő emberekkel, növényekkel, állatokkal**. Ha művészeti érték van az óvoda utcájában, gyakorta nézegessék meg, hogy tudják megérezni a rácsodálkozás „ah” élményét. Fedezzék fel a környezet formáit, nagyságbeli jellemzőit, azok számosságát, mennyiségét is.

A legkisebb óvodások vegyenek részt, ismerkedjenek **a hagyományőrző jeles hetek** programjaival, az óvodai ünnepélyekkel, rendezvényekkel, s a művészeti jeles napokkal.

Egy – egy témakörhöz alkalmazva kövessék figyelemmel a csoportjukba járó nagyobb gyermekek gyűjtő, feldolgozó, rendszerező munkáját, fejlesztő játékait, és az óvodapedagógusok művészeti élményközvetítéseit.

Legyen lehetőség a projekttemakörhöz kapcsolódó rövid video (maximum 2-4 perc) megtekintésére, vagy a gyermekek által behozott, nekik való érdekességek, családi felvételek nézegetésére.

Vegyes csoportokban élő legkisebb óvodások a második félévben már társuljanak a többiek környezeti témaköreihez, dolgozzanak az egy-kéthetes, időkeretben, de az élmény-és tapasztalatszerzési lehetőségeket, valamint a feldolgozási módszereket az óvodapedagógusok differenciáltan, számukra könnyen érthető módon bontsák le.

Az óvodapedagógusok **a nagyobb óvodások** projektjellegű tapasztalat- és élményszerző sétáit szervezzék meg az óvoda utcáján túl, **az óvoda tágabb környezetében**. Törekedjenek a megfigyelések, gyűjtőmunkák gazdagítására, differenciálására.

A gyermekek az évszakok jelenségeit, az időjárás változását folyamatosan figyeljék meg. Tudjanak gyönyörködni az évszakok szépségeiben. Keressenek összefüggéseket az időjárás és az emberek tevékenysége között. Gyűjtsenek terméseket, azokat hasznosítsák az óvodapedagógus segítségével. **Végezzenek rügyezettetést, magvak csíráztatását, hajtatását, azok ápolását, gondozását, a termések betakarítását és feldolgozását!**

Látogassanak el a családokhoz, nézegessenek családi képeket. A gyermekek mutassák be a család tagjait, otthonukat, **a szüleik munkahelyét és a család érdeklődését**. Gazdagítsák a „**Mi családfánk**” albumjukat a családi változásoknak megfelelően, a család legnagyobb élményeinek képeivel, hogy nagycsoportos koruk végén -akár anyák napi ajándékként- hazavihessék a családjukról készült hároméves munkájuk összegyűjtött emlékeit.

Az óvodapedagógus tervezzen olyan projekttemakört, amely **az egészséges életről szól**, amelybe az egészséges táplálkozás, az egészséges gazdag mozgásos élet, egészséges ciklikus életvitel, az öltözködés és az időjárás összefüggése, de az orvos gyógyító munkája, a gyógyszerészek segítő, szolgáltató tevékenysége is belefér. Az óvodapedagógusok szervezzék meg mindehhez a valós élményeket, a témában konkrét gyűjtőmunkát, amit a gyermekek a szüleikkel együtt végeznek el. Látogassanak el az óvoda közvetlen környezetében lévő orvosi rendelőintézetbe, gyógyszerertárba, kondicionáló termekbe, Herbária üzletbe stb., hogy a szerzett élményeket, tapasztalatokat a gyermekek feldolgozhassák.

A projekt befejezéseként csoportmunkában alkossák meg azt a kiállítást, amely bemutatja, mi-mindent hoztak létre e projekt tanulása során, s mindezt mutassák be szüleiknek a csoportjuk folyosóján.

Az elemi ismeretek megszerzése érdekében az óvodapedagógus tervezzen projekttemát a környezetükben megtalálható járművekről, s azok csoportosításáról, a gyalogos közlekedés szabályairól. Foglalkozzanak a rend őreivel, hogy a gyermekek észrevehessék, hogy ők is az emberek nyugalmáért dolgoznak.

Tervezzenek projekttemakört **a gyermekek szüleinek foglalkozásáról**, ismerjenek meg jó néhány munkakört. Mindezen témákban figyeljék meg az emberek viselkedését, szokásait, amelyek a társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához, megvédéséhez szükségesek. Beszélgessenek a munkakör nehézségeiről, a sikerességeiről, és azt is tudakolják meg, ki szereti a saját munkakörét, és miért? Hangulatos beszélgetések alakulnak ki, ha a gyermekeket a jövőbe csalogatjuk, és azt feszegetjük, hogy **„Mi szeretnél lenni felnőtt korodban?”**.

Az óvodapedagógusok az **óvoda környezetében élő növényeket, háziállatokat, madarakat, bogarakat** fedezzék fel a gyermekekkel együtt. Projekttemakörükbe tervezzék meg a külső és belső tulajdonságaik megismerését, táplálkozási szokásaiknak megfigyelését, a többi állatokhoz való viszonyulásukat, az emberekhez való kapcsolódásuk jellemzőit is fűrkésszék ki. Figyeljék meg, hogy egy-egy kutyatartó gazda, hogyan szól a kutyájához, milyen kapcsolat van köztük.

Az óvodapedagógusok számos olyan projekttemakört kitalálnak, amelyek **a gyermekek helyi környezetének esztétikai értékeit fedeztetik fel**. Például: városunk a királyok városa, községünk szép épületei, városunk köztéri szobrai, községünk múzeumai, kicsi falunk gyönyörű, virágos terei stb. Olyat is tapasztaltunk, hogy a városban, községben élő népművészekről, mesteremberekről, népdalénekesekről, festőművészekről, és természetesen az alkotásaikról készülnek projekttemakörök, akiket a projekt végén meghívunk az óvodai évszaki ovigaléria kiállítójaként vagy az évszaki ovikoncert fellépőjeként. Ezek a projekttemák kiválóan megerősítik az alternatív program pedagógiai céljait.

Az óvodapedagógus tegye lehetővé, hogy a gyermekek a projekttemaköreikhez rövid (maximum 4-5 perces) videofelvételeket megnézhessenek, vagy interneten található szép képeket megcsodálhassanak.

A nagyobb óvodások feladata a jeles napokra, ünnepekre, rendezvényekre való felkészülés. Az óvodapedagógusok ajánlata szerint közösen tervezzék meg, mit szeretnének megvalósítani az ünnepeken. Ebben a munkában egyenként, párban és kisebb csoportokban

vállalnak feladatot a gyermekek, amelyet az óvodapedagógusokkal együtt napokra lebontanak, hogy mindennel el tudjanak készülni. Ezekre az ünnepi napokra minden óvodai csoport külön vállal feladatot, hogy megérezhessék az ünnepi felkészülés súlyát, a nagy közösségükért végzett felelősséget.

Az óvodapedagógusok a folyamatok katalizátorai, akik minden tárgyi feltételt megteremtnek a gyermekek vállalt feladatainak elvégzéséhez. Tőlük függ, hogy a projekt levezetését a gyermekek hogyan élik meg, milyen motivációs erőt tudnak kialakítani bennük a különböző játékok megtanulásához és eszközök elkészítéséhez. Ezek a projektek fejlesztik legjobban a gyermekek pszichikus funkcióit, a koncentrációs képességüket, a feladattartásukat, a figyelmüket, emlékezetüket, képzeletüket és a kreativitásukat, s azon belül a problémafelállító, azonosító és megoldó képességüket. Ennek a komoly munkának a jutalma, maga az ünnepnap, amiért az óvoda apraja-nagyja egyaránt megdolgozik.

Az ünnepekre, rendezvényekre történő projekt- feladatok elvégzése akkor lesz eredményes, mély érzelmi nyomokat hagyó, **ha a gyermekek nem órákat töltenek az eszközök elkészítésével, a műsorok begyakorlásával**, hanem 10-15 percesek maradnak a napi kis csoportos, egyéni és/vagy páros feladatok elkészítésének időkeretei.

Minden projekttémájukról közösen készítsenek albumot, azt helyezték el a környezeti terükben, hogy felidézhesék az élményeiket, tapasztalataikat, a szüleiknek megmutathassák a projekt zárásaként. Ehhez digitális eszközök használata szükséges, hogy elkészüljenek a projektekről a digitális fotók, esetleg DVD felvételek az ünnepélyről, rendezvényekről, jeles napjaikról.

A nagycsoportos gyermekek olyan különleges projekttémakörben is vegyenek részt, amely a víz, levegő, föld témákat érinti, hogy tapasztalatokhoz jussanak a környezetük szennyeződéseiről is. Ezért az óvodapedagógus a szülők bevonásával szervezze meg -a projekteken belül- az állatok napját (október 4.), a Víz világnapját (március 20.), a Föld napját (április 22.) és a Madarak és Fák napját is (május 10.), amelyek az élhetőbb világért szóljanak. A gyermekek végezzenek egyszerű kísérletet a növényekkel, állatokkal, valamint a vízzel, levegővel és a talajjal is.

Évszakonként egy alkalommal **erdei óvodai program** megszervezésére is sor kerül. A 3–4 éves gyermekek erdei óvodai programja egy-két órás, mely az óvoda közelében található ligetes területen zajlik, lehetőleg minden évszakban ugyanott. A 4–5 éves gyermekek félnapot is

tölthetnek a természetben. (A hátizsákokba elkészített tízórai jelzi a félnapos levegőn tartózkodást.) Az 5–6–7 éves gyermekek két teljes napot is kint tölthetnek, akár távolabbi erdős–ligetes terepen is, ahol az egészséges életmódjuk biztosításához megvannak a feltételek. (Az időkeretek csak ajánlások, az óvodapedagógus a helyi körülményeknek megfelelően tervezzék meg az erdei programokat.)

Az óvodapedagógusok sokféle témakörben gondolkodhatnak még, amelyből érdemes projekttemakört faragni: pl.: kövek a környezetünkben, színek a környezetünkben, egy építkezés nyomon követése, iskolák a környezetünkben, mivel közlekedünk a városunkban, házak a környezetünkben, stb. A felsorolt témák megannyi matematikai megfigyelést tartogatnak a projektjellegű tanulás során, amely megmozgatja a gyermekek intellektuális érzelmeit.

A gyermek ebben a tanulásban megélheti a gondolati cselekvés érzelmeit, ha részletesen visszapergeti a megélt élményeket. Többször átélheti az „Értem!” evidencia-élményt, „Nézzétek, sikerült!”- sikerélményt, mert ott van az óvodapedagógus és a gyermek kezében az élmények feldolgozása. „Vajon mi lesz?”- izgalmas pillanatok a kíváncsiság élményét generálják a gyermekek számára. A gyermekeknek a sok közös projekt és a feldolgozáshoz kitalált fejlesztő játékok hatása megannyi intellektuális motívumot ad. „Jaj, de érdekes!” projekt felfedezések sok „AHA” élményhez juttatják őket. „Jé, az asztalnak is szeme van?”- humoros felfedezések élményei örök alkotóvá, a humort befogadóává formálják az „aprószenteket”. Ezt a tanulást egyetlen tanulási típus jelen helyzetünkben, nem tudja felülmúlni. A témaköröket elemezve elmondhatjuk, hogy ez a pedagógia erősíti a helyi közösségi lét értékeit, kezdeményezi a közösségteremtő együttléteket, a helyi érdekű lokálpatriotizmus megerősítését. A gyermek, miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét.

A tevékenység megszervezése, differenciált szervezeti formáinak megteremtése és a művészetek integrálása az intellektuális érzelmek gazdagítása érdekében

A gyermekek fejlesztése mindhárom korosztály esetében, kis létszámú csoportokban, páros munkaformában és egyéni fejlesztéssel történik, a gyermekeket elosztva, hetente három alkalommal. Az élmény- és tapasztalatszerzések a délelőtti udvari életbe, az élmények feldolgozása pedig a délelőtti csoporttermi játékba integrálódnak. Az óvodapedagógusok a közvetlen élmény- és tapasztalatszerzések hatékonyságát növelik azzal, hogy a gyermekeket az élmény helyszínére kisebb csoportokban viszik el, hogy minden gyermeknek egyenként tudjon az óvodapedagógus válaszolni a feltett kérdéseire, és egyenként tudja megfigyeltetni a gyermekekkel a lényeges tapasztalni valókat. Minden projekttemában kezdeményezzenek konkrét célú otthoni gyűjtőmunkákat, amihez tudatos feldolgozó tevékenységeket, vizsgálódásokat és kísérletezgetéseket kapcsoljanak. A téma elindítását előzze meg a felvetett problémák megbeszélése, mely a témában felöleli a természeti, emberi és tárgyi vonatkozásokat.

A délutános óvodapedagógus megérkezése után, a délelőtti óvodapedagógus, a hét három délelőttjén, maximum 8–10 gyermekkel kezdje el a felvetődött problémák körbejárását, elsősorban élményalapú megközelítéssel. Az élményeket minél többféleképpen rögzítse, hogy azok visszanezhetővé, könnyen felidézhetővé váljanak. Vegyes csoportokban az élmény- és tapasztalatszerzés legyen közösen a kicsikkel, viszont a téma feldolgozásban való részvételüket a gyermekek képessége döntse el.

Az óvodapedagógus **két, háromhetes időintervallumban** alakítsa ki a teljes projekttemakör, levezetését, feldolgozását. A témán belül törekedjen a nagycsoportos gyermekekkel közös tervezésre. A gyermekek az óvodapedagógus segítségével egy projekt falon tervezzék meg a naponkénti tennivalókat. Az óvodapedagógus egy témakörhöz legalább három élmény- és tapasztalatszerző megfigyelési lehetőséget tervezzen, melyekre az első hét ad megfelelő lehetőséget. Ezekről a pillanatokról készítsenek fotókat, az élmények felidézéséhez és a projekt végét lezáró albumok elkészítéséhez. Az első hét élményszerűségét az óvodapedagógus tovább fokozhatja, ha művészeti kiegészítésekkel gazdagítja az élményszerzés időszakát.

Az óvodapedagógusok a projekt témák feldolgozásában nagy hangsúllyal tervezik meg a **logikus gondolkodáshoz szükséges gondolkodási műveletek sorát**, mint a megnevezés, párosítás, felsorolás, kiválasztás, bizonyos sorrend kialakítása, különböző rendezőelvek használata, összehasonlítás, megkülönböztetés, azonosságok, hasonlóságok, következtetések, ítéletalkotások, analízis, szintézis, konkretizálás, általánosítás, csoportosítás és osztályozás, valamint a mennyiségi, alaki, nagyságbeli, tér- és síkbeli jellemzők tudatos gyakorlásának lehetőségeit. Az óvodapedagógus az élményeket, tapasztalatokat igyekezzon hatékony, érdekes eszközökkel feldolgozni, amelyek biztosítják a logikai műveleti sorok alkalmazását

Az óvodapedagógus a második hétre úgy készüljön fel, **hogyan projektábrák** a kis csoportokkal közösen vagy egyéneként, vagy párban minden fontos tapasztalatot a kiválasztott gondolkodási műveletsorok segítségével a gyermek meg tudja oldani, mivel mindahhoz tapasztalatot gyűjthetett. A második hét második napjától élvezhetik a **gyermek a projekthez kitalált fejlesztőjátékokat, akár a művészetek integrálásával**, majd az utolsó, harmadik napon, szorgalmas együttműködéssel elkészül az a **kiállítás**, amely bemutatja a teljes projekt folyamatát, a benne részt vett gyermekekkel, felnőttekkel és szülőkkel.

Minden feldolgozandó témához tervezzenek **egyéni, páros, mikrocsoportos fejlesztő játékokat**, amelyek az elmélyítést, az egyéni képességek tudatos fejlesztését szolgálják. A megkedvelt fejlesztő játékok bekerülnek a gyermekek szabad játékába, amely a projekt felidézését is magában foglalja.

Egy-egy témához kapcsoljanak irodalmi, zenei, képzőművészeti, népművészeti, iparművészeti vonatkozásokat. A projekt befejezését jelezze a **gyűjtött anyagból esztétikusan összeállított kiállítás**, mely a szülők tudatos tájékoztatását is biztosítja. A projektjellegű tanulás megkívánja az óvodapedagógus tervezőtevékenységét, amelyet egész évre, évszakonként gondoljon végig, és minden projektről készítsen vázlatot a tudatos levezetéséhez. Ezekhez formanyomtatványok állnak rendelkezésére.

A gyermekek kommunikációs képességének fejlesztése a problémák azonosítása, megoldása, az átélt élmények, a közvetlen tapasztalatok feldolgozása során tervezett vizsgálódások, kutakodások, kísérletezések tervezésével

A kiscsoportos problémafelvetések, élmény- és tapasztalatszerzések, témafeldolgozások lehetőséget adnak a gyermek-óvodapedagógus, gyermek-gyermek személyes **okfejtő, összefüggéseket kereső beszélgetésére**. A beszélgetés természetesen akkor lesz fejlesztő erejű, ha az óvodapedagógus kérdésfeltevése verbális megnyilatkozásra ösztönöz. A legsokszínűbb spontán beszélgetések esetében is mindig csak olyan kérdéseket tegyen fel az óvodapedagógus, és olyan válaszokat adjon, amelyek biztonsággal segítik az új ismeretek, fogalmak, fogalomkörök kialakulását, ezek helyes szóbeli megfogalmazását. A projekthez kapcsolódó irányított beszélgetésekben előfordulnak **a legismertebb kérdéstípusok**: a sugalmazó, rávezető, gondolkodtató kérdések. Az óvodapedagógus a beszélgetések funkciójából adódóan azonban, a kérdések céljának, feladatának megfelelően, variálja ezeket. **A változatos kérdések vonatkozhatnak adatok, tények megállapítására, problémafelvetésre, feladatok értelmezésére**, fogalom megnevezésére, felsorolásra, ok-okozati összefüggések felfedezésére, elemi következtetések levonására, hasonlóságokra és különbségekre, és a szó jelentésének ismeretére. Az óvodapedagógusnak arra kell ügyelni, hogy kérdései ne tartalmazzanak olyan fogalmakat, amelyek jelentéstartalmával a gyermek nincs tisztában. Fontos, hogy minden gyermekre figyeljen, mert a gyermek jelzi, ha valamit nem ért, s azt gyors korrigálással helyre tudja hozni, és folytatható a beszélgetés. Az is lényeges a beszélgetésben, hogy a gyermek minden kérdésére hiteles, érthető pontos választ kapjon.

Ezek a projektjellegű szervezeti formák kiválóan segítik **a gyermekek szókincsének gazdagítását**, mivel a projekt témakörökben, a gyűjtőmunkával együtt igen széles tapasztalati anyaggal dolgoznak, amelyek megsokszorozzák valóban a gyermekek szókincsét, és gyakorolhatják azokat a kontextusos beszédben. A valós élethelyzetek természetes módon teszik lehetővé, hogy alkalmazzák, gyakorolják a viselkedés alapvető szabályait, a köszönést, bemutatkozást, megszólítást, véleménynyilvánítást, a szándékok kifejezését, az érzelmeik közvetítéseit, melynek hatására magabiztosabbá válnak a kommunikációs szituációkban.

Az óvodapedagógusnak arra kell törekednie, hogy a projektjellegű tanulás során adjon minél több lehetőséget **a spontán beszéd formáinak széles körű gyakoroltatására**, a metakommunikáció egyre változatosabb megoldásaira, a kontextusos és az összefüggő beszéd alkalmazására.

A projektek tele vannak matematikai, logikai összefüggésekkel, melyet a gyermek játszva, a tapasztalatok logikus rendezésével sajátít el. A matematikai tapasztalatszerzés fontos alkotóeleme a gyermekek értelmi képességének, a beszéd és gondolkodás együttes fejlődésének. Ezért az óvodapedagógus a projektekben a gyermekekkel tudatosan gyakoroltassa a matematikai kifejezéseket, a tő-, és sorszámneveket, a határozatlan számneveket, a halmazok összehasonlítását szín, alak, forma, helyzet, számosság szerint, becsléssel, párosítással, több, kevesebb ugyanannyi meghatározásával. A projektek feldolgozása során a gyermekek sajátítsák el a relációs szókincset: a kisebb, nagyobb, ugyanakkora, alacsonyabb, magasabb, ugyanolyan magas, rövidebb, hosszabb, ugyan olyan hosszú, keskenyebb, szélesebb, ugyan olyan széles, egész, fél, feleannyi stb. kifejezéseket. Fedezzék fel, ismerjék meg a sík-, és térmértani kifejezéseket: a kört, téglalapot, a négyzetet, a gömböt, a téglatestet, a kockát, a nyitott és zárt vonalakat, és a szimmetrikus alakzatokat stb. A gyermekek beszédészlelése és beszédmegértése záloga lesz annak, hogy szókincsükbe minél több matematikai kifejezés bekerüljön.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a tevékenységhez szükséges viselkedés alapvető szabályait;
- azokat a magatartási formákat, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek;
- a gyalogos közlekedési szabályokat;
- a környezetében lévő művészeket, mestereket, esztétikai alkotásokat;
- mennyiségi, alaki, nagyságbeli, tér- és síkbeli formákat.

A gyermek képes:

- különbséget tenni az évszakok között, napszakok között;
- megszámlálni bármit legalább 10-ig, s azokat mennyiség, nagyság, forma, szín szerint rendezni és összehasonlítani;
- az irányokat, és a szófajokhoz társuló igekötőket, névutókat (leül, szék mellett) pontosan alkalmazni;

- betartani a gyalogos közlekedés szabályait;
- élményeit kontextusos helyzetben elmondani;
- a beszédhelyzethez és az anyanyelvi szabályokhoz illeszkedő, jól érthető módon beszélni;
- az alapvető viselkedési szabályokat betartani;
- önállóan, otthonosan mozogni az óvoda egész területén.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- szereti a környezetét, gyönyörködik a szépségében;
- örömmel ismer rá a környezetében lévő intézményekre, szolgáltató üzletekre, művészeti alkotásokra, s azokra az emberekre, akiket ott megismert;
- szeretettel beszél azokról a háziállatokról, amelyekhez személyes kapcsolata társul;
- fontosnak tartja a gyalogos közlekedés szabályait, amelyet igyekszik betartani, betartatni a kisebbekkel;
- törekszik azoknak a magatartási formáknak, szokásoknak betartására, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek;
- élvezettel nézi a tapasztalatszerző sétákon, kirándulásokon, rendezvényeken készült videó felvételeket, fotókat;
- érdeklődő, szívesen beszélget, kérdez a felnőttektől, társaitól egyaránt

MUNKAJELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEK

A tevékenység célja: a gyermeki munkajellegű teendők megszerettetésén keresztül olyan készségek, tulajdonságok kialakítása, amelyek pozitívan befolyásolják a gyermekek munkához való viszonyulását. A sokféle munkajellegű teendők, tevékenységek biztosításával a gyermekek jussanak el odáig, hogy szívesen és örömmel végzik a munkafeladatokat. Továbbá célunk hogy a gyermekeknek a munkavégzéséhez szükséges képességeik kialakulhassanak, ami közben formálódhat önálló felelősségük, társas együttműködésük, kooperatív, egymásra figyelő munkavégzésük.

Az óvodapedagógus feladata

- A felnőttek mintáján keresztül a gyermekek pozitív beállítódásának, viszonyulásának megalapozása a munkajellegű tevékenységekhez;
- Különböző típusú munkajellegű tevékenységek biztosítása, munkafolyamatainak megismertetése, s azok feltételének megteremtése;
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a munkajellegű teendők elvégzése során.

A felnőttek mintáján keresztül a gyermekek pozitív beállítódásának, viszonyulásának megalapozása a munkajellegű tevékenységekhez

Az óvodások munkajellegű tevékenysége a játékból bontakozik ki, elsősorban önmagukért, majd később a közösségért végzik. Kezdetben az óvodapedagógus segítségével, később pedig teljesen önállóan, öntevékenyen vesznek részt benne, az óvodapedagógus sugalmazó, bátorító és elismerő szeretetével. A gyermekeknek mindenben a felnőtt a mintaképe. Ez igen hamar megjelenik a szerepjátékukban, amikor papás-mamás játékot játszanak. Ebben a játékban a szüleiket utánozzák. Az óvodai életben pedig az óvodapedagógust, ha megfigyelhetik, milyen munkát végez. Az óvodapedagógus a gyermekeket engedje magához közel, hogy lássák, mit tesz. Az is hatékony eszköze az attitűdformálásnak, ha az óvodapedagógus mindig elmondja, mit, miért csinál. A gyermekek igen hamar kiejtik azt a mondatot, hogy „Én is csinálhatom?” Ez az a pillanat az óvodában, amit fogadjon el az óvodapedagógus, lelkesítse a gyermekeket a munkafolyamatok megismerésére, begyakorlására. Az óvodapedagógus tudatosan úgy kommunikáljon, hogy a gyermekek megtudhassák, ha ők tiszta, kivasalt ruhában érkeznek az óvodába, az az édesanyjuk igényes munkájának az eredménye. Ezt nekik értéknek kell

tekinteni, meg kell becsülni. Ugyanígy az óvodában a dajka néni igényes munkájának eredménye a patyolattiszta csoportterem, amelyben olyan jó végigmászni a tiszta szőnyegeken. Ez az óvodai szemlélet tudja három éven keresztül megalapozni a gyermekek pozitív beállítódását, a magukért és másokért végzett teendők, feladatok elvégzését, amit örömmel és szívesen, aktívan vállalnak.

Különböző típusú munkajellegű tevékenységek biztosítása, munkafolyamatainak megismertetése, s azok feltételének megteremtése

A gyermeki munkajellegű teendők bevezetése az óvodapedagógusoktól közös, tudatos, tervező és szervezőmunkát igényel, amit egy csoport irányítása esetében a két óvodapedagógusnak nagyon precízen végig kell gondolnia a dajka néni bevonásával. Közösen a legpraktikusabb munkafolyamatokat dolgozzák ki, amit a gyermekek könnyen elvégezhetnek. Mindegyik munkafajta bevezetését előzze meg a fenti végiggondolás, mert ez a záloga minden munka eredményességének. A másik kiemelt feladat a munkafajtákhoz szükséges eszközök beszerzése vagy elkészítése, amelyeknek eszközfogásait is meg kell beszélni a gyermekeket nevelő felnőtteknek, hogy mindhárman azonos mintát adjanak azok helyes használatáról, a munkamenet sorrendiségéről. Az óvodapedagógus először minden gyermekkel egyenként végezze el a munkafolyamatokat, és vegye észre, mit tud a gyermek könnyen elvégezni, miben szükséges segítséget adni ahhoz, hogy megtanulhassa azt önállóan elvégezni. A gyermekeknek csakis bátorítással, buzdítással segítsen, így minél többször át tudják élni az „Én már erre is képes vagyok!” sikerélményt, amely a munka örömét, a célért vállalt erőfeszítés szépségét is magában hordozza. Az óvodába lépéstől kezdve az óvodapedagógus indítsa el az **önkiszolgálás** munkafolyamatait a gyermekek öltözködésében, tisztálkodásában, étkeztetésében, játékhasználatában, ezekben alkalmazza a szokás tanulási módszereink eredményes levezetését.⁹⁰ Ebben a munkajellegű tevékenységben el kell érünk, hogy a gyermekek minél hamarabb a maguk kiszolgálásában önállóvá váljanak.

A közösségért végzett tevékenységek egyik kiemelt formája a **naposi munka**, melyet az óvodapedagógusoknak nagyon átgondoltan szükséges bevezetni. Az óvodapedagógus a naposi munkát bármelyik tevékenységben alkalmazhatja, és úgy variálhatja a munkafeladatokat, hogy az a nyugodtabb óvodai élethez hozzájáruljon. A naposi munka kidolgozását a csoportban dolgozó felnőttek közösen tervezzék meg, hogy a kialakított szokásrendszerét azonosan értelmezzék, alkalmazását azonos módon segítsék és támogassák. Ezeket a típusú feladatokat, csak a nagyobb gyermekekre bízzák. A gyermekek étkeztetésének differenciálását jobban

elősegíti az önkiszolgálás. Ezért érdemes lenne a naposi munkával kombináltan használni. Így csak egy-egy napost kellene kijelölni a reggeli és a délutáni folyamatos étkezésekhez, a déli étkeztetésnél is lényegesen csökkentené a naposok feladatát, de így bővíteni lehetne a feladatkört az alvás előtti teremrendezés teendőivel. Ezzel elérhetnénk, hogy udvari életben részt vehetne minden 4-5-6-7 éves gyermek a kocogás-futásban, mert nem kellene a naposoknak előbb bemenni az udvarról. Jó lehetőséget teremthetne ez a kocogás-futás differenciáltabbá tételében is, különösképpen a vegyes csoportok esetében. A program javasolja, hogy a különböző játéktereknek, kuckóknak legyenek naposai, mivel minden kuckóban ott vannak az összes eszközök az irányított tevékenységekhez is. A játékeszközök visszaviteléhez, helyére tételéhez fontosak lennének a segítő kezek, főképpen a vegyes csoportok esetében. Ezek a javaslatok indítsanak el olyan naposi rendszer kialakítását a csoportokban, amelyekre valós szükségletek hívják fel az óvodapedagógusok figyelmét.

„Segítés az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek” típusú munkajellegű tevékenység is előre körvonalazható. Az óvodapedagógusok tervezzék meg ezek lehetséges fajtáit, és határozottan foglaljanak állást abban a kérdésben, hogy ez az óvoda területén, a saját csoportjukban, óvodájukban és az udvaron elvégzendő teendő lehet. Munkaformáját tekintve javasolható a páros munka és a mikrocsoportos szervezeti forma alkalmazása. Ezek lehetnek: a pénteki játéktisztítási, mosási feladatok, játékjavítások, ajándékkészítések, a csoportterem díszítése, csinosítása, nagyobb elrendezések a játékterekben, házimunka jellegű teendők, évszaki munkák az udvaron stb.

Önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízások főképpen egyéni feladatokat vagy páros munkaformában teljesíthető teendőket jelentenek az óvodai gyakorlatban. Ezek lehetnek ad hoc feladatok, de lehetnek tervezett feladatok is, amelyek a gyermekek önállóságát, felelősségvállalását, céltudatosságát nagymértékben fejlesztik. A tervezett feladat sok esetben lehet fürdőszobai megbízás. A megbízott ellenőrzi, hogy a gyermekek a csapokat mindenütt elzárták-e, a villanyok sehol nem égnek-e feleslegesen. Esetleg a fogkrém adagolása hetenkénti váltásban, hogy megfelelő mennyiség kerüljön a gyermekek fogkeféire. Megbízás lehet még a napi létszámok leadása az ebédmegrendeléshez, vagy üzenetek átadása az óvodapedagógusoknak stb. E teendőket csak a nagycsoportos gyermekek végzik, hogy kialakulhasson bennük a kisebb gyermekek irányítása, segítése, támogatása, az a példamutató viselkedés, amely a kisebb gyermekek számára követhető.

A növényápolás- és állatgondozás, mivel folyamatos munkajellegű feladatot jelent a csoportoknak, nem csak a környezeti tevékenység része. Az óvodapedagógus ebbe a teendőbe mindhárom korosztályt vonja be. A legkisebbek az óvodapedagógussal együtt megfigyelik a növények, állatok gondozását. A kerti munkában követik a termések, falevelek elszállítását, a nagycsoportosok veteményezését, a növények öntözését, és közreműködnek az érett gyümölcsök, szép virágok összeszedésében stb. A nagyobb óvodások képességüknek megfelelően együttműködnek az óvodapedagógussal, és kisebb csoportokban önállóan tüsténkednek a növények gondozásában a magvetéstől vagy elültetéstől, a növények ápolásán keresztül a termések összegyűjtéséig. Ők már az óvodapedagógusokkal minden évszakban közösen tervezik meg a feladataikat, önkéntes vállalkozással. Az óvodapedagógus használja a praktikus ágyások kialakításának módszereit. Legyen a gyermekeknek legalább virágágyása, hogy gyönyörködni tudjanak a saját kis kertjükben, amelyre helyezték ki a csoport szimbólumát, hogy a szülők is lássák, mit ápolnak, gondoznak egész évben az óvodában. Az óvodapedagógus segítségével a gyermekeknek legyen lehetősége akváriumot vagy terráriumot és madáretetőt gondozni. Az óvodapedagógusok a munkajellegű tevékenységeket évszakonként tervezzék meg, és elemezzék, értékeljék az eredményeket. Az óvodapedagógus fejlesztő értékelése legyen folyamatos a gyermekek munkavégzése során, hogy azzal is erősítse bennük a munka fontosságát, a gyermekek munkához való pozitív viszonyát, munkaszeretetét.

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a munkajellegű tennivalók elvégzése során

A beszéd- és kommunikációs képességek fejlesztésének számos lehetőségét kínálják a munkajellegű óvodai teendők, melyek a gyermek-óvodapedagógus, a gyermek-dajka, gyermek-gyermek közötti kapcsolatteremtő, megismerő, együttműködő kommunikatív helyzetek.

Az önkiszolgáló tevékenységek fokozzák a gyermekek beszédaktivitását, közlékenységét, mert sokszor még segítségre szorulnak vagy meg szeretnék tanulni a munkafolyamatokat az étkezési, öltözködési, tisztálkodási szokásokat. A felnőtt-gyermek elmélyülő érzelmi kapcsolata lehetővé teszi, hogy a gyermekek nyitottak legyenek az új információk befogadására, ugyanakkor késztetést is érezzenek legkülönbözőbb gondolataiknak, élményeiknek, vágyaiknak, tudakozódó kérdéseiknek szóbeli megfogalmazására. A gondozás bensőséges együttlétében kialakuló beszélgetés, bemutatás, nyelvi utánzásra késztetés, alkalmat ad a beszédformák gyakorlására, a legváltozatosabb spontán beszédfordulatok alkalmazására. A munkajellegű tevékenységekben gyakran előforduló beszédhelyzetek a megszólítás udvarias formái, a szóbeli instrukciók, ténymegállapítások, tényközlések, kérések. Ha azt szeretnék,

hogy megkedveljék a gyermekek a munkajellegű tevékenységeket, nem maradhat el a buzdítás, dicséret, bizalomelőleg gyakori biztosítása sem.

A segítség az óvodapedagógusoknak és a felnőtteknek, a megbízatások, a növény- és állatgondozás típusú munkákat nagyon szeretik a gyermekek, mivelhogy a felnőtt-gyermek között jön létre, és a felnőttek óvó, védő, szerető gondoskodásával folyik. Ezek a közös munkák az óvodapedagógusok és/vagy a dajkák modell értékű, utánzásra készítő viselkedésüknek az eredménye. Az óvodapedagógusok használják ki ezeket a gyermekek beszéd- és kommunikációs képességeinek fejlesztésére, amelyek tálcán kínálják a szövegprodukción, szókincsbővítés, kifejező mozgások (mimika, gesztusok, tekintetváltás), a beszéd prozódiai elemei (hangsúly, hanglejtés, szünettartás stb.) gyakorlásának a lehetőségeit.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a munkajellegű feladatokhoz szükséges eszközöket, és azok használati módját;
- a munkafolyamatokat, és azok szabályait.

A gyermek képes:

- az önkiszolgáló teendőit önállóan elvégezni;
- közösen, kooperatívan dolgozni párban és mikro csoportokban;
- a naposi munkát közös megegyezéssel, kooperatívan, igényesen teljesíteni;
- az egyéni megbízatásokat felelősségteljesen teljesítésére;
- közreműködni a növények és állatok igényes gondozásában;
- a kitartó munkavégzésre, a kapott feladatok elvégzésére.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- örömmel dolgozik társaival;
- szívesen teljesíti kötelességeit, és szüleinek boldogan újságolja a munkavégzéseinek eredményeit;
- szeretettel elfogadja a felnőttek tanácsait;
- munkafolyamatokban szívesen segít a rászoruló társainak

KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK EGYÉNI FEJLESZTÉSE, FEJLŐDÉSÉNEK SEGÍTÉSE

A gyermekek egyéni fejlesztése

A **programunk célja**, hogy a gyermekeknek olyan egyéni fejlesztési rendszert biztosítson, amely minden gyermeknek a fejlődését félévenként nyomon követi, majd az eredmények függvényében minden gyermeknek egyéni fejlesztési tervet készít és biztosítja a program napirendjében a fejlesztési lehetőségek időkereteit.

Továbbá célja, hogy minden szülőnek félévenként a gyermeke fejlődéséről és a fejlesztés eredményeiről részletes tájékoztatást adjon a nevelőpartneri viszony erősítése érdekében.

A nevelőtestület feladatai

- A gyermekek egyéni fejlődésének és fejlesztésének folyamatszabályozása szerint: a nyomon követéshez szükséges dokumentumok előkészítése, a gyermekek megfigyelésének elindítása, a fejlettségi mutatóinak folyamatos rögzítése, valamint a gyermek egyéni fejlesztési tervének elkészítése, a fejlesztés beindítása, elvégzése és annak értékelése;
- Az iskolai tanulmányok megkezdéséhez szükséges készségek, képességek rögzítése, iskola előkészítő, fejlesztő pedagógiai tevékenység tervezése.
- A szülők korrekt, empatikus tájékoztatása a gyermeke megfigyelésekről és a fejlesztések tapasztalatairól;
- Az óvodai szinten működtetett „Gyermekek egyéni fejlődését, fejlesztését segítő szakmai team” munkájában aktív együttműködés megteremtése.

A gyermekek egyéni fejlődésének és fejlesztésének folyamatszabályozása szerint a tennivalók értelmezése

A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció a gyermek fejlődéséről folyamatosan vezetett olyan dokumentum az oviKRÉTA kötelező felületén, amely tartalmazza a gyermek fejlettségi szintjét, fejlődésének ütemét, a differenciált nevelés irányát. A gyermek értelmi, lelki, szociális és testi fejlettségének mutatóit szempontok szerint tudja értékelni, hogy az életkorának megfelelően hogyan fejlődik, eléri-e az iskolakészültség kritériumait. Életkortól függően készíthet értékelést a pedagógus a gyermek fejlődéséről.

A gyermekek fejlődését nyomon követő dokumentációk a programban dolgozó kolléganőknek rendelkezésére állnak, melyet a csoportokba felvett gyermekeknek, személyre szólóan el kell készíteni egy dossziéba. A dokumentumok sora a **gyermek anamnézisével kezdődik**, amit az első családlátogatáson a szülővel együtt töltenek ki az óvodapedagógusok, s közben értelmezik, hogy bizonyos kérdések megválaszolására miért van szükség a gyermekek fejlesztéséhez. Ez az eljárás kiválóan elindítja azt a felelősségteljes közös munkát, amely a gyermek folyamatos, tudatos, magas színvonalú egyéni fejlesztéséről szól.

A gyermekek befogadási időszaka az óvodapedagógiai programunkban december végéig tart, mert a gyermekeket jól meg kell ismerni ahhoz, hogy az első fejlődéséről szóló mutatóit rögzíteni tudják a csoportban dolgozó óvodapedagógusok. Leszögezzük, hogy a gyermek befogadása, beszoktatása nem addig tart, ameddig sír, hanem addig, míg megismerkedik az óvodai élet szokásaival, teendőivel, és az ott dolgozó felnőttekkel. Erre kiváló lehetősége nyílik a kicsi gyermekeknek a vegyes csoportokban, mert ott mintát kap ehhez a nagyobb óvodásoktól is. Az óvodapedagógus december végéig **kitölti a gyermek befogadási időszakáról szóló formanyomtatványt**, és elvégzi a személyiségstruktúrában kidolgozott **Gyermektükör** első félévi **fejlődési mutatóinak megállapításait, bejegyzéseit** (mozgásfejlődés, érzelmi, szociális, értelmi – beszédfejlődés). Ennek függvényében elkészíti minden gyermeknek az egyéni fejlesztési tervét. A fejlesztés április végéig tart, melynek az eredményeit rögzíti a fejlesztési tervben található értékelésekben.

Az óvodapedagógiai programban meghatározott teendőkkel, tevékenységekkel kapcsolatos megfigyeléseket a gyermek óvodába lépésétől kezdve elindítjuk, hogy nyomon követhetővé váljon a hároméves vagy négyéves óvodai fejlesztés egyéni jellemzőinek megismerése, azaz a gyermek fejlődési íve. Ezért év elején a gyermekek óvodába érkezésének időszakában elvégezzük az első diagnosztikát, és a kiscsoport végén is rögzítjük ismét a gyermekek fejlődési jellemzőit.

Az óvodapedagógusok **4-5 éves korú gyermekek** fejlődési mutatóit szeptember első hónapjában egyénenként megfigyelik, és a már rögzített első mutatókhoz viszonyítva megállapítják, hol vannak nagyobb léptékű fejlődések, amit diagnosztizálni szükséges. Októberben a kapott adatok függvényében elkészítik az egyéni fejlesztési terveket, és azt igyekeznek megvalósítani és értékelni december harmadik hetéig. A második félévi fejlődési mutatókat is az előzőhöz viszonyítva értékelik, és csak azokon változtatnak, ahol kimutatható az ugrásszerű fejlődés, vagy sajnálatos módon a visszaesés. Sokszor megfigyelhető a stagnálás is, amely a fejlődési törvények szerint is természetes. Januárban, a változásokat figyelembe

véve, újra tervezik a fejlesztési terveket, és azokat április végéig, a különböző fejlesztő játékok segítségével befolyásolják, stimulálják, fejlesztik. Az értékeléseket május közepéig elvégzik, és rögzítik a dokumentumban. A tevékenységek eredményességének megfigyelése, és a fejlesztés adminisztrálása május végéig megtörténik, hogy a szülővel mindazt egyéni beszélgetés keretében meg tudják beszélni a pedagógusok.

Az óvodapedagógusok **az 5-6-7 éves gyermekek** fejlődésének diagnosztizálását az első félévben ugyanúgy elvégzik, mint a 4-5- évesek esetében, viszont a tankötelezett gyermekek egyéni fejlesztését és a tevékenységek diagnosztikáját márciusban befejezik, és összegzik az eredményeket. A visszamaradó gyermekeknek ez az év folytatódik ugyanúgy, mint a 4-5- éves gyermekeknek, s majd a következő évben záródnak számukra az egyéni fejlesztések hasonlóan, mint az iskolaérett gyermekeknek.

A gyermekek egyéni dokumentumaiban, amennyiben a gyermeket szakértői bizottság vizsgálta, **megtalálhatók a szakértői bizottság vizsgálati megállapításai**, és a fejlődést szolgáló intézkedésre tett javaslatai, amelyet az óvodapedagógus a fejlesztési tervében figyelembe vesz, és rögzíti a gyermek egyéni fejlesztéseit. Ehhez fűzi a további szakértői bizottság felülvizsgálatának megállapításait is.

A szülő korrekt, empatikus tájékoztatása a gyermeke megfigyeléséről, és a fejlesztések tapasztalatairól

Az egyéni fejlesztés folyamatszabályozásában minden félév zárásaként beépülnek „**A szülő tájékoztatása a gyermeke fejlődéséről**” szóló megbeszélések, amit az óvodapedagógus tart, aki a gyermek dokumentumait folyamatosan kezeli, és a megfigyeléseket, fejlesztéseket elvégzi. Ugyanis praktikusság alapján a két óvodapedagógus között a gyermekcsoport létszámát a betűrendnek megfelelően megfelelően megfelelik, hogy mindkettőjükre azonos feladatok terhelődjenek. (Kritikus esetek megbeszélésénél mindkét óvodapedagógus részt vesz a tájékoztatáson.)

Az óvodapedagógus különös tekintettel készüljön fel ezekre a megbeszélésekre, és minden gyermeknek vigye el a Gyermektükrét a találkozásra, hogy a szülő átnézhesse a bejegyzéseket, amiket egyenként kísérvén pontos magyarázat. A fejlesztések tartalmát, módszereit és eszközeit is mutassa meg a szülőnek, mert azok inspirálhatják őket arra, hogy otthon is hasonló játékokat vegyenek a gyermekeiknek, és játszanak velük. Nagyon hasznos ilyen beszélgetést az

óvodapedagógusnak úgy kezdeni, hogy kiemelkedő, kedves tapasztalatot, humoros, megtörtént társas szituációt mond el a szülőknek, hogy a beszélgetés hangulati alapját megteremtse. A fejlesztés eredményeinek közlésekor, legyen természetes tényközlő, amit ha szükséges, mindig oldjon fel azzal a lezárással, hogy van időnk a fejlesztésre, mert ugyanezeknek a képességeinek fejlesztését fogja tervezni a következő félévben, ha addig egy ugrásszerű fejlődés nem történik a gyermek személyiségében, amely a problémát hirtelen megoldja. A beszélgetés vezesse a szülőket egy olyan szemlélet felé, amit ha közösen szeretnének megoldani, az csak sikeres lehet. Az óvodapedagógus ezeket a beszélgetéseket a hároméves fejlesztés során hat alkalommal tartja meg, a visszamaradó gyermekeknek pedig ez két alkalommal bővül. A szülőknek megtartott tájékoztatás időpontját, szülői aláírással rögzítik az erre alkalmas formanyomtatványon. A pedagógus ebben a közös beszélgetésben mutassa be a közszolgálatot teljesítő, empatikus pedagógiai szerepét, mert az aranyat ér még a legnehezebb feladatok megoldásában is.

Az óvoda szinten működtetett „Gyermekek egyéni fejlődését, fejlesztését segítő szalmi team” munkájában aktív együttműködés megteremtése

Az óvoda egyik legnagyobb felelősséget hordozó szakmai folyamatszabályozása a gyermekek egyéni fejlődését, fejlesztését biztosító munkája. Ezért fontosnak tartjuk, hogy ezt a munkát **egy szakirányú, szakvizsgázott fejlesztő óvodapedagógus** irányítsa az óvodában, és legalább szakmai teamben végezhesse feladatait. E középszintű vezető, nevelőtestületi szinten koordinálja e folyamatszabályozott feladatsor megvalósulását, melyben tevékenysége középpontjában az óvodapedagógus párok állnak, akiket ebben a munkájukban elsősorban támogat és segít. Problémás esetekben ott van a két pedagógus mellett és tanácsokat ad a problémák megoldásához. A csoportokról, gyermekekről megbeszéléseket szervez, hogy a preventív munkához a legfejlesztőbb módszereket, eszközöket sikerüljön kiválasztani. A fejlesztőpedagógus együttműködik az óvodapedagógusokkal a megfigyelési eredmények elemzésében, egyénre szóló fejlesztési tervek elkészítésében. Egyik legnagyobb feladata, a fejlesztéshez szükséges mérő- és fejlesztő eszköztár kialakítása, hogy legyen miből választani az óvodapedagógusoknak a fejlesztéshez. Mindezeket a feladatokat éves szinten, munkaterv formájában kidolgozza, és év eleji nevelőtestületi értekezleten bemutatja, amelyet a nevelőtestület fogad el. Ebben a teamben minden óvodapedagógusnak lehetnek külön feladatai. A fejlesztőpedagógust a főigazgató bízza meg erre a feladatra, mert ezt a pedagógiai munkát össze kell fogni ahhoz, hogy a szerteágazó feladatait egy óvoda jól teljesítse, és működőképessé tegye. A főigazgató folyamatos kapcsolatot épít ki a fejlesztőpedagógussal. Terveiből jól láthatja, hogy milyen irányba szeretné ezt a munkát fejleszteni. A gyermekek sokféle tanulási

és a magatartási problémáinak megoldása érdekében ehhez a munkafeladathoz rendeli azokat a külső kapcsolatokat, mint a Pedagógiai szakszolgálat, Szakértői Bizottság és az egyéb fejlesztő szakemberekkel közös gondolkodást. A főigazgató a fejlesztőpedagógussal gondoskodik arról, hogy a gyermekek minden prevenciós, korrekciós segítséget időben megkaphassanak. A sajátos nevelési igényű gyermekek tovább lépése érdekében, a Szakértői Bizottság szakvéleménye szerint készül el a gyermekek fejlesztési terve, amit az óvodapedagógusok – jobb esetben erre szakosodott szakemberek valósítanak meg a gyermekkel. Ez a folyamatszabályozott egyéni fejlesztési rendszer alkalmazása, sok segítséget ad a szervezett, tudatos munka megteremtéséhez és elvégzéséhez.

Az 1-es típusú diabéteszrel élő gyermekek ellátása

- Az Nkt. 2021. szeptember 1. napján hatályba lépő módosítása a 2021/2022. nevelési évtől kötelezettséget telepít az óvodákra az inzulinfüggő cukorbetegségben szenvedő, óvodai nevelésben részt vevő gyermekek indokolt esetben történő, intézményben megvalósuló speciális ellátása tekintetében. Az óvoda főigazgatója az 1-es típusú diabéteszrel élő, az óvodával jogviszonyban álló gyermek részére a szülő vagy más törvényes képviselő kérelmére, a gyermekkori diabétesz gondozásával foglalkozó egészségügyi intézmények szakmai iránymutatása alapján a jogszabályban foglalt speciális ellátást biztosítja [Nkt. 62. § (1a) bek.]. Az óvoda főigazgatója – az ellátás megszervezésével összefüggésben – a pedagógus vagy érettségi végzettséggel rendelkező, nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő munkakörben foglalkoztatott beosztottja számára előírhatja: a) a vércukorszint szükség szerinti mérését, b) szükség esetén, orvosi előírás alapján, a szülővel, más törvényes képviselővel, a megadott kapcsolattartási módon egyeztetve, az előírt időközönként a szükséges mennyiségű inzulin beadását.

Az óvoda alkalmazottjának a speciális ellátásban való részvétele három feltételhez között:

- munkaköri és végzettségi minimumfeltétel;
- szakmai továbbképzés sikeres elvégzése;
- a munkavállaló nyilatkozata a feladat elvállalásáról

További dokumentációs feladatok:

- egyedi munkaköri leírás (feladatspecifikáció),
- munkaterv (feladatütemezés),
- szervezeti és működési szabályzat (egészségügyi szolgáltatóval való kapcsolattartás módja, formái)

Az óvoda főigazgatója a gyermek esetleges rosszulléte esetén az Eütv.-vel összhangban álló speciális ellátási eljárásrendet alakít ki. Az 1-es típusú diabéteszsel élő óvodai nevelt gyermek intézményi speciális ellátását végző alkalmazott diabétesz ellátási pótlékra jogosult.

A GYERMEKEK TEHETSÉGGONDOZÁSA

A Nemzeti Tehetség Program 2008-ban jelent meg, mely a stratégiai célkitűzéseinek speciális céljai között kiemelte a tehetségsegítést kora gyermekkortól kezdve. Ezzel az országgyűlési határozattal a magyar tehetséggondozás egy olyan állomásához érkezett, amely hivatalos állami program szintjére emelte e célok megvalósítását. Ez követte a 2011-es CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről, mely a törvény célja és alapelve részében megfogalmazta, hogy: **kiemelt célja a nevelés-oktatás eszközeivel a társadalmi leszakadás megakadályozása és a tehetséggondozás.**

A programunk célja, hogy olyan óvodapedagógiai tehetséggondozói rendszert adjon az óvodapedagógusok kezébe, mely a gyermekek teljes személyiségfejlesztésének pedagógiai folyamatába beágyazottan biztosítja, -a Nemzeti Tehetség Program általános alapelveinek betartásával-, a gyermekek tehetségígéretes adottságainak kibontakoztatását, a tanulás iránti érdeklődésének felkeltését, és a szülők megnyerését az óvodás kori tehetségügynek.

További célunk, hogy ebben az életkorban pozitív szemlélettel, minden gyermeknek esélyt adjunk az óvodában a legjobb, átlagon felüli adottságának és kreatív, motivációs adottságainak kibontakoztatásához úgy, hogy alkalmazzuk a tehetségelmélet legújabb elméletét és módszertanát.

A nevelőtestület feladatai

- A gyermekek tehetséggondozása a kidolgozott folyamatszabályozás szerint: a gyermekek átlagon felüli adottságainak kétéves időintervallumban történő azonosítása a csoportokban, és az adatok rögzítése a Komplex Gyermektükörbe, a gyermekek beválogatása a tehetséggondozó műhelyekbe, a műhelyek beindítása és működtetése, a műhelymunkák hatásvizsgálatainak elvégzése, valamint a dokumentumok folyamatos kitöltése;
- A szülők tájékoztatása, bevonása a gyermekek tehetséggondozásába;
- Az óvodai szinten működtetett „tehetséggondozó team” alkotó munkájában együttműködés, együtt gondolkodás megteremtése.

A gyermekek óvodai tehetséggondozásának értelmezése a kidolgozott folyamatszabályozás szerint

Az óvodai tehetséggondozásban a teljes nevelőtestület különböző szerepekben, feladatok elvégzésében vesz részt. **Az óvodapedagógusok** ellátják a csoportokba járó **3-4-5-éves gyermekek folyamatos megfigyelését a tehetségígéretes adottságaiknak azonosítása érdekében.** Mindkét óvodapedagógus tudatosan keresi a tehetségígéretekre jellemző személyiségjegyeket, és a speciális tehetségterületek képességjellemzőit, hogy kellő szakmai érveléssel tudják alátámasztani, hogy egy-egy gyermeket melyik műhelybe javasolnak. A döntésüket folyamatosan meghozhatják, de legkésőbb a gyermek öt éves korára ezt a döntést adminisztrálni szükséges. Ehhez a feladathoz a kitöltési segédanyagban aláhúzással és tömör betűvel megkülönböztettük a tehetség-ígéretes tulajdonságjellemzőket, és a Gardner-i tehetségterületekhez kategóriarendszeres megfigyeléseket dolgoztunk ki a munka elvégzéséhez. Az óvodapedagógusok ebbe a munkába bevonják a szülőket, az óvoda szakképzett fejlesztőpedagógusát, és a műhelyvezetőket, de különleges esetekben a szakszolgálatokban dolgozó tehetségfejlesztő szakembereket is.

A tehetségműhelyekbe a gyermekek beválogatását azok az óvodapedagógusok végzik, akiket a nevelőtestület a főigazgatóval közösen megerősített abban, hogy műhelyvezetőként dolgozhat az óvodában, szakmai érdeklődése és képessége, kompetenciája alapján. A műhelyvezetők az azonosított gyermekek névsorát megkapják, és nekik egy olyan játékos tevékenységet állítanak össze, amely alkalmat teremt egy becslési skála korrekt kitöltéséhez. E „Ryans-féle becslési skála alapján pontosan meghatározhatja azt a 6-15 fős gyermeklétszámot, akik adottságuknál fogva alkalmasak lesznek egy éves műhelymunkára.

A műhelymunkában a beválogatott nagycsoportos korú gyermekek vesznek részt, akiknek a műhelyvezető 30 órás komplex tehetségprogramot készít, 15 modulban, amit októbertől, április végéig, meghatározott, heti azonos napon és időpontokban tart meg, egy segítő óvodapedagógus közreműködésével. E munka értékelése gyermekekkel, szülőkkel, óvodapedagógusokkal, főigazgatóval, és a műhelyvezető önértékelésével, hatásvizsgálatok formájában történik. A munkájukat műhelynapló alapján dokumentálják, melyben minden fontos információ megtalálható a tehetséggondozás elméletének és gyakorlatának szempontjából.

A szülők tájékoztatása, bevonása a gyermekek tehetséggondozásába

A szülők nagyon komoly partnerei a tehetséggondozó munkánknak, mert el szeretnénk érni, hogy megnyerjük őket a kora gyermekkori tehetségügynek. Ezért tudatosan felépítettük e területen a nevelőpartneri kapcsolatainkat.

Az óvodába felvett gyermekek szüleinek a főigazgató ad elsőként tájékoztatást az intézmény tehetséggondozó munkájáról. Tisztázza e program társadalmi célját, elképzeléseit, a Nemzeti Tehetség Program alapelveit, koncepcióját, és ebben az óvoda pozitív pedagógiai szemléletét, mely esélyt ad minden gyermeknek, hogy részt vehessen a tehetségigéreték gondozásában.

A műhelyvezető óvodapedagógus bemutatja, hogy milyen tehetségműhelyeket működtetnek az óvodában, hogy minden gyermek érdeklődését le tudják fedni műhelytevékenységekkel. Ezért a nyelvi, a zenei, a téri-vizuális, a testi-kinesztetikus és a logikai műhelyeket az óvoda minden évben megszervezi. Ugyanakkor azoknak a gyermekeknek, akiknek az óvodapedagógusok nem tudták kimutatni az átlagon felüli speciális adottságát, azoknak interperszonális, intraperszonális képességeit fejlesztjük. Az óvodai tehetségigéreték gondozásáról, a gyermekek beválogatásáról a műhelyvezetők tájékoztatják a szülőket. A szülőknak tájékoztatást adnak a tehetségprogramjukról és az egész éves munkatervükről, működésük feltételeiről. A tehetséggondozásból egyetlen egy gyermeket nem hagyunk ki, de azt az a műhelyvezető dönti el, hogy a gyermek képessége alapján, mennyi ideig vesz részt a gyermek a tehetséggondozó műhelyekben.

A műhelyvezető rétegszülői értekezletek formájában és a műhelymunka befejezése után folyamatosan tájékoztatják a szülőket, hogy miben szeretnének velük együttműködni. A műhelyvezető lehetőséget ad a szülőknak arra is, hogy félévkor és év végén közvetlenül részt vehessenek a műhelymunkában, és lássák a gyermekeik érdeklődését, kreatív alkotó munkáját a tehetséggondozásban, valamint érzékeljék a differenciált, kis létszámú nevelési formák személyiségfejlesztő hatásait. A szülők részt vesznek egy hatásvizsgálatban, hogy az őszinte véleményük további segítséget adjon az új pedagógiai gyakorlat megerősítéséhez vagy tovább gondolásához.

Az óvodai szinten működtetett „tehetséggondozó team” alkotómunkájában való közreműködés, együtt gondolkodás, együttműködés

Az óvodai eredményes tehetséggondozó munkához irányító szakemberekre van szükség. Ezért egy tehetséggondozó team megalakítására van szükség, akik elvégzik a tehetséggondozás operatív feladatait. Mivel a legtöbb munkafolyamat a tehetséggondozó műhelyvezetőkre hárul, ajánljuk, hogy ők legyenek a team-tagjai.

A team összefogását a **tehetségkoordinátor végzi**, aki a rendszer szemléletűen kiépített tehetséggondozás gazdájaként azon dolgozik, hogy a folyamatszabályozás tevékenységei megvalósuljanak az óvodában. A tehetségkoordinátort a főigazgató kéri fel erre a feladatra, aki együttműködik, és sok esetben képviseli a főigazgatót az országos hálózatban is. A team éves munka-programmal dolgozik, melyet a nevelőtestület fogad el, mivel a teljes nevelőtestület részt vállal a tehetségigéreték gondozásában. A munkafolyamatok koordinátoraként figyeli a 3-5 éves korú gyermekek beazonosító folyamatát, és segíti az óvodapedagógusok döntéseit meghozni. Különösképpen figyelnek azokra a gyermekekre, akiknek két év alatt az óvodapedagógusok nem tudták azonosítani az átlagon felüli adottságait, de még az érdeklődésük körét sem. A beválogatás folyamata is komoly koordinációs figyelmet igényel, mert a műhelyvezetők a gyermekeknek adott pontjai alapján eldöntik, hogy ki kerül be a műhelybe, viszont a ponthatár alatti gyermekekről konszenzusos döntést kell hozni, amit a koordinátornak kell levezetni. Ez a tehetséggondozás legnehezebb pontja, amihez a nevelőtestület együtt gondolkodása, együttműködése szükséges.

A hatásvizsgálatok feldolgozása is a koordinátorra és a team tagokra vár, amelyeknek az eredményei adják a következő év tervezéséhez, fejlesztéséhez a feladatokat. Összességén egy koordinátori munka elvégzése **tehetségterületen szakvizsgázott szakembert igényel**.

A tehetséggondozás hálózatos munka. Együttműködést vár el a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács és a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége azoktól az óvodáktól, akik regisztráltatták magukat az országos tehetségpont térképén. Ezért cserébe, ingyenes hosszabb, rövidebb képzésekhez, pályázatokhoz, előadásokhoz, konferenciákhoz jutnak az intézmények, amelyek a Nemzeti Tehetség Program koncepciója szerint segítik az intézmények tehetséggondozását. Akik e lehetőséggel élnek, mára már kialakították az intézményi tehetséggondozói rendszerüket. Az óvoda területén megalakult Óvodapedagógusok Országos Tehetségsegítő Tanácsának tematikus szervezete, amely az óvodákra fókuszálva segíti az óvodai tehetséggondozói gyakorlat elterjesztését képzésekkel, jó gyakorlatok bemutatásával, országos módszertani kutatások eredményeinek terjesztésével, és óvodai módszertani könyvekkel, cikkekkel és tanulmányok megjelenésével.

A PROGRAM KAPCSOLATRENDSZERE

Az óvoda és a család kapcsolata, és a kapcsolattartás formái

Az óvoda a családdal együtt biztosítja a gyermekek nevelését, fejlesztését. Az óvoda által és a családokkal közösen szervezett események ünnepek, családi hangulat kialakításával – a felnőttel és a gyermekek közös tevékenységével is – kifejezik az örömteli érzelmi állapotot, kerülve a gyermekek stresszt kiváltó helyzeteit. A család és az óvoda között szimmetrikus kapcsolat van. A szülő tud legtöbbit a gyermekéről, ő ismeri legjobban gyermeke igényeit, szükségleteit, ugyanakkor az óvodapedagógusnak van olyan szaktudása és olyan korosztályi tapasztalata, amely alapján hatékony segítséget tud nyújtani a gyermekek fejlesztéséhez. Korrekt, bizalmon alapuló nevelőpartneri együttműködés elengedhetetlen a gyermekek harmonikus fejlesztése érdekében. Ezért a kapcsolatfelvétel és -megtartás legmegfelelőbb módját családonként keressük meg. Jellemzője ennek a megértő, bizalmat közvetítő magatartás. A családdal kapcsolatos információkat diszkréten kezeljük.

Az óvoda körültekintően szervezze meg és szabályozza a szülőkkel közösen elfogadott együttműködés formáit, mely a folyamatos információk áramoltatását, a szemléletformálást, az óvoda tartalmi munkájának szakszerű megismertetését, a gyermekek egyéni fejlődésének jellemzőit, a gyermekek tehetséggondozásának jellemzőit és a fejlődés eredményeit hivatott közvetíteni. A szülők, nagyszülők segítsék az óvoda érzelmi, szociális, művészeti nevelését, hogy az óvoda a választott értékeit minél magasabb szinten tudja teljesíteni. Az óvoda még a gyermekek óvodai jelentkezése előtt - a téli időszakban - hirdesse meg az „**Ölelj át!**” ölbeli játékok programját, hogy a körzetében élő gyermekek és szüleik megismerhessék a művészeti óvodák érzelemgazdag, élmény teli művészetekkel nevelő pedagógiai munkáját.

A kapcsolattartás formái:

- A **családlátogatás** még az óvodába kerülés előtt vagy a befogadás időszakában nagyon hasznos, mert a gyermek szociokulturális környezete sok információt ad az óvodapedagógusnak a gyermek megismeréséhez. Ezen a családlátogatáson az óvodapedagógus közreműködésével, segítségével kitölthető a gyermek anamnézise, amely a személyes beszélgetéssel sokkal több információt ad a szülőnek és az óvodapedagógusnak egyaránt.
- **Az anyás befogadás** kiválóan alkalmas arra, hogy a szülő megismerje az óvodai életet, a gyermekek szokásait, az óvodapedagógusok, dajka nénik személyiségét, és a

környezet légkörét, amelyben a gyermekek élnek. Ugyanakkor, az óvodai szakemberek megismerhetik az anya és a gyermek kapcsolatát, kommunikációjukat, viselkedési- és reagálási jellemzőjüket. Befogadási terv (melléklet)

- **A napi kapcsolattartás** elengedhetetlenül szükséges, hogy a szülő teljes mértékben tájékozott legyen a gyermekével történt napi **lényeges** eseményekről. A szülők figyelmét sok esetben fel kell hívni, hogy ezek rövid, tömör beszélgetések legyenek, mert a pedagógusnak közben a gyermekek játékára, tevékenységére, szükségleteinek kielégítésére is figyelni kell.
- **Szülői értekezletet** az óvodapedagógusok félévente egy alkalommal tartanak, ahol a csoport általános feladatait, a félévi nevelési és fejlesztési terveket, népi jeles napokat, művészeti jeles napokat, rendezvényeket ismertetik a szülőknek. **Rétegszülői értekezletet** a tehetséggondozás területén tartanak a műhelyvezető óvodapedagógusok azoknak a szülőknek, akik gyermekét a műhelymunkában gondozzák. E kéttípusú szülői értekezleten megbeszélik a közös tennivalókat a gyermekek nevelésében, fejlesztésében.
- **A szülő tájékoztatása a gyermeke egyéni fejlődéséről**” félévenkénti beszélgetések során a gyermekek fejlődét nyomon követő Gyermektükröt mutatja be az óvodapedagógus a szülőnek, valamint a féléves fejlesztési tervét, és annak eredményeit.
- **A szülőkkel közösen szervezett rendezvények, ünnepek, kiállítások, hangversenyek, kirándulások - a felnőtellel és a gyerekek közös tevékenységével, fejezzék ki az örömteli érzelmi állapotot- s ezek** mind azt szolgálják, hogy igazi közösséggé tudjon válni az óvoda a szülőkkel együtt, és a közös élmények gazdagítsák a gyermekek, szülők, pedagógusok mindennapi munkáját.
- **Szülői igény- és elégedettségi vizsgálatok** hasznos visszajelzést adhatnak az óvoda működéséről és az óvoda pedagógiai munkájáról, ha őszinte vélemények megfogalmazását várjuk el a szülőktől. Az óvoda legalább két évente éljen ezzel a lehetőséggel, hogy megismerje a szülők igényeit, elégedettségét és elégedetlenségét. Az eredményeket és az intézkedéseket hozza nyilvánosságra.

Az óvoda és a bölcsőde kapcsolata, és a kapcsolattartás formái

Az óvoda közvetlen partnere a bölcsőde. A gyermekeket óvodába lépés előtt ezek az intézmények is nevelhetik, ezért az átmenet zökkenőmentessé tétele érdekében az óvoda alakítson ki olyan szakmai, tartalmi kapcsolatot, mely egymás nevelőmunkáját segíti megismerni. **A kapcsolattartás formái:** látogatások, tapasztalatcserék, közös továbbképzések a művészeti területen, szülői értekezletek a gyermekek óvodába lépése előtt, a közvetlen partneri kapcsolatok évenkénti megbeszélése, tervezése, értékelése, bölcsődések gyermeknapki köszöntése stb.

Az óvoda és az iskola kapcsolata, és a kapcsolattartás formái

Az óvoda az iskolával közösen alakítson ki tartalmas szakmai kapcsolatot, hogy a gyermekek zavartalan iskolakezdését ez által is elősegítse.

A kölcsönös érdeklődés segíti egymás nevelési céljainak, elképzeléseinek megismerését, megértését. Fontos, hogy az óvoda kapcsolatba lépjen és együttműködési megállapodást kössön az iskola művészeti munkaközösségével, irodalom, ének- és rajztanáraival, az ovigaléria és az évszaki hangversenyek megszervezése érdekében.

A kapcsolattartás formái: értekezletek, látogatások, tapasztalatcserék, tájékoztatások a gyermekek egyéni fejlettségéről és a várható alkalmazkodási nehézségekről, a tehetséggondozásban részt vett gyermekek követése és munkaközösségi foglalkozások, továbbképzések, egymás rendezvényein, ünnepein való részvétel és a közvetlen partneri kapcsolatok évenkénti megbeszélése, tervezése, értékelése. A helyi iskolában művésztanoda működik. Képzőművészeti és zenei tehetséggondozás folyik. Programunk megvalósítása érdekében fontosnak tartjuk a velük való kapcsolattartást. **Ennek formái:** kapcsolatfelvétel, hangversenyek, kiállítások szervezése az óvodában, iskola galéria megtekintése, az iskolai rendezvényeken való részvétel, az óvodás gyermekek munkáinak kiállítása az iskola aulájában.

Az óvoda és a pedagógiai szakszolgálati intézmények kapcsolata

A szakszolgálat és az óvoda, óvodapedagógusok korrekt kapcsolata biztosítja, hogy megfelelő segítséget kapjanak a szülők és a gyermekek a következő területeken: nevelési tanácsadás és logopédiai ellátás terén, szakértői bizottsági feladatok esetében, fejlesztő nevelés meghatározásában és óvodapszichológiai, tehetséggondozás koordinátori feladatok tekintetében. A probléma típusától függően az óvoda, a törvényi előírások betartásával irányítsa a szülőket a szakszolgálatokhoz.

Kapcsolattartásuk, az igényektől függően, folyamatos. Az információcseréjük jól szolgálja a gyermekek egyéni fejlesztésének érdekét.

Az óvoda és az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesületének kapcsolata

Az óvoda nevelőtestülete az egyesületi tagságán keresztül tartja fent a szakmai kapcsolatát az Egyesülettel, amelyet az egyesület alapszabálya rögzít. Az Egyesület kiemelt célja, hogy szakmai munkájában erősítse, támogassa azokat az óvodákat, amelyek az alternatív programot átvéve és adaptálva dolgoznak azért, hogy a gyermekek nevelését magas minőségű szakmai munkával tudják végezni.

A kapcsolattartás formái: közgyűlés, országos tavaszi tanácskozás, őszi konferencia, jó ötletek, gyakorlatának rendszere, az egyesület továbbképzései, a program szakirányú, szakvizsgát adó képzése, bázisóvodák és modellóvodák által nyújtott szakmai napok, testvéróvodai kapcsolatok, egyéni segítségek adása a program megvalósításához, és az óvoda kérésére érdekképviselő.

Az óvoda és az Oktatási Hivatal kapcsolata

Az óvoda az Oktatási Hivatal irányító és koordináló munkájával részt vesz az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzésben, az intézményi, főigazgatói és pedagógus önértékelés rendszerében, a pedagógus életpálya-modell minősítési rendszerében. Az Oktatási Hivatal ezeken keresztül támogatja az óvoda szakmai fejlődését

A kapcsolattartás formája: internetes felület, hivatalos levelek

Az óvoda és a Pedagógiai Oktatási Központ kapcsolata

Az óvodák a pedagógiai regionális központok segítségét kérhetik a szaktanácsadói munka igénybeviteléhez. A főigazgató szükség szerint igényelhet szaktanácsadói segítséget a pedagógusok önértékelési tervének elkészítéséhez, valamint a tanfelügyeleti ellenőrzésben érintett óvodapedagógusok önfejlesztési tervének elkészítéséhez.

A kapcsolattartás formái: kapcsolatfelvétel, igénylések, együttműködés, szaktanácsadás, rendezvényeken való részvétel.

Az óvoda és az alapfokú művészeti iskolák, zeneiskolák, művészeti együttesek kapcsolata

E program szükségessé teszi, hogy az óvoda kapcsolatot alakítson ki a környezetében működő zeneiskolával, művészeti együttesekkel, alkotókkal. Velük együttműködve tudja elérni, hogy az irodalom, a zene, a népi és képzőművészeti alkotások, a környezet művészeti értékei megjelenhessenek az óvodában. **A kapcsolattartás formái:** kapcsolatfelvétel, együttműködési

megállapodások megkötése, egymás rendezvényein való részvétel, megbeszélések a művészetek életkornak megfelelő közvetítése érdekében.

Az óvoda és a közművelődési intézmények kapcsolata

Az óvoda lépjen kapcsolatba a környezetében működő közművelődési intézményekkel: könyvtárakkal, múzeumokkal, művelődési házzal. Az intézmények kínálatából úgy válogasson, hogy az elősegítse a nevelési feladatok sokoldalú, színes megoldását, s zárja ki azokat a kezdeményezéseket, amelyek az óvoda pedagógiai elveivel, értékközvetítésével, tartalmával nem egyeztethetők össze. Az óvoda kezdeményezze, hogy a művelődési házak szervezzenek kamarajellegű, kis létszámú, humoros, gyermekeknek való, interaktív, rövid báb- és színjáték előadásokat. **A kapcsolattartás formái:** látogatás, tájékoztatás, megbeszélések, értekezletek, rendezvényeken való részvétel.

Az óvoda és az egészségügyi, gyermek- és ifjúságvédelmi intézmények kapcsolata

Az óvodában a gyermekek orvoshoz, védőnőhöz fűződő viszonyát pozitív attitűd megerősítésével támogatjuk, az egészségügyi problémák tapintatos kezelése érdekében. A gyermekek hátrányaiknak leküzdése érdekében a védőnővel, a gyermek- és ifjúságvédelmi szakemberekkel szoros együttműködést vállalunk a hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű családok megsegítéséért. **A kapcsolattartás** intenzitását, rendszerességét a családok helyzete határozza meg, és a törvényi szabályozások, valamint a fenntartói határozatok befolyásolják.

Az óvoda és a fenntartó kapcsolata

A főigazgató, mint a fenntartói kapcsolatért felelős személy, olyan pozitív kapcsolat kiépítésére és fenntartására törekedjen a pedagógiai programjuknak megvalósítása érdekében, amelynek alapja a korrekt együttműködés és a megfelelő információáramlás. **Kapcsolattartási formák:** tájékoztatás az óvodát érintő kérdésekben, kölcsönös információáramlás, óvodavezetői beszámolók; ismertető küldése óvodai eseményekről, rendezvényekre való meghívás, a vezetői önértékelés és az intézményi önértékelés keretében a partneri igény- és elégedettség mérések eredményeinek megküldése.

Az óvoda és a tehetséggondozást országosan képviselő szervezetek kapcsolatai

Az óvoda képviselője és az óvoda tehetséggondozó koordinátora alakítsa ki tartalmi kapcsolatát a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetségével, hogy regisztrált és később akkreditált

kiváló tehetségponttá tudjon válni. Ennek elérése után folyamatosan kövesse a Szövetség Hírlevelét. Az óvoda vegye igénybe a Szövetségen belül regisztrált Óvodapedagógusok Országos Tehetségsegítő Tanács szolgáltatásait, amely tematikus tanácsként szolgálja az óvodai tehetséggondozás szakszerű megerősítését, terjedését. **A kapcsolattartás formái:** informálódás a Szövetség honapján, regisztrálás az országos tehetségpontok hálózatába, a helyi tehetségpont munkájának elismertetése akkreditálással, rendezvényeken, képzéseken, konferenciákon, pályázatokon való részvétel.

Kiemelt, törvényes kapcsolatok

A törvény értelmében **a történelmi egyházakkal** minden óvoda feladata megszervezni a gyermekek hitéletének nevelését, amennyiben a szülő igényli. Ez számos kapcsolati feladatot ró az óvodára, hogy e tevékenységet elkülönítetten biztosítsa úgy, hogy az óvodában folyó tanulásról ne hiányozzanak a gyermekek. Ha az óvoda nemzetiségi vagy cigány gyermekek nevelését végzi, valamint a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését ellátja, a törvényi kötelezettségének megfelelő kapcsolattartási formákat is tervezze meg a helyi pedagógiai programjában. Az óvoda minden partneréhez rendeljen kapcsolattartó személyt, aki összekötő szakemberként ápolja és segíti a szükséges együttműködést. A kapcsolattartó személyek minden évben kérdezzék meg partnereiket az együttműködés minőségéről - szóban, írásban vagy telefonon az elégedettségéről, elégedetlenségéről és felmerülő egyéb igényeiről. Az összegyűjtött információkat közösen beszéljék meg, s ha szükséges készítsenek intézkedési terveket az együttműködés javítása érdekében. **A Kárpát-medence magyar nyelvű intézményei közötti** oktatási tér kialakítása érdekében az óvoda a külhoni magyar óvodákkal kapcsolatépítésre törekszik, és – lehetőségei szerint – szakmai kapcsolatot tart fenn. Ezért testvéróvodai kapcsolatot hoztunk létre a Szlovákiában működő buzitai és nagytárkányi, illetve a Romániában működő kézdiszentléleki óvodával. Kapcsolatunk ápolását képezi az évente minimum egy alkalommal online kapcsolattartás vagy ismétlődő hagyományos kölcsönös látogatás egymás rendezvényeire.

A PROGRAM SZAKMAI FEJLESZTÉSE AZ ORSZÁGOS EGYESÜLET SEGÍTSÉGÉVEL

Az egyesület 1999 óta folyamatosan karban tartja az alternatív óvodapedagógiai program megvalósításához, alkalmazásához szükséges fejlesztéseket. A mindenkori ágazati oktatásirányítás fejlesztéseit kiemelten támogatja. Elsőként vezette be a nevelési program szakszerű megírásának metodikáját, a minőségfejlesztés rendszerét, a gyermekek egyéni fejlesztési rendszeréhez szükséges folyamatokat és a kora gyermekkori tehetséggondozás elméletét, rendszertudatos alkalmazási lehetőségeit, mellyel nem csak a programban dolgozókat tudta támogatni, hanem az ország valamennyi óvodájának segítséget adott a megjelenő könyveivel, tehetségnapjaival. Nevelőtestületünk óvodapedagógusai a kezdetektől fogva egyesületi tagok, tagsági díjat (2018-ban 1.000 Ft/fő) minden év elején januárban fizetünk be az egyesület részére, fejében szakmai- módszertani segítséget kapunk.

Az egyesület továbbképzései

A program létrejötte után az egyesület kidolgozta az akkreditált 30 órás továbbképzéseket, hogy a tanulni vágyók megérthessék a program elméletét és gyakorlatát. Azóta is működtet egy olyan akkreditált 30 órás tanfolyamot, melyet minden kezdő és más programmal működő óvodából átkerülő óvodapedagógusnak már a gyakornoki időszakában ajánl, hogy ezzel is segítse a pedagógust a helyi pedagógiai programjának megismerésében és alkalmazásában, valamint a pedagógus életpályamodell szakszerű elindulásában és a sikeres pedagógus I. minősítésének megszerzésében. Az egyesület a Szarvasi pedagógiai karral karöltve, 2003-tól folyamatosan működteti az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív program szakirányú, szakvizsgát adó, 4 féléves képzését. Ez a képzés minden művészeti programban dolgozó szakembert eljuttat a pedagógus életpályamodell pedagógus II. fokozatának sikeres minősítéséig. Az óvodapedagógusok elfogadott pedagógiai végzettsége a főiskolai végzettség, óvodapedagógus szakképzettség, melyhez tartozó egyéb elvárás az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” című alternatív program elmélete és gyakorlata - akkreditált 30 órás tanfolyam kötelező elvégzése. Valamint ajánlott az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív program szakirányú, szakvizsgás képzés megszerzése

Az egyesület 2000-től folyamatosan **kiépítette 13 bázisóvodáját**, amelyet pályázat útján valósított meg, a kidolgozott kritériumoknak megfelelően. Itt zajlanak a régiók továbbképzései,

szakmai napjai, melyek a program alkalmazásához biztosítanak tanulási lehetőségeket. Ebbe a munkába a 12 modellóvoda is besegít, amelyeket szintén kritériumok alapján, pályázatok útján alakítottunk ki. Az egyesület elindította a **jó ötletek**, gyakorlatok terjesztésének kidolgozott **hospitálási rendszerét** is. A www.ovodak.org.hu honlapján 112 jó ötlet közül választhatnak a programmal dolgozó óvodák. Félévente egy hospitálásra jelentkezhetnek az érdeklődők, a bázis és modellóvodákba szervezett ingyenes szolgáltatásra, melynek tapasztalatát minden évben az egyesület feldolgozza, és az őszi budapesti konferencián, valamint a közgyűlésen közzé teszi a tapasztalatok összegzését.

Az egyesület kiemelt országos rendezvényei

Az egyesület 1999-től folyamatosan, évenként **megrendezi a kétnapos tavaszi esztétikai tanácskozásait, konferenciáit** egy-egy kiemelt nevelési, tevékenységi témakörből. E rendezvény célja, hogy összetartsa a művészeti programmal működő óvodákat, és segítsen a program megvalósításában, valamint a pedagógus kompetenciájukat erősítse. Ez a tanácskozás meghívja a témakörben legtájékozottabb oktatásügyi szakembereket, kutatókat és a főiskolákon tanító szakembereket, valamint biztosítja a területen működő adaptáló óvodák meglátogatását is. Ehhez a rendezvényhez társul az egyesület közgyűlésének megtartása.

Az egyesület évenként megrendezi az **egynapos őszi konferenciáját Budapesten**, mely aktuálisan, hol a vezetőknek szól oktatásirányítási törvények értelmezését boncolgatva, hol tehetségműhelyt vezető szakembereknek, akik a tehetséggondozás valamelyik feladatát tisztázzák, hol az egyesület zenei szimpóziumait rendez meg tiszteletbeli elnökünkre, Forrai Katalinra emlékezve. Az egyesület által működtetett **Óvodapedagógusok Országos Tehetségsegítő Tanácsának** szakmai megtervezése alatt **áll a nagy múltú Óvodapedagógusok Kecskeméti Nyári Egyeteme**, amely 9 éve vállalta el, hogy a kora gyermekkori tehetséggondozást szolgálja, és minden évben június közepén szervezi meg a háromnapos tematikus rendezvényét. Az óvodapedagógusok nyári egyetemén nagy létszámban vesznek részt az egyesületünk tagjai. Az egyesületünk kezdeményezésére Győr város nyolc évvel ezelőtt újra elindította a **nagy múltú zenei nevelési országos konferenciáját**, ahol az óvodai szekció működését a győri bázisóvodánk irányítja. Ez a rendezvény is nagymértékben segíti a pedagógus tagságunk zenei alapismereteinek, zenei érdeklődésének fenntartását.

Kiemelt rendezvénynek számít az **Óvodapedagógus Kórusok Országos Fesztiválja**, melyet háromévenként Püspökladány város szervez meg, a Magyar Kodály Társaság gondozásával.

Ezek a rendezvények nagy hatással vannak a pedagógusok szemléletére, szakmai ismereteik karbantartására, tájékozottságuk biztosítására.

A PROGRAM TERVEZÉSE, ELLENŐRZÉSE, ÉRTÉKELÉSE

A program szakmai működését tervező dokumentumok

Az alternatív program 1996-ig tartó implementációs szakasza, valamint a bázis és modellóvodák rendszerszerű szakmai működése igazolja, hogy az alternatív programmal működő óvodák meg tudták valósítani a program nevelési célját, és azt a gyakorlatot, amelyet az alternatív óvodapedagógiai program tartalmaz. 1996-tól kezdve minden tervező szakmai dokumentum biztosítva van a programot adaptáló óvodáknak. A használata most már felértékelődött a szakmai ellenőrzésekkel. A gyakorlatban dolgozó óvodapedagógusainkban ezáltal megerősödött az átgondolt gyakorlati munkához nélkülözhetetlen a tudatos tervezés szerepe.

Az alternatív óvodapedagógiai program dokumentációs rendszere		
„Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív óvodapedagógiai program helyi pedagógiai programok a program adaptálásával		
Dokumentumtípusok	Tervezési időkerete	Az egyesület által biztosított dokumentumok megtalálhatósága
Az alternatív óvodapedagógiai program csoportnaplója	egy nevelési év	A csoportnapló negyedik változatának átadása digitális formában Internetes formában letölthető a www.ovodak.org.hu honlapról, kóddal
A gyermekcsoport nevelési terve	félév	A csoportnaplóban megtalálható
A gyermekcsoport tevékenységi terve	negyedév	A csoportnaplóban megtalálható
Eseménytervek	havonta	A csoportnaplóban megtalálható
Komplex Gyermektükör –	Három/ négy éves, folyamatos	Internetes formában letölthető a

A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció		www.ovodak.org.hu honlapról, kóddal
Az óvodapedagógiai programban meghatározott teendők, tevékenységi formák megfigyelése	Három/négy éves, folyamatos	Internetes formában letölthető a www.ovodak.org.hu honlapról, kóddal
Műhelynapló a tehetséggondozás levezetéséhez	évenként	Könyv formátumban biztosított

A főigazgatói **Munkaterv** hidat képez az óvoda pedagógiai programja és az óvodapedagógusok gyermekcsoportokra elkészített tervei között. A vezető a pedagógiai éves munkatervében tervezzé meg a programjuk módosításainak pontos tartalmát, és a nevelőtestületnek ajánlja megvitatásra. Az óvoda nevelőtestülete eldönti, hogyan vezeti be az óvodába a módosításokat, és milyen innovációra, továbbképzésre, hospitálásokra van szüksége ahhoz, hogy a leírtak alkalmazhatóvá váljanak.

A program megvalósítását szolgáló formanyomtatványok			
Ssz.	Formanyomtatványok típusai	Tervezési időkerete	Az egyesület által biztosított segítő formanyomtatványok megtalálhatósága
1.	A program óvodaképének elemzéséhez, fejlesztéséhez készült kategóriarendszeres megfigyelés	Évenként, egy alkalommal	1. számú melléklet www.ovodak.org.hu
2.	A játéktevékenység éves tervezete, évszakonkénti lebontásban	Évenként	2. számú melléklet www.ovodak.org.hu
3.	Vers, mese, dramatikus játék éves tervezete Vers, mese, dramatikus játék kéthetes tematikus terve	Évenként Gyakornoki időszakban folyamatosan	3. számú melléklet www.ovodak.org.hu
4.	Ének-zene, énekes játék, gyermektánc és zenehallgatás tervezete	Évenként Gyakornoki időszakban folyamatosan	4. számú melléklet www.ovodak.org.hu

	Ének-zene, énekes játékok, gyermektáncok és zenehallgatás vázlata		
5.	Rajz, festés, mintázás, kézimunka éves tervezete Rajz, festés, mintázás, kézimunka vázlata	Évenként Gyakornoki időszakban folyamatosan	5. számú melléklet www.ovodak.org.hu
6.	Mozgás, mozgásos játék tervezete Mozgás, mozgásos játék vázlata	Évenként Gyakornoki időszakban folyamatosan	6. számú melléklet www.ovodak.org.hu
7.	Környezet tevékeny megismertetésének tervezete A környezet tevékeny megismertetésének két-háromhetes tematikus terve	Évenként Gyakornoki időszakban folyamatosan	7. számú melléklet www.ovodak.org.hu
8.	Munkajellegű tevékenységek éves tervezete tervezése	Évenként, évszakonkénti lebontásban	8. számú melléklet www.ovodak.org.hu

A formanyomtatványok alkalmazását az előző táblázatban feltüntetett módon ajánljuk alkalmazásra a belső hospitálások, minősítések előtt, illetve a Gyakornok óvodapedagógusnak. Minden tevékenységhez szükség van arra, hogy a pedagógus egy éves távlatban átlássa, mit szeretne megtanítani a gyermekeknek. Ezekből az elkészült éves tervekben könnyen meghatározhatók rugalmasan, mi kerüljön át a csoportnaplóba. A vázlatírást nagyon ajánljuk a gyakornokoknak, és azoknak az óvodapedagógusoknak, akik más programmal dolgozó óvodából kerültek át a művészeti programba. A program megértéséhez jó tanulási alap a vázlatírás. A vázlatírásra szükség a jó gyakorlatok megtekintésekor, és bármilyen programbemutató alkalmával. Az ellenőrzés befejezését követő két héten belül az ellenőrző személy a teljes ellenőrzés anyagát lefűzi, és közösen megbeszélte helyen úgy tárolja, hogy az óvodapedagógusok elolvashassák.

FŐIGAZGATÓI, SZAKMAI ELLENŐRZÉSEK

Az éves munkaterv tartalmazza a vezetői ellenőrzési tervet, mely lehetőséget ad minden évben ahhoz, hogy az alternatív program alkalmazási minőségét folyamatosan nyomon kövesse az főigazgató, az óvodapedagógus, s ez által a nevelőtestület is. Ezek a szakmai ellenőrzések magukban hordozzák az ellenőrzések folyamatszabályozott, minőségellenőrzési metodikákat. Az intézményvezető a folyamatos információgyűjtése, valamint a nevelési év értékelései, ellenőrzési dokumentumai alapján eldönti a következő év ellenőrzési témáját és a munkaterv részeként elkészíti a folyó évre szóló ellenőrzési tervét. Az ellenőrzési terv tartalmazza az ellenőrzés témáját, a törvényi és az alternatív program ide vonatkozó hivatkozásait, és

nevelőtestület teljesítési szintjéhez tervezett sikerkritériumokat és az ellenőrzés témájában használt dokumentumokat. A főigazgató a nevelési évnyitó értekezleten ismerteti az elkészített ellenőrzési tervét, az ellenőrzéshez elkészített kategóriarendszeres megfigyelési táblázatokat, s annak értelmezését. Ezeket a megfigyelési segédleteket kapják meg a csoportban dolgozók, hogy fejlesztő hatású lehessen az ellenőrzés, és mindenki korrekten felkészülhessen az ellenőrzésre. Az ellenőrzöttek a csoportnaplóban rögzítik az ellenőrzés paramétereit: idejét, helyét, s azokat a feladatokat, amelyeket az intézményvezető a helyzetfelméréshez igényel. Az ellenőrző személy a tervezettnél megfelelően elvégzi az ellenőrzést. Gondoskodik arról, hogy az egy csoportban dolgozó szakemberek együtt vegyenek részt az ellenőrzés teljes folyamatában. (Ha az ellenőrzés tárgya a dajkára is érvényes, ő is részese az ellenőrzés teljes folyamatának.) Az ellenőrzés után az ellenőrzött személy kifejti reflektív elemzését, értékelését saját munkájáról. Az ellenőrző személy az ellenőrzés befejezése után – egy-két napon belül – nyilvánosságra hozza vezetői feljegyzéseit, észrevételeit, és az ellenőrzötteknek ismerteti. Abban az esetben, ha az ellenőrzött személyek egyetértettek az ellenőrzés minősítésével, az ellenőrzés lezárul az ellenőrző lap és a záró összegzés kitöltésével, aláírásával. (Az ellenőrző lapon szerepelnek az ellenőrzésre vonatkozó adatok, a záró összegzésen pedig a megfelelt, nem felelt meg kritériumok. A megfelelt kritérium azt jelenti, hogy a csoportban dolgozó pedagógusok a sikerkritériumokat teljesítették. Ha az ellenőrzött személy nem ért egyet az ellenőrzés minősítésével, az ellenőrzést megismétlik a nevelőtestület által meghatározott belső szakemberrel. Az ellenőrzés befejezését követő két héten belül az ellenőrző személy a teljes ellenőrzés anyagát lefűzi, és közösen megbeszélte helyen úgy tárolja, hogy az óvodapedagógusok elolvashassák. **Az ellenőrzési rendszer kiépítése:**

Az ellenőrzés témája olyan területet öleljen fel, amelyet le lehet ellenőrizni a pedagógiai folyamatban. Érinthet egy szokásrendszert, szabályokat, normákat, egy szakmai követelményt az alternatív program szerint, a hozzátartó dokumentumokkal együtt, melynek a minőségét javítani szeretnénk. A vezető vigyázzon arra, hogy a minőségellenőrzés fogalmában meghatározott területeket érintse az ellenőrzés során (dokumentumok, követelmények, a fejlődés várható jellemzőinek vizsgálata valamely tevékenységben, normák, szokások, szabályok). Az ajánlott folyamatrendszert saját helyi körülményünkre adaptálja, és fogadtassa el a nevelőtestületével! A vezető készítsen olyan megfigyelési technikát, táblázatot, amelyek használata egyszerű, könnyen kezelhető, érthető szempontokat tartalmaz, valamint átlátható, és a pedagógusok fejlődését szolgálja. Az ellenőrzés sikerkritériuma mindig a pedagógiai program céljaira, az SZMSZ-ben rögzített követelményekre épüljön! Az ellenőrzés teljes folyamata legyen nyitott konstruktív, együttműködő, és mindenki számára megismerhető.

SZAKMAI INNOVÁCIÓK, FEJLESZTÉSEK, ÉS A SZAKMAI BELSŐ ÉRTÉKELÉSEK RENDSZERE

A **szakmai innovációk** kezdeményezését a művészeti egyesület folyamatosan támogatja, amely országos elvárásoknak megfelelően, és az alternatív program céljainak összehangolásával történtek. Elvárásunk volt, hogy ezekbe az innovációkba a bázisóvodák, modellóvodák részt vegyenek, és az eredményei elsőként jelenjenek meg a helyi pedagógiai programjaikban, gyakorlatukban. Ilyen országos innovációink voltak a nevelési programok elkészítése, a minőségbiztosítási rendszerek kidolgozása, a gyermekek fejlődésének nyomon követése, az óvodai tehetséggondozás rendszerének kidolgozása, valamint a zenei tehetségterület jó gyakorlatának létrehozása. Ezek az innovációk igen nagy hatékonyságot eredményeztek az óvodák gyakorlati munkájában, amelyek jól szolgálták a helyi szakmai fejlesztéseket. Az innovációk hozadéka volt, hogy létrehozta **a művészeti óvodákban a szakmai teameket az egyéni fejlődés nyomon követése, és a tehetséggondozás területén.** Így a vezetési modellünk két középszintű vezetővel megerősödött. Igen sok művészeti óvodában olyan **művészeti munkaközösség működik**, amely a program magas szintű alkalmazásáról gondoskodik. Ezek a munkaközösségek képesek **belső értékelő munkaközösséggé válni.** Az **értékelés**, ellentétben az ellenőrzéssel, nem egyszerűen az előírásoknak való megfelelést vizsgálja, hanem arra keresi a választ, hogy az értékelt személy vagy tevékenység megfelel-e a kitűzött céloknak. A célok meghaladják az előírásokat, bennük kifejeződik az értékelt területre vonatkoztatott értékrend. Értékelésre akkor kerülhet sor, ha előzetesen meghatározott célokat, feladatokat, tartalmakat fogadott el az intézmény. Tulajdonképpen a megírt alternatív program és a pedagógiai programok ezt rögzítik. Az óvodában **a szakmai belső értékelések** a minőségértékelési folyamatszabályozás alapján szerveződnek, amelyek **információkat adnak a célok megvalósulásának mértékéről, szintjéről, s rögzített szempontrendszerek alapján** összefüggéseket keresnek **a célok, a folyamatok** és a megvalósult **végállapot között**, valamint vizsgálódnak az **nevelési folyamatok hatékonyságáról.** Az óvoda főigazgatója, aki az óvoda egyszemélyi felelőse, az ellenőrzése során, és az intézményi önértékelések folyamán hiányosságokat tapasztal, amit a művészeti, szakmai munkaközösségnek, vezetői ajánlás formájában elkészít. Ez az ajánlás alternatívát tartalmaz, hogy a nevelőtestületnek biztosítsa az értékelési téma kiválasztásához a választási lehetőséget. A főigazgatói ajánlást még a nevelési évzáró értekezleten átadja a szakmai munkaközösség vezetőjének, hogy a nevelési évnyitói értekezletre elkészíthessen

elfogadásra egy egyéves provizórikus értékelési tervet. Az értékelő terv tartalmazza a tervezési szakaszt, a feltáró szakaszt, a hiányosságokat korrigáló szakaszt és a lezáró, értékelő szakaszt. Mind a négy szakaszban cselekvési szempontokat, módszereket, eszközöket, dokumentációkat, határidőket és felelősöket jelöl ki. A művészeti szakmai munkaközösség vezetője az értékelő tervet nevelőtestületi szinten bemutatja, véleményeztetni és elfogadtatja. A feltáró munka összefoglalását a kitöltött, feltáró adatlapok szerint, a művészeti munkaközösség vezetője, és a teamek vezetői végzik, s mindezt írásban rögzítik. Az összefoglalókban kiemelik a javítandó feladatokat is. A javítandó feladatokra mindegyik óvodai csoport külön-külön saját intézkedési tervet készít. Az intézkedési terveket a szakmai értékelő csoportok hagyják jóvá. Amennyiben a team nem hagyja jóvá, akkor **korrekciót javasol**. Elfogadás esetén pedig elkezdődhet **az intézkedési tervek megvalósítása**. **Az intézkedési tervben** rögzítik a cselekvési lépéseket, a módszereket, eszközöket, a felelősöket, a határidőt és azt, hogy mit, mivel dokumentálnak. A művészeti munkaközösség-vezető az eredményeket összeveti a rögzített sikerkritériumokkal. Ha sikerült a folyamatjavítás, akkor a hiányosságot kijavították. Ha mégsem, akkor az óvónők a csoportnaplóba rögzítik a megoldásra váró feladatokat, hogy a hiányosságokat folyamatosan meg tudják szüntetni. Az értékelés részét az oviKRÉTA rendszerben rögzítendő Teljesítményértékelés eredményei képezik.

GYERMEKVÉDELMI MUNKA AZ ÓVODÁBAN

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 11. § (1) bekezdése kimondja, hogy a gyermeki jogok védelme minden természetes és jogi személy kötelessége, aki a gyermekek nevelésével, oktatásával, ellátásával, ügyeinek intézésével foglalkozik. Intézményünk gyermekeinek, nehéz családi háttere miatt, kiemelkedő gondossággal foglalkozunk a gyermekvédelmi munkával. Nevelési programunk célja és feladata is ezt a célt szolgálja. Az adatokról a Gyermekjóléti szolgálat munkatársai rendszeresen informálnak. A felnőttek a napi rendszerességgel kommunikálnak a szülőkkel a gyermek fejlődéséről, nevelési tanácsokkal látják el, az arra igényt tartó szülőt. Nyílt napokon, csoportos ünnepeken, egyéni fogadó napokon, családlátogatás alkalmán a szülő-óvónő kapcsolat úgy gondolom őszinte és tényszerű. Bármiféle, gyermeket ért testi illetve lelki hátrányt, amelyet észreveszünk, vagy tudomásunkra jut, azonnal jelezzük a Családsegítőnek és a Gyermekvédelemnek. Intézményünknek van gyermekvédelmi megbízottja, aki éves munkatervében név szerint foglalkozik a problémás családokkal, családlátogatási tervet készít, és kapcsolatot tart a kistérségi szakemberekkel.

NEMZETISÉGI NEVELÉS, ROMA KULTÚRA ÁPOLÁSA/ SZOCIÁLIS HÁTRÁNYOK ENYHÍTÉSÉT SEGÍTŐ TEVÉKENYSÉGEK

Intézményünk kidolgozott egy a „Cigány gyermekek nevelését segítő” fejlesztő programot, melyben gigyűjtöttük a cigány irodalom óvodás gyermekeknek ajánlott műveit, énekeket, mondókákat. Egyéni fejlesztésüket pedig lebontottuk korcsoportokra. Óvodánkba minden cigány gyermeket fel tudunk venni, akit a szülei beíratnak. Ez nagyon fontos a szocializáció miatt, amely egyik fontos nevelési feladatunk. A családokkal megfelelő a kapcsolatunk, az édesanyák szívesen jönnek rendezvényeinkre, érdeklődnek gyermekeik fejlődéséről, gyermeknevelési gondjaikban is sokszor kikérik véleményünket. A cigány gyermekek, beilleszkedését nehezíti az eltérő értékrend a család és az óvoda között, az étkezési, tisztálkodási szokások különbözősége, más a családokban kialakult szerepek elosztása. Ezért fokozatosan vezetjük be a gyermeket, az óvoda napirendjének, szokásrendszerének elfogadásába, valamint a helyiségeinek, eszközeinek megismertetésébe. Ebben az esetben a felnőttek feladata a türelmes következetesség, az egyéni bánásmód, a fejlődési lapok folyamatos vezetése. A beilleszkedés egyik nehéz pontja, a család nagy szabadságfokot biztosító életvitele. Ezért a gyermekek a mozgásos, az udvari játékban érzik igazán jól magukat. Fokozott mozgásigényük kedvező alap lehet a rendszeres, a mindennapi testnevelés megkedveltetéséhez. Az egészségtelenebb lakásviszonyok miatt a szabadban tornázásnak is nagyobb jelentősége van. Azoknak a gyermekeknek, akiknek otthon kevesebb játékeszközük van, kezdetben az eszközzel ismerkedés szinten játszanak, retardált fejlődésűnek tűnnek. De tudjuk, hogy ez nem mindig jelent a személyiség fejlődésbeli lemaradását. Egyéni fejlesztő programban hamar bepótolják hiányosságukat. A munka megszervezése a csoportokban nem okoz gondot, a praktikus családi nevelésük miatt. A kislányok az anyukának, nagymamának segítenek a főzésben, a kicsi gondozásában. Fontosnak tartjuk, hogy ne minősítsük a gyermekek otthonról hozott szokásait, gondozottságát, addig, amíg nem ismerjük annak családi feltételeit. Ne ítéljük el, ne ítélkezzünk. Tétélezzük fel, hogy mindenki munkálkodik a jobbra törekvés szándéka. Vegyük észre, viszont a legkisebb mértékű pozitív kimozdulást is és azt fogalmazzuk is meg. Megfigyelhető, hogy a cigány gyermekek éneklésében, táncában több az éppen jelen lévő felnőtteket utánzó elem, mint a jelenlévő gyermektárs utánzása. Ez gondoljuk, arra utal, hogy mozdulataikat otthon jól begyakorolták, és gyakran használják. Az említett zenei értékeket kell nekünk felnőtteknek kihasználni és az emelt szintű zenei nevelést, valamint a korai tehetség gondozást megvalósítani.

SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ ÉS BEILLESZKEDÉSI, MAGATARTÁSI NEHÉZSÉGGEL KÜZDŐ GYERMEKEK NEVELÉSI IGÉNYÉBŐL EREDŐ HÁTRÁNYOK CSÖKKENTÉSE

A sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani. A szülő választja ki a sajátos nevelési igényű tanuló számára megfelelő ellátást nyújtó nevelési-oktatási intézményt az illetékes szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a szülő és a gyermek igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével. A sajátos nevelési igényű gyermek óvodai nevelése óvodai csoportban a többi gyermekkel, részben vagy egészben együtt, azonos óvodai csoportban történik. A sajátos nevelési igényű gyermek neveléséhez és oktatásához a következő feltételek szükségesek:

- a gyermek, tanuló külön neveléséhez és oktatásához, a fejlesztő nevelés-oktatáshoz, a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő gyógypedagógus, konduktor foglalkoztatása, a neveléshez és oktatáshoz szükséges speciális tanterv, tankönyv és egyéb segédlet,
- egyéni előrehaladású neveléshez és oktatáshoz, integrált óvodai neveléshez az illetékes szakértői bizottság által meghatározottak szerinti foglalkozáshoz a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő gyógypedagógus, konduktor foglalkoztatása, a foglalkozásokhoz speciális tanterv, tankönyv, valamint speciális gyógyászati és technikai eszközök,
- a fejlesztési területek szakértői bizottság által történő meghatározása.

A gyermek külön óvodai nevelését végző óvodai csoportot, sajátos nevelési igény típusának megfelelően kell létrehozni. A gyógypedagógiai nevelésben a gyermek, tanuló egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és rehabilitációs ellátásban is részesül.

-A gyermek érdekében a szülő kötelezhető, hogy gyermekével jelenjen meg szakértői vizsgálaton, továbbá a szakértői vélemény alapján gyermekét a megfelelő nevelési-oktatási intézménybe írassa be. A szakértői bizottság nem jelölhet ki olyan intézményt, amely helyhiány miatt nem tudná felvenni a gyermeket, tanulót. A szakértői vizsgálaton való részvétel érdekében szükséges utazás költségeit a társadalombiztosítás a szülőnek megtéríti.

-Az enyhe értelmi fogyatékos, beszéd fogyatékos vagy pszichés fejlődési zavarral küzdő sajátos nevelési igényű tanulót két gyermekként, a mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), közép súlyos értelmi fogyatékos, vagy a halmozottan fogyatékos gyermeket, tanulót három

gyermekként kell figyelembe venni az óvodai csoport létszámának számításánál, ha nevelés-
oktatásuk a többi gyermekkel, tanulóval együtt történik. Ha a gyermek, a tanuló beilleszkedési,
tanulási, magatartási nehézséggel küzd, fejlesztő pedagógiai ellátásra jogosult. A fejlesztő
pedagógiai ellátás a nevelési tanácsadás, az óvodai nevelés keretében valósítható meg.

A gyógypedagógiai nevelésben részt vevő nevelési-oktatási intézményben a sajátos nevelési
igény típusának megfelelő gyógypedagógus, konduktor foglalkoztatása kell, ha

- az óvodai foglalkozás elsődleges célja a sajátos nevelési igényből eredő hátrány
csökkentése,
- az óvodai foglalkozás vagy a tanórai foglalkozás elsődleges célja az egészségügyi és
pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció, valamint
- az értelmi fogyatékos gyermek óvodai nevelése a külön e célra létrehozott óvodai
csoportban történik.

Az általános szabályok szerinti végzettség és szakképzettség kell, ha az óvodai foglalkozás
elsődlegesen nem a sajátos nevelési igényből eredő hátrány csökkentését, egészségügyi és
pedagógiai célú rehabilitációját, rehabilitációját szolgálja és az egyéb foglalkozáshoz. A sajátos
nevelési igényű gyermek, tanuló neveléséhez szükséges speciális szakképzettséggel rendelkező
szakember utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat útján is biztosítható. A
tehetséggondozás kereteit a Nemzeti Tehetség Program jelöli ki, amelyet a Nemzeti Tehetség
Alap támogat. A Nemzeti Tehetség Program és Alap a gyermek- és ifjúságpolitikáért felelős
miniszter irányítása alatt, jogszabályban foglaltak szerint működik. A Nemzeti Tehetség
Program elérendő célokat jelölhet ki a köznevelési intézmények számára, és tartalmazza a
feladatok finanszírozásának módját is.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Az Óvodai nevelés országos alapprogramja (2025.)
2. Nagy Jenőné (1997) Óvodai nevelés a művészetek eszközével
3. Nagy Jenőné (1997) Óvodai programkészítés, de hogyan?
4. Nagy Jenőné (1996) Csak tiszta forrásból
5. Nagy Jenőné: „Óvodai Nevelés a Művészetek Eszközeivel” alternatív óvodapedagógiai program Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete által kiadott 2017. november 29-én az Emberi Erőforrások Minisztériuma által jóváhagyott negyedik kiadása
6. Zöld óvoda leszünk!- Módszertani segédanyag és útmutató Zöld óvoda címpályázatra készülő óvodapedagógusoknak
7. Önértékelési kézikönyv óvodák számára- A kézikönyv az Oktatási Hivatal által a TÁMOP-3.1.8-09/1-2010-0004 „Átfogó minőségfejlesztés a közoktatásban” c. kiemelt projekt keretében készült.

FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK

- 2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról
- Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 77/2025.(IV.14.) Korm. rendelet 1. melléklete
- A Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve és a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról szóló 32/2012.(X.8.) EMMI- rendelet

Legitimációs záradék

A Pedagógiai Programot az igazgató a nevelőtestület bevonásával készíti el, és a fenntartó jóváhagyásával válik érvényessé. A Pedagógiai Program nyilvános, az intézmény saját és a fenntartó honlapján. Hatályba lépés időpontja:

Készítette:

Gönc, 2025.08.26.

Dátum

Ujváry I. T. Eja

Jóváhagyta:

Gönc, 2025.08.29.

Dátum

Gönc Város Önkormányzata Képviselő-testülete
3895 Gönc, Kossuth L. utca 71.
Szám: GVÖ/100-18/2025.

K I V O N A T

Gönc Város Önkormányzata Képviselő-testületének 2025. augusztus 29. napján
8⁴⁵ órakor tartott képviselő-testületi ülésének jegyzőkönyvéből

Gönc Város Önkormányzata Képviselő-testületének
95/2025. (VIII.29.) határozata

A Gönci Barackvirág Napköziotthonos Óvoda, Bölcsőde és Konyha
2024/2025. nevelési évről szóló Beszámolójának elfogadásáról

A Gönci Barackvirág Napköziotthonos Óvoda, Bölcsőde és Konyha
„Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodai pedagógiai
Programjának jóváhagyásáról

**Gönc Város Önkormányzata Képviselő-testülete úgy döntött, hogy
a Gönci Barackvirág Napköziotthonos Óvoda, Bölcsőde és Konyha
„Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodai pedagógiai
Programját jóváhagyja.**

Felelős: polgármester

Határidő: azonnal

K.m.f.

Sivák János sk.
polgármester

Kozákné Bukszár Anna sk.
jegyző

A kivonat hitelesül:
Gönc, 2025. augusztus 29.

Kozákné Bukszár Anna
jegyző

